

**Problematyka 28. Międzynarodowej
Konferencji Naukowej nt.**

**„Przemysł i usługi
w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy”**

PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF CRACOW
INSTITUTE OF GEOGRAPHY
**DEPARTMENT OF ENTREPRENEURSHIP
AND SPATIAL MANAGEMENT**

POLISH GEOGRAPHICAL SOCIETY
COMMISSION OF INDUSTRIAL GEOGRAPHY

**Main Theme of 28th International
Scientific Conference on**

**“Industry and services in the development
of knowledge-based economy”**

edited by

Zbigniew Ziolo and Monika Borowiec

CRACOW – WARSAW 2012

UNIwersytet PEDAGOGICZNY
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
Instytut GEOGRAFII
**ZAKŁAD PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ**

POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
KOMISJA GEOGRAFII PRZEMYSŁU

**Problematyka 28. Międzynarodowej
Konferencji Naukowej nt.**

**„Przemysł i usługi
w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy”**

pod redakcją

Zbigniewa Ziolo i Monika Borowiec

KRAKÓW – WARSZAWA 2012

Redakcja techniczna: Krzysztof Wiedermann

Współpraca redakcyjna: Monika Borowiec, Witold Wilczyński

ISBN 978-83-7271-771-9

Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
Instytutu Geografii
Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Komisja Geografii Przemysłu
Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Adres: ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków

Strona internetowa cyklu konferencji:
www.up.krakow.pl/geo/przemysl.html
www.up.krakow.pl/geo/industry.html

Strona internetowa Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG:
www.prace-kgp.up.krakow.pl

Wprowadzenie

Procesy wkraczania w informacyjną fazę rozwoju należy uznać za szczególnie ważny kierunek przemian. Dokonują się one we wszystkich dziedzinach życia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Charakterystyczną cechą jest kształtowanie społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy, w której podstawową bazą ekonomiczną jest nauka. Wiedza nabierać będzie coraz ważniejszego znaczenia nie tylko w zakresie poznania złożonych procesów ale także jako przedmiot wymiany w tym także wymiany międzynarodowej, w której traktowana jako towar będzie przyczyniała się do wzrostu potencjału ekonomicznego krajów, regionów, przedsiębiorstw czy instytucji.

Zakładamy, że w procesie przyspieszania rozwoju gospodarki opartej na wiedzy ważną rolę spełnia przemysł i usługi. Sektory te podlegają systematycznym przemianom strukturalnym w wyniku czego pojawiają się nowe procesy technologiczne, produkty, systemy zarządzania, które prowadzą do podnoszenia pozycji konkurencyjnej podmiotów gospodarczych. Przemianom w tym zakresie ulegają także tradycyjne branże, które zmieniają swoje procesy technologiczne z wykorzystaniem automatyzacji i robotyzacji. Proces ten zaznacza się także w strukturze usług, które oferują bardziej nowoczesną działalność dostosowaną do nowych potrzeb społecznych. Ich rozwój w znacznym stopniu uzależniony jest od przyspieszonego tempa rozwoju i zwiększania zasobów finansowych ludności, które w konsekwencji stwarzają określona chłonność rynku a także wpływają na jego pogłębianie i rozszerzanie.

Problematyka roli przemysłu i usług w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy jest bardzo złożona i wymaga coraz precyzyjniejszego poznania związanych z nią reguł funkcjonowania. Poznanie to ma na celu wykorzystanie ich w działaniach aplikacyjnych przez zarządy podmiotów gospodarczych oraz samorządowych struktur regionalnych i lokalnych, w oparciu o które mogą być budowane optymalne programy rozwojowe wpływające na moderację wypracowanych wcześniej strategii rozwoju. Podstawowym zadaniem w tym zakresie jest systematycznie doskonalenia celów rozwojowych w oparciu o istniejące zasoby oraz możliwości bardziej efektywnego ich wykorzystania.

Do tej idei nawiązuje w pewnym zakresie problematyka 28. Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Przemysł i usługi w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy”, organizowanej przez Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie przy współudziale Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego w dniach 3-4 grudnia 2012 r. w Krakowie. Załączone poniżej streszczenia artykułów są wynikiem aktualnych

prac badawczych prowadzonych w różnych ośrodkach akademickich krajowych i zagranicznych zajmujących się zwłaszcza problematyką geografii przemysłu i usług, a także gospodarki przestrzennej.

Prezentowane studia rozpatrujące problematykę wpływu przemysłu i usług na rozwój gospodarki opartej na wiedzy przedstawiają różne koncepcje i analizy wybranych zagadnień mieszczących się w strukturze ogólnej problematyki konferencji. Przyjmujemy, że ta szczególnie złożona problematyka wymaga zastosowania nie tylko różnorodnych metod badawczych ale także ich egzemplifikacji na wybranych przykładach empirycznych.

Generalnie podjęto w niej zagadnienia związane z

- przestrzennym zróżnicowaniem poziomu innowacyjności gospodarki regionalnej,
- znaczeniem wiedzy jako podstawowego czynnika rozwoju przemysłu i usług,
- potencjałem zasobów w zakresie turystyki,
- roli przemysłu w kształtowaniu nowoczesnych struktur regionalnych,
- kształtowania się nowych gałęzi przemysłu na różnych obszarach,
- zmiany uwarunkowań prowadzenia działalności usługowej,
- zmiany roli instytucji w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy,
- transferu wiedzy jako przedmiotu wzrostu gospodarczego,
- nowych zasad polityki rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Autorami poszczególnych tekstów są zarówno doświadczeni pracownicy naukowi z poszczególnych ośrodków, jak i osoby podejmujące dopiero wstępne próby badawcze oraz doktoranci i studenci koła naukowego. Należy podkreślić, iż ta nowa problematyka znalazła szczególne zainteresowanie wśród młodszej kadry naukowej, która doskonali swoje umiejętności warsztatowe niezbędne do osiągnięcia kolejnych stopni i tytułów naukowych.

Zbigniew Ziolo, Monika Borowiec
Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
Instytutu Geografii
Uniwersytetu Pedagogicznego
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Introduction

Process of entering the information phase of development should be considered especially important trend. Accompanying changes affect all areas of social, economic and cultural life. Their characteristic feature is the emergence of a knowledge-based economy and society, fundamentals of which are constituted by scientific research. Knowledge will be increasingly important not only for the understanding complex processes, but also as an object of exchange including international trade. Treated as a commodity it will contribute to the growth of the economic potential of countries, regions, companies or institutions.

It was assumed that in the process of accelerating the development of a knowledge-based economy, an important role is played by industry and services. These sectors are subject to systematic structural changes resulting in the emergence of new processes, products, and management systems, which leads to the improvement of the competitive position of businesses. Transformations of this kind also occur in traditional industries that are trying to modernize their technologies with the use of automation and robotics. This process also exerts a strong influence on the structure of services that offer more modern activities aimed at meeting the modern demands of society. Development of a new type of services is largely associated with an accelerated growth rate and an increase in the financial resources of the population, which consequently increases the capacity of the market by way of its deepening and broadening.

The issue of the role of industry and services in the development of a knowledge-based economy is very complex and requires more and more precise knowledge of its rules of operation. This knowledge seems to be necessary from the point of view of business management as well as local and regional authorities responsible for the development programs and regional policies. The main task in this regard is the continuous improvement of development objectives based on existing resources and opportunities for their more effective use.

To these concepts refers, to a certain extent, the issue of the 28th International Scientific Conference on "Industry and services in the development of a knowledge-based economy", organized by the Department of Entrepreneurship and Spatial Management, Institute of Geography, Pedagogical University of Kraków, in cooperation with the Committee on Industrial Geography of the Polish Geographical Society, held on 3-4 December 2012 in Kraków. The following abstracts are the results of current research work in various academic centers both domestic and abroad, dealing with issues of geography and spatial management, and especially concerning the industry and service sectors.

The presented studies examine the impact of industry and services in the development of a knowledge-based economy. They illustrate various concepts within the general structure of the Conference issues. We assume that the particularly complex problems require not only a variety of research methods but also their exemplification on selected empirical examples.

Below are listed the main topics of the Conference:

- importance of knowledge as the main factor influencing the development of industry and services;
- innovativeness of economy and its spatial diversity;
- potential resources in the field of tourism;
- role of industry in the development of modern regional structures;
- the emergence of new industries in different lands and places;
- changing conditions of service activities;
- role of institutions in shaping the knowledge-based economy;
- transfer of knowledge as a factor of economic growth;
- new development policies for the knowledge-based economy.

The authors of individual texts are both experienced researchers as well as those just beginning research, the post-graduate students and members of the student scientific circles. It should be noted that this new issue showed to be of particular interest for the younger part of the academic staff, who perfected their skills necessary to achieve the following academic degrees and titles.

Zbigniew Ziolo, Monika Borowiec
Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
Instytutu Geografii
Uniwersytetu Pedagogicznego
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

*Tłumaczył / Translated by
Witold Wilczyński*

NATALIA BATSUN

Irkutsk State Technical University, Irkutsk, Russia

Quality of life in the society of consumers

Now it is quite clear that the problems of further development of production and the protection of the environment (as the source of raw materials) are interconnected. Therefore, the decisions which are acceptable for society should take into account both the economic needs and the ecological imperatives.

According to numerous authors, the nature degradation is connected with moral degradation, and its roots stick in axiological background of human activity, since people take nature just as a means of achievement of economic targets. Most of them do not realize, that only harmony with surrounding nature can give us favorable prospects and provide moral sense to civilization development.

Society nowadays seem to believe in the efficiency of market economy, efficiency of the mechanism of «an invisible hand», which automatically places everything so that resources are distributed most effectively to final benefit of all members of society. However, such liberal economy have also its off-products, and some of them concern just the nature quality. This is the reason that within market economy, there appeared social and ecological movements referred to as green capitalism» (alongside with well known notion of "sustainable development").

Ideas of «green capitalism» focus attention on the capitalist mechanism of reproduction, trying to formulate principles which could force the economy to act in a more environmentally friendly way. As a result there emerged the so-called «green markets», arising under the influence of growing demand for pure products, and for production which could be environmentally safe and clean (no pollution and damage to environment). Another way to greening the market economy is the reduction of amount of wastes and pollution by way of re-use and re-cycling, which became one of the profitable economic activities. The logic of functioning of market mechanism, according to supporters of «green capitalism», can stimulate pro-ecological evolution of society.

As the pro-ecological evolution we understand the process of recognition, by various social groups, the ways and consequences of interaction of the society and the nature as well as public relations arising in this regard in cultural, social, political and economic spheres.

Improvement of the quality of life is a triple process. It involves changes in the modes of production, consumption and corresponding institutional changes. Their aim is to create more ecological society, preferences of which are directed towards non-polluting and healthy modes of production and consumption.

Higher level of ecologization brings preference for the goods which were made without any damage to environment or promising fast disintegration after use. Ecologically conscious consumers prefer the goods made by companies known as contributors to the process of ecologization, even if it has nothing to do with the given goods.

Nevertheless, the rates of consumption of natural resources are much higher than the Earth capability to restore them. With such a behavior, by 2030 the mankind will need the resources of two planets like the Earth.

Przestrzenne zróżnicowanie poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki województwa dolnośląskiego

W pracy podjęto problematykę zróżnicowania przestrzennego poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności i efektywności przedsiębiorstw województwa dolnośląskiego.

Współczesny rozwój gospodarki opartej na wiedzy jest uzależniony od poziomu innowacyjności przedsiębiorstw wprowadzających nowe, istotnie ulepszone produkty, zaawansowane technologie oraz doskonalsze systemy organizacji pracy. Wysoki poziom innowacyjności podmiotów ma także istotny wpływ na zwiększenie się przewagi konkurencyjnej regionalnej gospodarki umożliwiając przede wszystkim efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zasobów. Współcześnie stanowią one szczególnie ważne, z punktu widzenia możliwości uzyskiwania długotrwałego wzrostu gospodarczego, endogeniczne źródła rozwoju regionalnego opartego o wewnętrzny kapitał materialny i ludzki danej jednostki terytorialnej. Wzrost innowacyjności, a także efektywności gospodarki na różnych jej poziomach uzależniony jest od wielu uwarunkowań, m.in. wielkości i kierunków nakładów na badania i rozwój, działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach czy stopnia automatyzacji procesów produkcyjnych w podmiotach.

W artykule zaprezentowano wielkości nakładów na badania i rozwój oraz udziału zatrudnionych w B+R wśród ludności aktywnej zawodowo i ogólnej liczbie pracujących. Działalność innowacyjną zaprezentowano poprzez analizę jednostek innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw oraz wielkość nakładów na działalność innowacyjną w przeliczeniu na innowacyjne przedsiębiorstwo. Ponadto dokonano analizy stopnia wyposażenia przedsiębiorstw w środki automatyzacji procesów produkcyjnych umożliwiającą określenie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw oraz stopnia zaawansowania technologicznego regionalnej gospodarki. Dopelnieniem charakterystyki poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki stały się analizy efektywności i rentowności przedsiębiorstw. Powyższe parametry dotyczące innowacyjności zaprezentowano w układach lokalnych regionu dolnośląskiego z określeniem ich przestrzennego zróżnicowania i natężenia. Stały się one następnie podstawą do ujęcia konkurencyjności intraregionalnej województwa pod względem syntetycznego wskaźnika innowacyjności i efektywności przedsiębiorstw.

Omawiane analizy dotyczące innowacyjności regionalnej gospodarki zaprezentowano ponadto w odniesieniu do sytuacji ogólnokrajowej, umożliwiającą określenie pozycji województwa dolnośląskiego na tle kraju. Podjęto także próbę identyfikacji w regionie potencjalnych struktur klastrowych w wykorzystaniem współczynnika lokalizacji LQ.

TOMASZ T. BRZOZOWSKI

Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, Polska

Wartość wiedzy jako podstawowego czynnika rozwoju sektorów przemysłu i usług

W świetle najnowszych analiz, coraz bardziej widocznym jest wpływ wiedzy na kształtowanie się wielu dziedzin życia. Do podstawowych należą sfery przemysłu i usług.

W ich obrębie, status wiedzy nie tylko jest nieustannie waloryzowany przez obiektywne czynniki niezależne, ale zmienił swą pierwotną kwalifikację: od obiektywnej wiedzy uprawomocniającej działania o charakterze ekonomicznym na rzecz pragmatyki skuteczności owego działania. Zmiana ta dotyczy zarówno dziedzin przemysłu i usług, jak też szeroko pojętej humanistyki. Dowodem takiego stanu rzeczy jest choćby instytucja uniwersytetu, nabierająca coraz bardziej charakteru miejsca przygotowania i profilowania pragmatycznie zorientowanego zasobu kadr kształtujących i wpływających na ekonomiczną jakość podmiotów rynkowych (Dylus 2005).

Komercjalizująca się coraz bardziej nauka staje przed dylematem, którego rozstrzygnięcia dotyczą źródeł o charakterze aksjologicznym: badać, przekazywać wyniki badań i poszerzać w ten sposób wiedzę czy koncentrować się na tym, na co jest aktualne zapotrzebowanie na rynku? Zasadą drugiego rozstrzygnięcia jest popyt i przede wszystkim — skuteczność. W przestrzeni trudnych wyborów, przed którymi stoi współczesna nauka, dość mocno tkwi markowany problem etyczny.

Z drugiej strony, zarówno przemysł jak i usługi zorientowane merkantylnie, chcąc zapewnić sobie zadowalający poziom zyskowności, są zmuszone korzystać z dorobku i badań ekonomicznych.

Usługi i przemysł w sposób szczególnie podlegają ocenie wedle kryterium efektywności. Coraz bardziej eksponowany punkt styku nauki i biznesu nie dość, że jako jedyny jest w stanie zapewnić powodzenie gałęziom przemysłu i usług, to przyczynia się do rozwoju tych dyscyplin nauki, które kooperują z biznesem. Czy w przypadku tych złożonych relacji, bilans dla każdej ze stron jest zawsze dodatni?

W zglobalizowanej sieci trudno wyobrazić sobie podmiot osiągający sukces rynkowy bez profesjonalnej wiedzy w zakresie technologii, rynku i jakości zasobów ludzkich (Sassen 2007). Pragmatyzująca się wiedza, podobnie jak informa-

cja, coraz bardziej stają się równoważnym towarem rynkowych, podlegającym zmiennym tegoż rynku: „Organiczny związek techniki z zyskiem jest wcześniej-
szy od jej związku z nauką. Technika nabiera znaczenia we współczesnej wiedzy
tylko za pośrednictwem ogólnego ducha skuteczności” (Lyotard 2000, s. 128).

Przedmiotem artykułu jest wiedza rozumiana jako niezbędne narzędzie wy-
korzystywane w przemyśle i usługach, której status nie ogranicza się jedynie do
roli wykorzystania jej w celu zwiększenia wydajności i zyskowności, ale coraz
częściej bywa produktem rynkowym, dzięki któremu zdobywa się m. in. prze-
wagę konkurencyjną. Celem artykułu jest analiza sposobów funkcjonowania
wiedzy wraz z redefinicją jej znaczenia w sferze przemysłu i usług. Artykuł
stanowi również refleksję nad aktualnym jej statusem i zmiennym charakterem.
Jest on coraz bardziej zależny od zmian świadomościowych aktualnego społec-
zeństwa. W zmiennych warunkach i turbulencji rynkowej ujawniają się
nowe sposoby myślenia o wiedzy. Jak się wydaje, obecne zachowania społeczne
wskazują na przenoszenie wzorów w zakresie relacji międzyludzkich z obszaru
świata ekonomicznego w wymiar społeczny. Proces ten, jak sądzę, podyktowany
prakseologią życia codziennego, ma źródło w zmianie statusu wiedzy, która jest
coraz bardziej istotnym komponentem wpływającym na dziedziny przemysłu i
usług.

Literatura:

- Dylus A., 2005, Globalizacja, OSSOLINEUM, Wrocław
Sassen S., 2007, Globalizacja. Eseje o nowej mobilności ludzi i pieniędzy, przeł.
J. Tegnerowicz, WUJ, Kraków, s. 135.
Lyotard J. F., 2000, Kondycja ponowoczesna, przeł. M. Kowalska, J. Migasiński, ALET-
HEIA, Warszawa.

ALEXANDER BURNASOV, MARIJA ILUSHKINA,
JURIJ KOWALEW, ANATOLY STEPANOW
Ural Federal University, Yekaterinburg, Russia

Neoindustrialization of old industrial regions of Russia (on the example of “Titanium Valley”)

Complex transformational processes in the Russian economy during the XXth century constituted the unprecedented experiment in the world economy. The country, which has just passed the 70-years long stage of the centrally planned economy, started to introduce the elements of market model. Having introduced the principles of market economy, Russia found itself under the pressure of globalization and neoindustrialization which appeared to strongly influence the industrial structure. Globalization expanded state borders and opened the gates for Russian entrepreneurs to conquer the world markets of oil and gas, ferrous and non-ferrous metals, engineering and chemical industries. The Urals region of Russia is developing in a very intensive way. The cluster of production referred to as the “Titanium Valley” was formed here. The article throws light on special features of its functioning.

Ocena walorów wypoczynkowych gmin powiatu nowosądeckiego

Pobyt turysty na obszarze lub w danej miejscowości ma na celu zniwelowanie przemęczenia powstałego w czasie pracy bądź też innych czynności. Zmiana dotychczasowego trybu życia i otoczenia ma spowodować regenerację sił. Turystyczne walory wypoczynkowe sprzyjają realizacji potrzeb funkcjonalnych, takich jak regeneracja fizyczna. Ważna jest również regeneracja psychiczna, która wiąże się z zapewnieniem odpowiednich warunków środowiska naturalnego oraz obiektów antropogenicznych.

Z punktu metodycznego ocena walorów wypoczynkowych jest niezwykle trudna w realizacji, ponieważ składniki środowiska przyrodniczego są cechami niemierzalnymi czyli jakościowymi.

Obszar powiatu nowosądeckiego charakteryzuje się znaczącymi walorami i atrakcyjnością turystyczną. Na terenach podgórskich i górskich występują częstokroć unikatowe wartości przyrodniczo-krajobrazowe, duże kompleksy leśne z bogatą fauną i florą, rozczłonkowana sieć rzeczna oraz zbiorniki wodne. Właśnie te cechy środowiska przyrodniczego uznano za najistotniejsze walory wypoczynkowe na Ziemi Sądeckiej.

Oceniając walory wypoczynkowe stwierdzono, iż na znacznej części powiatu istnieją znaczne deniwelacje terenu, różnice wysokości względnej często sięgają 500-600 m, a czasem nawet ponad 700 m. Za wyjątkiem Jeziora Rożnowskiego, nie występuje w obrębie powiatu żaden większy zbiornik wodny, jednak sieć rzeczna za sprawą licznych rzek i górskich potoków jest niezwykle gęsta i sięgająca 3,5 km/km². W związku z brakiem występowania na tym obszarze przemysłu uciążliwego, w większości gmin zadowalający jest również stan środowiska przyrodniczego. Rozpatrując atrakcyjność powiatu nowosądeckiego pod względem walorów wypoczynkowych w układzie przestrzennym do I klasy atrakcyjności zaklasyfikowano aż osiem gmin. W północnej części powiatu są to gminy: Łososina Dolna i Gródek nad Dunajcem oraz w południowej: Stary Sącz, Rytro, Piwniczna-Zdrój, Łabowa, Muszyna oraz Krynica-Zdrój. Najmniej atrakcyjne pod kątem walorów wypoczynkowych uznano gminę miejską Grybów oraz Podegrodzie.

Literatura:

Naumowicz K., 1998, Turystyka, Materiały Wyższej Szkoły Biznesu, Piła, s. 32-33.

Kruczek Z., Sacha S., 1995, Geografia atrakcji turystycznych Polski, Wyd. Ostoja, Kraków, s. 7.

Formowanie się nowej struktury przestrzennej przemysłu przetwórstwa rybnego w Polsce

Wśród wielu współczesnych badań struktur przestrzennych przemysłu, w tym form jego koncentracji nadal jedną z najistotniejszych kwestii wydaje się być teoria lokalizacji i związane z nią skutki przestrzenne. Formujące się nowe układy gospodarcze oparte obecnie zwykle na małych, niezmiernie elastycznych jednostkach mogą przyjmować bardzo różne formy koncentracji. Wymagają one jednak pewnego nowego spojrzenia przez pryzmat np. nowych czynników lokalizacji (Stryjakiewicz 2009).

Obecnie szczególnie popularna wydaje się być teoria klastra i wiele teorii pokrewnych, częściowo powielających się (np. dystrykt, grono, technopol, RSI, milieux, klastr przemysłowy, klastr innowacyjny, world-best klastr i in.), którym poświęcono szereg badań mających na celu empiryczną weryfikację koncepcji. Warto jednak postawić pytanie czy jest to już koncepcja w pełni ukształtowana i dojrzała (Gorynia, Jankowska 2008; Koschatzky 2012; Martin, Sunley 2003). W tym kontekście, nadal aktualna wydaje się być pogłębiona refleksja na temat dotychczasowej terminologii stosowanej w geografii przemysłu.

W świetle wszystkich powyższych przesłanek, za cel artykułu przyjęto identyfikację procesów zachodzących w przemyśle przetwórstwa rybnego w Polsce, które determinują zmiany w jego strukturze przestrzennej.

Przetwórstwo rybne w Polsce to obecnie jedna z najbardziej dynamicznie rozwijających się grup działalności przemysłu spożywczego. Niskie koszty pracy oraz wysoka jakość produktów, ale przede wszystkim wsparcie z sektorowych programów operacyjnych¹ przyczyniło się do sukcesów wielu polskich firm przetwórczych na rynku krajowym i rynkach europejskich (np. Morpol, Stanpol).

Liderzy rynku rybnego, utożsamiani z regionami nadmorskimi wywołałi wzmoczoną aktywność wśród wielu istniejących na Pomorzu małych przetwórci, ale także wśród przedsiębiorców z innych regionów kraju, dotąd nie kojarzonych z morską gospodarką rybną. Istnieje wiele przesłanek, które zdynamizowały ów

---

¹ „Rybołówstwo i przetwórstwo ryb 2004-2006” oraz „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”.

proces, a wśród nich: poprawa dostępności komunikacyjnej, szczególnie wielu aglomeracji miejskich środkowej i południowej Polski, udoskonalenie form przeładunku i przewozu ryb (np. RSW), nowe sposoby konserwacji ryb, udrożnienie kanałów dystrybucyjnych, budowa sieci pierwszej sprzedaży ryb (LCPSR) oraz szereg działań mających na celu konsolidację rynku rybnego w zakresie połowów, przetwórstwa i handlu (Czapliński 2011).

Nie bez znaczenia pozostają także nowe lokalizacje przedsiębiorstw akwakultury śródlądowej, która w wielu regionach kraju znacząco uzupełnia ofertę morską przetwórstwa rybnego.

Ważnym, a może najważniejszym w ocenie rozmieszczenia przedsiębiorstw branży rybnej jest czynnik ludzki. Należy pamiętać, że poza silnymi i rozpoznawalnymi przedsiębiorstwami tworzącymi grupy kapitałowe (np. GK Graal S.A.), do omawianego segmentu należą zakłady małe, często rodzinne o znaczeniu lokalnym. Niezależnie jednak od wielkości przedsiębiorstw, w wielu widoczna jest otwartość na otoczenie, duża często intuicyjna chęć naśladowania liderów branży oraz wysoka aktywność przedsiębiorców w procesie szeroko rozumianej kooperacji. Wymienione cechy dotyczą większości przedsiębiorców i to właśnie one pozwalają na relatywnie szybką adaptację do zmieniającego się otoczenia.

Literatura:

- Czapliński P., 2011, Funkcjonowanie przemysłu przetwórstwa rybnego w Polsce w okresie kryzysu gospodarczego, Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG, nr 17, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Warszawa-Kraków .
- Gorynia M., Jankowska B., 2008, Klastry a konkurencyjność i internacjonalizacja przedsiębiorstw Wielkopolski - Gospodarka Narodowa, nr 5-6, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 91-109.
- Koschatzky K., 2012, Cluster quo vadis? The future of the cluster concept, Working Papers Firms and Region, no.1, Karlsruhe.
- Martin R., Sunley P., 2003, Deconstructing clusters: Chaotic concept or policy panacea?, Journal of Economic Geography, no. 3, 5-35.
- Stryjakiewicz T., 2009, Nowe spojrzenie na czynniki lokalizacji działalności gospodarczej [w:] Współczesne problemy przemian strukturalnych przestrzeni geograficznej, I. Jazewicz (red.), Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk.

Wpływ funduszy Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na rozwój sektora naukowego w Polsce

Polska jest jednym z najmniej innowacyjnych krajów w Unii Europejskiej. Najważniejszą z przyczyn takiej sytuacji jest chroniczne niedofinansowanie sektora naukowego – łączna suma państwowych wydatków na naukę, badania i rozwój nie przekracza 1% PKB. Równie niewielka jest skala inwestycji w prace B+R wśród podmiotów gospodarczych. Innymi poważnymi przeszkodami we wzroście innowacyjności są także: koncentracja sektora naukowego na badaniach podstawowych, niewielka skala komercjalizacji wyników badań naukowych oraz słabe połączenia na linii nauka – gospodarka.

Wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej szansę na częściowe zniwelowanie wieloletnich zaległości w finansowaniu nauki dają fundusze strukturalne. Funkcjonujący od 2007 roku Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka stał się głównym narzędziem współfinansowania projektów badawczo-rozwojowych i modernizacji infrastruktury naukowej zarówno państwowych jednostek badawczych, szkolnictwa wyższego, jak i przedsiębiorstw. Po niemalże 5 latach funkcjonowania programu i biorąc pod uwagę zbliżające się zakończenie perspektywy finansowej 2007-2013, podjęto próbę podsumowania wybranych elementów działalności Programu.

Celem opracowania jest odpowiedź na pytanie o rolę funduszy POIG w finansowaniu państwowego sektora naukowego w Polsce. Ważnym zagadnieniem pozostaje również kwestia proporcji środków przeznaczonych na badania podstawowe i aplikacyjne oraz wspieranie komercjalizacji wyników badań naukowych (np. inkubatory przedsiębiorczości). Ilościową analizę liczby, wartości i rozmieszczenia zawartych umów na dofinansowanie uzupełniają studia przypadku, przybliżające sytuację największych beneficjentów europejskich środków strukturalnych wśród polskich uczelni wyższych. Podjęta została też próba identyfikacji najważniejszych problemów pojawiających się przy korzystaniu ze środków unijnych.

MAGDALENA DEJ

Instytut Rozwoju Miast, Kraków, Polska

Rola lokalnych i zewnętrznych przedsiębiorstw w rozwoju niemetropolitalnych obszarów wiejskich Polski

Niezwykle interesującą, a jednocześnie słabo rozpoznaną jak dotąd w badaniach polskich kwestią pozostaje oddziaływanie pojedynczych dużych podmiotów gospodarczych na otoczenie lokalne. Tematykę tę podejmowano w kontekście zakorzenienia firm (embeddedness), które jest pojęciem szerszym w stosunku do samego oddziaływania, gdyż uwzględnia ono relacje dwustronne podmiotu gospodarczego i jego otoczenia lokalnego. Badania nad zakorzeniem zagranicznych podmiotów gospodarczych w odniesieniu do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polski, prowadzone były natomiast dość licznie, przy czym w większości przypadków autorzy dochodzili do przekonania o niezbyt pozytywnych skutkach funkcjonowania takich podmiotów dla środowiska lokalnego (Burbach i in. 1997, Grabher 1994, Hardy 1998). Z kolei wnioski nielicznych polskich badaczy zajmujących się tą problematyką (Domański 2004, Strykiewicz 2004) przeczą w wielu miejscach tezom zagranicznych autorów, zwracając uwagę na znaczny stopień zakorzenienia inwestorów zagranicznych, a tym samym pozytywne skutki ich funkcjonowania.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, w niniejszych badaniach skupiono się na ocenie oddziaływania dużych podmiotów gospodarczych na otoczenie lokalne ze względu na pochodzenie kapitału. Skupiono się na dużych firmach zlokalizowanych w niemetropolitalnych obszarach wiejskich. Do badań wybrano 12 przedsiębiorstw, z których 3 reprezentowały kapitał zagraniczny, a pozostałe – krajowy, w większości przypadków lokalny. W badaniach posłużono się techniką wywiadów z właścicielami/kadrą zarządzającą przedsiębiorstwami, która umożliwiła ocenę stopnia powiązania podmiotów z lokalnym rynkiem pracy, z lokalnymi firmami – dostawcami części i materiałów do produkcji jak i firmami usługowymi, a także stopnia zaangażowania badanych firm na płaszczyźnie społecznej i infrastrukturalnej. Ponadto przeprowadzono badania ankietowe na łącznej próbie ok. 2,5 tys. respondentów – mieszkańców otoczenia przedsiębiorstw, które pozwoliły na poznanie opinii mieszkańców bliskiego otoczenia zakładów na temat roli tych podmiotów dla rozwoju w skali lokalnej. W badaniach wykorzystano ponadto dane udostępnione przez urzędy gmin, na terenie których prowadzone były badania jak i dane Banku Danych Lokalnych GUS.

W badaniach dowiedziono bardzo istotnego znaczenia pochodzenia kapitału dla różnicowania wpływu dużych firm na otoczenie lokalne, przy czym zróżnicowanie to zaznacza się głównie w odniesieniu do sfery gospodarczej. Po pierwsze mówić należy o różnicach w obsadzaniu wyższych stanowisk przez osoby z otoczenia lokalnego. Podmioty silnie związane z miejscem lokalizacji, m. in. poprzez miejsce zamieszkania właścicieli bądź kadry zarządzającej, wszystkie swe potrzeby kadrowe, także na pracowników najwyższego szczebla, zaspokajają lokalnie. Natomiast jednostki zewnętrzne w stosunku do miejsca lokalizacji, w tym firmy z kapitałem zagranicznym, bazują na pracownikach wyższego szczebla spoza bliskiego otoczenia zakładu.

Stwierdzono także, iż pochodzenie kapitału różnicuje jakość oferowanych miejsc pracy, zarówno jeśli chodzi o wysokość wynagrodzeń jak i stabilność zatrudnienia. Wszystkie badane firmy z kapitałem zagranicznym oceniane były, jako pracodawcy, przez mieszkańców ich otoczenia stosunkowo słabo na tle przedsiębiorstw polskich o silnych związkach z otoczeniem lokalnym.

Pochodzenie kapitału różnicuje ponadto powiązania dużych firm z lokalnymi podmiotami gospodarczymi. Badane firmy zagraniczne, na tle krajowych, odznaczają się bardzo słabą współpracą z lokalnymi dostawcami i firmami usługowymi, ograniczając się jedynie do przedsiębiorstw transportowych.

Silne, pozytywne oddziaływanie dużych firm na otoczenie lokalne możliwe jest w przypadku przedsiębiorstw, które miejscu prowadzenia działalności przypisują istotną rolę, co objawia się m. in. poprzez dbałość o szeroko rozumiane interesy lokalnej społeczności. Taka zaś postawa możliwa jest jedynie w przypadku podmiotów najsilniej zakorzenionych w środowisku lokalnym, mających wyraźne poczucie bycia „obywatelom lokalnej społeczności”.

Literatura:

- Burbach R., Nunez O., Kagarlitsky B., 1997, *Globalization and its discontents: the rise of postmodern socialism*, Pluto, Londyn.
- Domański B., 2004, *Local and Regional Embeddedness of Foreign Industrial Investors in Poland*, *Prace Geograficzne*, 114, 37-54.
- Grabher G., 1994, *The disembedded regional economy: the transformation of east German industrial complexes into western enclaves*, [w:] A. Amin, N. Thrift (red.), *Globalization, institutions, and regional development in Europe*, Oxford University Press, Oxford, 177-195.
- Hardy J., 1998, *Cathedrals in the desert? Transnationals, corporate strategy and locality in Wrocław*, *Regional Studies*, 32, 639-652.
- Strykiewicz T. (red.), 2004, *Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A. w Poznaniu*, Bógucki Wydawnictwo naukowe, Poznań.

ANNA DELEKTA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Integracja systemów rezerwacyjnych w kontekście gospodarki opartej na wiedzy

Niniejszy artykuł przybliży pojęcie Globalnego Systemu Rezerwacji (Global Distribution System – GDS), jako systemu zaprojektowanego z myślą o dystrybucji usług lotniczych. Przedstawia obecne rozwiązania integracji usług kolejowych z usługami lotniczymi oraz wskazuje obszary, które będą wyzwaniem dla próbujących dokonać tego typu integracji na większą skalę. Z drugiej strony zaprezentowane jest porównanie usługi podróżnego, który w epoce super szybkich i wygodnych kolei staje przed wyborem środka transportu.

Jako przykład integracji zostają przedstawione ostatnio podpisane umowy partnerskie pomiędzy włoskim przewoźnikiem kolejowym Trenitalia a głównymi Globalnymi Sieciami Dystrybucji Amadeus oraz Sabre Holdings. Współpraca pozwoli na dystrybucję oferty Trenitalia poprzez wszystkie kanały tych dwóch produjących systemów GDS. Dzięki porozumieniu Trenitalia będzie mogła dotrzeć do nowych segmentów rynku, jednocześnie rozszerzając dystrybucję swojej oferty poza tradycyjne kanały i zwiększając swoją obecność na tak strategicznych rynkach jak Europa Środkowa, Ameryka Północna i Azja. To innowacyjne rozwiązanie ma ułatwić i uelastyczyć wybór i rezerwację biletów kolejowych przez biura podróży, a w efekcie zapewnić klientom Trenitalii wygodną rezerwację i obsługę połączenia, w pełni dostosowaną do potrzeb nowoczesnych turystów. Zarówno biura podróży, jak i turyści będą mogli znacznie łatwiej i efektywniej porównywać usługi Trenitalia z lotami dostępnymi na tej samej trasie. W ten sposób podróżni zyskają większy wybór i przejrzystość opcji, zaś praca agentów stanie się jednocześnie bardziej efektywna.

Współpraca podjęta przez państwowego przewoźnika kolejowego jest przykładem rozwiązania charakterystycznego dla gospodarki opartej na wiedzy. Decyzja ta wynika z faktu powstania konkurencji na lokalnym rynku przewozów pasażerskich (Firma Italo - spółka NTV wprowadzając tabor 25 super szybkich pociągów staje się istotnym zagrożeniem dla państwowego kolosa) oraz z faktu, że Trenitalia jest przedsiębiorstwem innowacyjnym nie tylko w obszarze budowy nowoczesnych pociągów ale również innowacyjnym w obszarze tworzenia nowoczesnych rozwiązań informacyjnych.

Wpływ polityki innowacyjnej na rozwój przemysłu zaawansowanej technologii w departamentach Francji zamorskiej

Od lat 80. ubiegłego wieku departamenty Francji zamorskiej (DOM) czynią starania nakierowane na dywersyfikację regionalnych gospodarek. Poprzez stopniowe ograniczanie supremacji rolnictwa rozwijana jest sfera usług i przemysłów zaawansowanych technologicznie. Odzwierciedla to globalne zmiany paradygmatu rozwojowego rekomendujące upowszechnianie posfordyzmu bazującego na najnowszych osiągnięciach nauki. Prekursorką owych działań pozostaje francuska Gujana, gdzie z końcem lat 60. rozpoczęło swą działalność Centre Spatial Guyanais – Gujańskie Centrum Kosmiczne, generujące współcześnie ok. 15% departamentalnego PKB. Stanowiąc integralną część metropolii i przynależąc tym samym do UE jako regiony peryferyjne, poczyniły DOM znaczące inwestycje w obszarze badań i rozwoju (B+R). Dzięki rosnącym nakładom w owym sektorze, powoływaniu centrów naukowych oraz zawiązywaniu aliansów technologicznych, skutecznie motywuje się do tworzenia nowej wiedzy i jej wdrażania. Konkurencyjność gospodarek Francji niemetropolitalnej doby globalizacji uzależniona jest od budowania potencjału badawczo-innowacyjnego, dalszych inwestycji w dziedzinie technologii energetycznych w szczególności odnawialnych źródeł energii oraz promowaniu regionalnych środowisk badawczych, co czynione jest w skutek zacieśniania współpracy z europejskimi ośrodkami naukowymi (Montpellier Méditerranée Technopole, Europôle Méditerranéen de l'Arbois).

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja atrakcyjności innowacyjnej departamentów i regionów Francji pozaeuropejskiej (DROM): Gwadelupy, Martyniki, francuskiej Gujany i Réunion. W oparciu o Stratégie Régionale d'Innovation (SRI) – Regionalne Strategie Innowacji oraz inicjatywy Synergile, Capenergies i in., ukazany zostanie kierunek realizowanych inwestycji, efektywność w kształtowaniu synergii naukowo-biznesowej oraz perspektywy dalszej jej intensyfikacji w warunkach ekonomicznej recesji. Analizie i ocenie poddano takie czynniki jak akceleracja tworzenia wiedzy, dostępność do podstawowych technik komunikacyjnych, czy systemy elastycznej specjalizacji – będących prymarnymi faktorami przestrzennego kształtowania się gospodarki opartej na

wiedzy. Proces jej budowy w DROM jest konsekwencją urzeczywistniania wytycznych zawartych w Strategii Lizbońskiej oraz programie Europa 2020. Przykład Francji zamorskiej dowodzi, iż lokalizacja przemysłów wysokiej techniki odbywać się może nie tylko na poziomie aglomeracji, ale również w obszarach peryferyjnych, tradycyjnie postrzeganych jako mniej atrakcyjne. Pozostają ponadto DROM egzemplifikacją koncepcji regionu uczącego się, czego dowodem jest efektywne zaangażowanie poszczególnych ośrodków innowacyjnych w promowaniu nowoczesnych gałęzi przemysłu.

Przedsiębiorstwa agroturystyczne w gospodarce opartej na wiedzy

Agroturystyka stanowi istotną gałąź aktywności gospodarczej zarówno w ujęciu lokalnym, krajowym, jak i międzynarodowym. Zaliczana jest do nurtu tzw. turystyki alternatywnej¹, często przeciwstawianej turystyce masowej. Rozwój agroturystyki w Polsce uwarunkowany jest przede wszystkim występowaniem atrakcyjnych turystycznie obszarów wiejskich, dużą różnorodnością krajobrazu związanego z rozdrobnioną strukturą agrarną, tradycyjnymi metodami produkcji rolniczej oraz zasobami dziedzictwa kulturowego wsi. Agroturystyka stanowi ważną formę zróżnicowania gospodarstw rolnych². Odgrywa istotną rolę w aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich, wpływa na lokalne struktury gospodarcze i ich ożywienie, a w efekcie przyczynia się do wzrostu liczby miejsc pracy i pozyskiwania nowych źródeł dochodu. Ma to szczególne znaczenie na obszarach charakteryzujących się niekorzystnymi warunkami gospodarowania, na obszarach górskich czy też obszarach objętych ochroną.

Zasadniczym celem niniejszej pracy będzie diagnoza stanu przedsiębiorstw agroturystycznych w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem charakterystyki i określenia struktury oferty tych przedsiębiorstw, oceny ich zachowań rynkowych, przedsiębiorczych i innowacyjnych w gospodarce opartej na wiedzy. Podstawę analizy stanowią będą zarówno informacje pochodzące ze źródeł wtórnych jak również bezpośrednie badania kwestionariuszowe oraz indywidualne wywiady pogłębione przeprowadzone na reprezentatywnej próbie gospodarstw agroturystycznych funkcjonujących na terenie całej Polski.

---

¹ Turystyka alternatywna powstała jako alternatywa dla masowych form turystyki. Szerzej: M. Zdon-Korzeniowska, *Jak kształtować regionalne produkty turystyczne? Teoria i praktyka*, Wyd. UJ, Kraków 2009, s. 20-25).

² Pod terminem „dywersyfikacja” należy rozumieć wykorzystanie środków, jakimi dysponuje gospodarstwo rolne na prowadzenie działalności nie związanej z rolnictwem.

Uwarunkowania rozwoju usług opartych na wiedzy, na przykładzie analizy działalności gabinetów dentystycznych w Polsce

Gospodarka oparta na wiedzy w staje się kolejnym, po postindustrialnym etapem w rozwoju gospodarczym świata. Zgodnie z raportem OECD opublikowanym w roku 1996, zdefiniowano GOW jako: „gospodarkę bezpośrednio opartą na produkcji, dystrybucji oraz użyciu wiedzy i informacji”. Dziś należy stwierdzić, że jest to gospodarka oparta na wiedzy i informacji, które determinują produkcję dóbr i usług, oraz ich dystrybucję. Pierwsze, potoczne skojarzenie z gospodarką opartą na wiedzy to zaawansowane technologicznie procesy produkcyjne, w których innowacyjne pomysły naukowców wdrażane są do masowej produkcji. Coraz silniej jednak rozwijają się usługi „oparte na wiedzy”. Wiedza może zatem być sama w sobie produktem na sprzedaż- np. odpłatne doradztwo, albo czynnikiem niezbędnym do wykonania określonej zaawansowanej usługi. Przykładem takiej właśnie usługi są wybrane przez autorów do analizy usługi stomatologiczne. Usługi te, są wyjątkowe, gdyż z jednej strony silnie związane z nowoczesną wiedzą medyczną, a z drugiej, tak powszechnie dostępne.

Autorzy w pracy poddali analizie uwarunkowania rozwoju działalności gabinetów stomatologicznych w Polsce, jako przykładu przedsiębiorstw świadczących usługi oparte na wiedzy. W tym celu przeprowadzili badania ankietowe na grupie 60 lekarzy stomatologów. Badania poprzedzone były pogłębionym wywiadem przeprowadzonym z prowadzącymi od długiego czasu z powodzeniem gabinet dentystyczny, posiadającymi doświadczenie w branży stomatologicznej i zdobywaniu środków unijnych na rzecz rozwoju swojej działalności.

W wyniku badań i wywiadów autorom udało się określić uwarunkowania determinujące funkcjonowanie rynku usług stomatologicznych. Przykładowo, w wyniku badań okazało się, jednymi z głównych barier założenia własnej działalności jest brak wiedzy na temat zakładania własnej działalności gospodarczej, a w drugiej kolejności- brak funduszy na jej rozpoczęcie. Autorzy w artykule zdecydowali się również dokonać analizy wskazanych uwarunkowań ekonomicznych. W tym celu pochyłono się nad zagadnieniami kosztów związanych z uruchomieniem i prowadzeniem własnego gabinetu stomatologicznego, również w aspekcie możliwości dofinansowania ze źródeł publicznych. W artykule zosta-

ła przeprowadzona kwerenda ofert PARP skierowanych do osób zamierzających założyć własną działalność gospodarczą. Przedstawione zostały również inne propozycje szkoleń z zakresu rozwoju własnej działalności gospodarczej skierowane dla sektora medycznego. Uzyskane przez autorów wyniki badań wskazują na różnorodność czynników, jakie mają wpływ na rozwój usług opartych na wiedzy. Jak pokazują badania – paradoksalnie w ich rozwoju przeszkodą, wcale nie jest brak popytu, lecz brak wiedzy z zakresu podstaw przedsiębiorczości.

Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju przemysłu biotechnologicznego

Przemysł biotechnologiczny przez swoją innowacyjność stanowi ważny czynnik modernizacji potencjału gospodarczego i społecznego i współcześnie postrzegany jest jako najważniejszy i najszybciej rozwijający się sektor gospodarki wysokich technologii. Biotechnologia oznacza zastosowanie procesów technologicznych, które wykorzystując organizmy żywe lub ich składniki, wytwarzają lub modyfikują produkty w określonym zastosowaniu. Biotechnologia jest zatem interdyscyplinarną nauką, integrującą ze sobą nauki przyrodnicze i technologiczne. Przemysł biotechnologiczny zajmuje się przede wszystkim: produkcją kultur starterowych w przemyśle spożywczym, produkcją organizmów zmodyfikowanych genetycznie, sektorem farmaceutycznym, sektorem detergentów i bioremediaacji, biotechnologią w rolnictwie do celów niespożywczych i w leśnictwie. Rozwój firm biotechnologicznych następuje głównie w bliskości światowej klasy uczelni wyższych, zapewniających dostęp do wysoko wykwalifikowanej siły roboczej i infrastruktury badawczej np. specjalistycznych laboratoriów, które w wypadku biotechnologii są często podstawą do prowadzenia badań naukowych. Ponadto o silnym związku pracowników biotechnologicznych z ośrodkami naukowymi, świadczy fakt, że w firmach biotechnologicznych udział pracowników z tytułem doktora jest trzy lub dwukrotnie większy niż w innych firmach sektora B+R .

W Polsce w porównaniu z krajami rozwiniętymi, rozwój biotechnologii w sferze gospodarczej znajduje się w początkowym stadium rozwoju, na co może wskazywać 108 firm zarejestrowanych z branży badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie biotechnologii oraz około 800 firm związanych z przemysłem farmakologicznym oraz badaniami i analizą dotyczącą jakości żywności. Rozwój kształcenia z zakresie biotechnologii następuje w 34 uczelniach, w których w 2012/2013 roku akademickim na ten kierunek przyjęto 13,0 tys. studentów, co klasyfikowało go na 14 miejscu wśród najbardziej popularnych kierunków w Polsce.

Celem artykułu jest przedstawienie regionalnego zróżnicowania rozwoju biotechnologii na świecie i w Polsce. Podstawę niniejszych analiz stanowią będzie baza internetowa firm biotechnologicznych w oparciu, o którą dokonana

zostanie analiza rozmieszczenia i zróżnicowania struktury przemysłu biotechnologicznego. W badaniach zmierzać będziemy również do odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu rozwój przemysłu biotechnologicznego nawiązuje do rozmieszczenia ośrodków akademickich przygotowujących kadry dla tego typu działalności.

DILEK FERUDUN, PIOTR WILCZYŃSKI

Ahi Evran University, Kırşehir, Turkey

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Hierarchic cluster technique as a means of industrial development assessment: the case of EU and Turkey

Industrial activities constitute a notable element of the general economic life in the most of advanced countries. So, for the scientific expertise and assessment of the economic development, the studies concerning industrial activities are essential. Identification of similarities and differences between particular national economies could be utilized as a means necessary to clearly assess the level of social and economic development and to identify the accompanying problems. Many difficulties in doing so are connected however with a large number of data and with differences in data gathering methodologies between periods and countries. Statistical analysis provides the best tools to make it easier and to embrace and summarize complex data. In the study, on the basis of numerous parameters, several classes of countries were identified in EU with similar characteristics, to compare them with Turkey. Between others, the export and import ratios, production quantities, and prices in industrial sector were taken into account. The squared Euclid distance and Pearson proximity matrix were used to calculate distances between different countries and to find out country groups which have similar development characteristics. The analyses were supported with dendrogram, agglomerative schedule and maps.

ELENA GAFAROWA

Irkutsk State Technical University, Irkutsk, Russia

Role of the state in the process of forming an innovation type of economy

The development of new technologies in the areas of economy, connected with information exchange, as well as with movement of financial resources, have generated essential changes in the forms of economy organization. Information technologies form the basis of the revolutionary transformation of economic relations. The spread of computer technologies has led to increasing importance of service sector, which, in its turn, has contributed into mass employment in small business.

On the bases of new technologies development, the new World order is being formed, which is manifested in the tendency of amalgamating reproduction processes in national and global scales. The processes of "brain drain", as well as technologies and information systems export, have resulted in an even greater enrichment of some countries together with strengthening their competitiveness at the expense of others. Very often, in our days, are the efforts for creating intellectual resources undertaken by on one side, while the benefits are obtained by another one.

Transformation economy needs an effective State participation in creating the conditions for economic growth and transition to innovative development. Active Government involvement in the development of industrial infrastructure increases the competitiveness of domestic production in the world market.

Today's Russian economy is meeting a difficult task: to break out of the historically conditioned technological gap. The typical way to it in the conditions of economic crisis is usually a massive upgrading of basic capital, which brings to raising economy to a new level. In Russia, however, the phase of recovery and growth is going on without massive modernization.

Economic development is only possible in the conditions of growing gross domestic product as a result of better use of higher quality resources, including new technologies, innovative materials, highly developed human capital.

The development of innovation process in the framework of the whole national economy requires innovatively orientated investments. These investments deserve priority State planning, taking into account their strategic importance.

JADWIGA GAŁKA, SŁAWOMIR DOROCKI

Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Poakcesyjne uwarunkowania rozwoju gospodarki innowacyjnej w Polsce w aspekcie migracji klasy kreatywnej

Powszechnie przyjmuje się, że współcześnie głównym czynnikiem rozwoju gospodarki opartej na wiedzy jest wysoko wykwalifikowany kapitał ludzki. W związku z dużym zapotrzebowaniem na wykształcone kadry oraz nasilającym się procesem globalizacji – osłabiającym bariery migracyjne, we współczesnym świecie coraz silniej uwidacznia się tzw. „drenaż mózgów”. Proces ten obejmuje osoby dobrze i bardzo dobrze wykształcone oraz profesjonalistów, którzy przyciągani są przez wysoko rozwinięte regiony i kraje. Owa selektywna emigracja ma zatem niekorzystny wpływ na potencjał innowacyjny obszarów biedniejszych.

Celem niniejszego artykułu jest próba odpowiedzi, czy wzrost migracji międzynarodowych z Polski, po jej akcesji do Unii Europejskiej, spowodował negatywną selekcję kadr pracowniczych w Polsce oraz jak ten proces wpłynął na osłabienie poziomu innowacyjności układów przestrzennych.

W pracy wykorzystano dane statystyczne GUS, dotyczące skali i kierunków wyjazdów zagranicznych Polaków po 1 maja 2004 roku, oraz dane ankietowe przeprowadzone wśród polskich imigrantów w Londynie w 2010 roku.

Z badań wynika, że akcesja Polski do Unii Europejskiej zainicjowała negatywne zmiany struktury zasobów ludzkich, zwłaszcza w dużych miastach kraju, tj. w Warszawie, Krakowie i Poznaniu.

ŁUKASZ GAWOR, ANNA SZMATŁOCH, PIOTR DOLNICKI

Politechnika Śląska, Gliwice, Polska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Waloryzacja zwałowisk pogórnicznych jako obiektów geoturystycznych na przykładzie Zagłębia Ruhry

Zwałowiska pogórniczne stanowią nieodłączny element krajobrazu każdego z większych miast Zagłębia Ruhry oraz Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Rekultywacja tych form terenu stanowi ważny element zagospodarowania przestrzennego dla tych obszarów. Istnieje wiele metod wyznaczania poziomu rekultywacji oraz przystosowania tych form do celów funkcjonalnych. Autorzy podjęli próbę oceny zwałowisk w Zagłębiu Ruhry oraz wykorzystano metodę waloryzacji zwałowisk dla określenia ich atrakcyjności turystycznych na terenie Górnośląskiego Zagłębia Węglowego. Koncepcja ta zawiera ocenę w oparciu o dwa kryteria: wartość merytoryczną oraz dostępność. Do badań wytypowano dwadzieścia reprezentatywnych obiektów, kierując się powierzchnią zwałowisk, lokalizacją, zagospodarowaniem oraz złożonością problemów środowiskowych. Uzyskane wyniki wysoko oceniają zwałowiska zlokalizowane w Zagłębiu Ruhry co stanowi o wysokim stopniu rekultywacji. Próba waloryzacji zwałowisk po górnictwie węgla kamiennego zlokalizowanych w Zagłębiu Ruhry, wykorzystując zasady waloryzacji stworzone dla zwałowisk zlokalizowanych w GZW, wykazała, iż konieczne były pewne modyfikacje tych zasad. Dotyczyły one głównie zagospodarowania i położenia zarówno samych zwałowisk jak i ogólnego zagospodarowania terenu (m.in. turystycznego). Analizując wyniki waloryzacji, da się zauważyć istotność efektywnej rekultywacji zwałowisk wynikającej ze szczegółowych uregulowań prawnych. Nie bez znaczenia jest również fakt, iż antropogeniczne formy terenu takie jak zwałowiska pogórniczne są wykorzystywane do celów dydaktycznych, rekreacyjnych czy krajobrazowych.

Rola instytucji w regionalnej gospodarce opartej na wiedzy

Szereg studiów teoretycznych i empirycznych wskazuje na istotną rolę czynników instytucjonalnych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, w szczególności ich wpływ na innowacyjność. Działalność innowacyjna coraz rzadziej zamyka się w ramach pojedynczej firmy, a coraz częściej wymaga prowadzenia wspólnych działań. Pojawienie się paradygmatu rozwoju regionalnego opartego na wiedzy nie pozostaje bez wpływu na konkurencyjność regionalną. Formalne i nieformalne instytucje pomagają regionom dostosować się do zmian na rynku, generując swego rodzaju „sprawność adaptacyjną”, czyli chęć i zdolność lokalnych jednostek do przyswajania nowej wiedzy i angażowania się w działalność innowacyjną. Celem opracowania jest teoretyczna analiza wpływu instytucji na rozwój regionu w dobie gospodarki opartej na wiedzy. Pierwsza część artykułu prezentuje wymiary oddziaływania instytucji na rynki regionalne, kolejna stanowi przegląd koncepcji teoretycznych koncentrujących się na instytucjach i systemach jako podstawowych determinantach procesów innowacyjnych w regionach. Szczególną uwagę poświęcono klastrom i regionalnym systemom innowacji.

Rezultaty analizy potwierdziły, że badania instytucjonalne wymagają specyfikacji poziomu, skali i systemów, w ramach których funkcjonują instytucje. Tylko takie bowiem podejście umożliwi koncentrację na najważniejszych instytucjach i eliminuje holistyczne podejście do zakresu badawczego. Wyniki analizy koncepcji teoretycznych wskazały na akcentowanie przez nie tylko wybranych elementów i mechanizmów procesów innowacyjnych. To, co najbardziej różni analizowane koncepcje, to charakter procesu innowacji: od społeczno-kulturowego kontekstu w środowisku innowacyjnym po wynik aktywności badawczo-rozwojowej w innowacyjnych klastrach. Istotna rola instytucji publicznych i polityki regionalnej podkreślana jest przede wszystkim w regionalnych systemach innowacji, regionach uczących się i innowacyjnych klastrach. „Gęstość instytucjonalna” warunkuje aktywność regionów w ramach globalnych, krajowych i regionalnych sieci współpracy oraz wpływa na funkcjonowanie międzyorganizacyjnych sieci innowacji (*inter-organizational innovation networks*).

Konkurencyjność regionalna państw Europy Środkowej i Wschodniej w dobie gospodarki opartej na wiedzy

Gospodarka oparta na wiedzy jest zjawiskiem wielowymiarowym, które ze względu na możliwości różnorodnego doboru zmiennych i nadawania im różnych wag, trudno jest jednoznacznie skwantyfikować. Za jej najważniejsze elementy uznaje się kapitał ludzki i innowacje. Niniejszy artykuł koncentruje się na analizie konkurencyjności czynnikowo-wynikowej regionów Polski, Węgier, Czech i Słowacji w warunkach GOW. Pierwsza część analizy zawiera przegląd koncepcji teoretycznych konkurencyjności regionalnej oraz jej mierników. W kolejnej części przeprowadzono badanie relatywnego poziomu konkurencyjności 35 regionów Grupy Wyszehradzkiej na poziomie NUTS 2 w latach 1999-2011. Analizę oparto na wskaźnikach wykorzystanych do budowy indeksu EU RCI 2010. Badanie przeprowadzone zostało w oparciu o dane pochodzące z bazy danych Eurostat (*Regional Statistics*). Zbadano siedem filarów konkurencyjności: innowacyjność, jakość zdrowia i opieki zdrowotnej, poziom wyższej edukacji, gotowość do wykorzystania technologii (*technological readiness*), efektywność rynku pracy, wielkość rynku oraz poziom zaawansowania biznesu. W budowie rankingu konkurencyjności zastosowano metodę taksonomicznej miary rozwoju. W analizie poziomu innowacyjności wykorzystano dwie klasyczne metody analizy skupień: metodę k-średnich oraz metodę Warda. Rezultaty analizy potwierdziły duże zróżnicowanie w zakresie analizowanych wskaźników konkurencyjności oraz szybszy wzrost regionów lepiej rozwiniętych, prowadzący do pogłębiania się dysproporcji międzyregionalnych. Najniższym tempem rozwoju, a nawet stagnacją charakteryzują się przede wszystkim regiony słabiej zurbanizowane. Wyniki badania potwierdziły również istotne różnice w rozwoju regionów w układzie wschód-zachód. Najważniejszym wnioskiem wynikającym z przeprowadzonej analizy skupień jest fakt, że pomimo doboru szeregu zmiennych, poszczególne regiony Grupy Wyszehradzkiej łączą się według granic państwowych. Proces ten nasilił się w analizowanym okresie, co może świadczyć o tym, że obserwowane zjawisko nie jest pozostałością poprzedniego systemu.

Use of general electric matrix as a technique in strategic analysis of organization potential

One of the techniques useful in strategic analysis of the activity of organization is the portfolio analysis. The most advanced among various techniques of portfolio analysis is the multi-factorial, "9-cell" McKinsey Management Consultants matrix, also known as General Electric (GE) matrix. It allows to analyze and assess the market position of the test object (e.g. a SBU – strategic business unit, a product, a supplier, etc.). In McKinsey's matrix (as a technique) the market position of the test object (e.g. a product, i.e. manufacture good or offer service) is determined by the analysis of two groups of factors: the market (industry) attractiveness and the business unit strength. This technique provides the basis for strategic decisions and introduces subjective evaluation criteria. Moreover, it is also more static than dynamic, which means that it assesses the current business strength of the organization better than the future one (Ansoff, McDonnell 1990; Penc 2003; Berliński, Penc-Pietrzak 2004; Sharplin 1985). Efficient use of the McKinsey technique (matrix) in practice requires knowledge and compliance with certain rules when creating an image of the analyzed objects in the system (matrix): market attractiveness – business unit strength. It is therefore necessary to understand and skillfully use the appropriate methodological knowledge with these issues.

Methodological considerations of practical applications of the McKinsey technique on the basis of the adopted coordinate system (organization's business strength – market attractiveness) could be reduced to the following main groups of activities:

- describing each of the coordinate axes – i.e. market attractiveness and business unit strength – one should determine what, and how many, specific variables to use (taking into account factors, characteristics, and criteria);
- each specified variable, given its importance in shaping a comprehensive picture of market attractiveness and business unit strength, should be given due weighting;
- each of the analyzed objects (e.g. the product) should be assessed in a specified way from the perspective of all the variables adopted in the study;

- one should aggregate partial information (factors, characteristics) concerning the test object, obtaining a single overall numerical information, for each axis separately, allowing to clearly identify the position of the analyzed object in a coordinate system; this way, having the coordinates of a point, each analyzed object is plotted onto the coordinate system in the specified place of the plane;
- having the coordinate system with the designated positions of objects (depicted by points), a diagram (grid) of 9 cells can plot on it in such a way that each analyzed object is in one of the 9 cells of the matrix (Hadrian 1996; Rawski 1997; Żukowski, Rajchel 2011).

The procedure so takes the following steps here:

1. Defining the problem
2. Selection of variables
3. Determination of weightings
4. Valuation of analyzed objects
5. Aggregation of partial information
6. Recognition of the object's position in the coordinate system.

The main advantage of the McKinsey matrix is its flexibility in assessing the attractiveness of the market. It can be freely constructed depending on the situation on the market (in a particular segment). This creates more opportunities to apply in strategic analysis in comparison with the BCG (Boston Consulting Group) matrix, for example, and simultaneously broadens the area of study, as well as increases the chances for a balanced portfolio of production in the organization. An analysis of the product portfolio with the use of McKinsey matrix helps to develop recommendations that allow to indicate for which products the organization should apply the growth or expansion strategy, and for which ones the strategy of withdrawal from the market would be more appropriate.

References

- Ansoff H. I., McDonnell E., *Implanting Strategic Management*, Prentice Hall, New York 1990.
- Berliński L., Penc-Pietrzak I., *Inżynieria projektowania strategii przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2004.
- Hadrian P., Czynniki oceny atrakcyjności działalności gospodarczej oraz atutów konkurencyjnych firmy, in: *Metody badań marketingowych*, Wyd. AE, Kraków 1996.
- Penc J., *Zarządzanie w warunkach globalizacji*, Difin, Warszawa 2003.
- Rawski M., *Analiza portfolio GE–aspekt metodologiczny*, „Przegląd Organizacji” 1997, nr 11.
- Sharplin A., *Strategic Management*, McGraw-Hill, New York 1985.
- Żukowski P., Rajchel J., *Application of McKinsey Management Consultants Technique in Strategic Analysis of Organization Potential*, “Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji” w Warszawie 2011, No. 2(15).

JANUSZ T. HRYNIEWICZ

Uniwersytet Warszawski, Warszawa, Polska

O potrzebie wspólnej europejskiej polityki przemysłowej

Produkcja przemysłowa jest przekazywana z Europy do tzw. fabryk świata (Chiny, Indie, Wietnam itp.) W to miejsce w Europie tworzy się gospodarka oparta na wiedzy. Problem polega na tym, że nowa gospodarka nie tworzy wystarczająco szybko miejsc pracy dających możliwość uzyskiwania satysfakcjonujących płac. W europejskich elitach władzy i w opinii publicznej wzrasta popularność obrony miejsc pracy w przemyśle, czemu towarzyszy argumentacja patriotyczna. Wyraźnie wzmacnia się nacjonalizm gospodarczy. Masowy powrót przemysłowych miejsc pracy z fabryk świata do poszczególnych krajów europejskich jest niemożliwy. Duże różnice kosztów pracy nie mogą być zrównoważone przez stosowny wzrost wydajności pracy w Europie Zachodniej. Natomiast możliwy jest powrót miejsc pracy z Europy Wschodniej, bo różnice kosztów pracy nie są tak duże. Kontynuacja tych tendencji grozi konfliktami wewnątrz europejskimi. Zagrożeniom tym należy położyć kres przez ustanowienie nowego wspólnego celu integrującego mieszkańców UE. Misją wspólnej polityki przemysłowej powinno być przywództwo (instytucji europejskich) i kontrola procesu koniecznej restrukturyzacji polegającej na przejściu UE od gospodarki przemysłowej do gospodarki opartej na wiedzy. Potencjalne pole konfliktów wewnątrz europejskich stanie się polem współpracy. Zmniejszyć się także powinny zagrożenia wobec instytucji demokratycznych związane z odmową ich legitymizacji przez ludność zagrożoną degradacją ekonomiczną. Wspólna polityka przemysłowa powinna być także narzędziem dopasowania europejskiej demokracji do zmian kulturowych, osobowościowych i stylu życia, jakim podlegają jej uczestnicy (od producenta do konsumenta).

ANATOL JAKOBSON, IVAN BLINOV

Irkutsk State Transport University, Irkutsk, Russia

Multy-scale approach in economic geography and regional policy

To obtain required results, researchers often proceed their study with the use of the multi-scale approach. It means that they explore the same phenomena or areas simultaneously in the system of various scales. It is often not enough clearly understood that a city, a region or any territorial unit should not be treated as dot objects of the same type. For example, a dot city in the central places system and a city as spatial system consisting of neighborhoods and surrounded by the nearest suburbs are completely different objects from the point of view of management, planning, social policy, etc, but still it is the same city.

Thus, in late 1940's, in the strategic scale, the construction of two big objects located in Irkutsk was planned. The project included the Irkutsk aluminum plant and Tuymazy–Irkutsk trunk pipeline to deliver oil from Bashkiria to a refinery to be build. When they started to look for a proper sites for those investments, no suitable location was found in Irkutsk. Such places existed only in distant areas. In the circumstances of those strategic difficulties, a tactical decision was made in a smaller scale: in both cases new cities were designed near the sites of the plants (Shelekhov and Angarsk).

Another example is one of the Ukrainian iron and steel industry centers, Mariupol. There exist two large plants: one of them was built in the end of XIXth century, and construction of the second one started in 1930, both due to beneficial transport conditions. While solving the problem of determining location of the first plant, one of the options, most suitable technical and economically, was rejected for environmental reasons by the city authorities. As a result, the plant was located to the north of the city. However, in the 1930's, the site rejected before the revolution was recollected once again.

Now let's come back to Irkutsk and switch from industrial production to tourism. At the macro scale the most important factor to attract tourists here is the lake Baikal. But to visit the lake, tourist need to change the scale and choose between Irkutsk and Ulan-Ude as international airports and variants of the gateway to the Baikal. At this scale, the two regional capitals become rivals. If Irkutsk is selected, the scale has to be changed again: visitors coming to Irkutsk

meaning Baikal as their aim may not detain in Irkutsk. Factor of attraction in one scale becomes a factor of distraction in another scale.

Finally, let us look at international experience of regional policy. It used to be studied widely in both USSR and Poland (in the 1960's – 1980's), but in the past two decades, interest for such studies has been weaker. Much has changed in the world; the new trends have not been studied sufficiently. One of these trends is emerging of a new scale in regional policy – the intraurban one.

We studied this experience at the example of Worcester city (Massachusetts, USA). For the city, the problem is characteristic which is common to many American cities: the main street goes from business center to wealthy suburbs, but between them there is a socially depressive abyss.

Worcester has its own Main Street. But its peculiarity is that in Worcester, right in this street, on a considerable distance from the business center, in a really depressive neighborhood, the Clark University is situated. Management of the University, partly worried with adverse neighborhood, partly as a PR measure, as early as in 1990's started conducting their own micro-regional policy to change the face of surrounding territory. This policy included: stimulating professors to move to that area (the first one to have bought a house here was the President of the University); some activities aimed at the local schools students, such as reading them lectures, making favorable conditions for admission to the university and pay for education; elaborating development projects to attract new jobs to vacant old factories buildings.

This experience is an innovation in regional policy, which is usually related to the activities of the Government.

DANUTA JANCZEWSKA

Spoleczna Akademia Nauk w Łodzi, Łódź, Polska

Logistyczno- marketingowe uwarunkowania transferu wiedzy w sektorze mikroprzedsiębiorstw

Transfer wiedzy ze sfery nauki do sfery przemysłu i usług jest obecnie przedmiotem zainteresowania zarówno jednostek naukowych, jak i przedsiębiorstw przemysłowych i usługowych, zwłaszcza w kontekście budowy gospodarki opartej na wiedzy. Badania prowadzone nad problematyką usprawnienia transferu wiedzy prowadzone są w Polsce przez instytucje rządowe, w tym Ministerstwo Gospodarki oraz PARP, a także realizowane są one w Unii Europejskiej. Wśród opracowań dotyczących sektora MSP w Polsce niewiele jest badań obejmujących przedsiębiorstwa mikro, zarówno produkcyjne jak i usługowe. Specyfika zarządzania przedsiębiorstwem mikro w istotny sposób wpływa na proces transferu wiedzy, zatem rozpoznanie czynników stymulujących ten proces może przyczynić się do wzrostu jego znaczenia dla mikro firmy. Celem referatu jest prezentacja logistyczno- marketingowych uwarunkowań procesu transferu wiedzy ze sfery nauki do sektora mikroprzedsiębiorstw. W artykule zostaną zaprezentowane badania dotyczące procesu transferu wiedzy w mikroprzedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych w branży konstrukcji metalowych.

Gospodarcze uwarunkowania rozwoju rynku pracy w Małopolsce

Interwencja publiczna na rynku pracy jest ważna, łagodzi negatywne konsekwencje bezrobocia, pomaga w nabyciu nowej wiedzy i kompetencji, przygotowuje do nowych wyzwań. Jeżeli jednak nie prowadzi ona do rozwoju gospodarczego, jest oderwana od lokalnego i regionalnego kontekstu – staje się ostatecznie jedynie jeszcze jednym mechanizmem transferów socjalnych. W Małopolsce powiatami, w których w przeliczeniu na jednego bezrobotnego wydaje najwięcej na tzw. „aktywne formy wsparcia” z Funduszu Pracy są powiaty proszowicki i dąbrowski. Jednocześnie, po przeanalizowaniu dynamiki spadku stopy bezrobocia w latach 2003-2011 okazało się, że powiatami w których spadek tego wskaźnika był najwolniejszy są właśnie powiaty proszowicki i dąbrowski (odpowiednio 0,3 oraz 1,5 punktu procentowego). W tym czasie dla całego województwa stopa bezrobocia zmniejszyła się o 4,5 punktów procentowych. Do podobnych wniosków prowadzi analiza nakładów z Funduszu Pracy na aktywne formy wsparcia bezrobotnych w skali całego kraju. Szczególnie intrygujące są obserwacje nakładów w ostatnich latach. W 2011 r. na aktywne formy wsparcia bezrobotnych przeznaczono mniej niż połowę kwoty z roku poprzedniego. Jednak poziom bezrobocia w 2011, w stosunku do 2010 zwiększył się zaledwie o 0,1 punktu procentowego.

Rozwój rynku pracy zależy od pracodawcy, a w szczególności przedsiębiorcy. Zatem to od gospodarki m.in. dynamiki produkcji, wielkości inwestycji, drobnej i średniej przedsiębiorczości, liczby turystów – zależy sytuacja na rynku pracy. Dyskusja o rynku pracy powinna być więc zawsze elementem szerszych rozważań dotyczących rozwoju przedsiębiorczości i gospodarki.

Strategia rozwoju gospodarki powinna być centralną osią planowania rozwoju regionu i być sumą planów rozwoju gospodarczego poszczególnych powiatów i ich grup. Dzisiaj z całą odpowiedzialnością można powiedzieć, że w Małopolsce w rozwoju 15-18 powiatów projekty prawdziwie innowacyjne będą odgrywały niewielką, a często wręcz marginalną rolę. Rozwój gospodarki większości, czy wręcz - prawie wszystkich powiatów naszego regionu - będzie opierał się na projektach z zakresu średnio lub nisko zaawansowanych technologii i wykorzystaniu dosyć prostych zasobów.

KATARZYNA KOWALSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Nowoczesny kanał dystrybucji. Współczesne standardy i strategie rozwoju

Nowoczesny kanał dystrybucji (NKD) obejmuje grupę sklepów wielkopowierzchniowych, do których można zaliczyć hiper-, supermarkety i sklepy dyskontowe. W Polsce operatorami tych obiektów są w przeważającej części zachodnioeuropejskie korporacje handlowe, a ich początek funkcjonowania na krajowym rynku odnotowuje się w latach 90-tych ubiegłego wieku.

Omawiana forma dystrybucji w krajach wysoko rozwiniętych zdecydowanie dominuje w strukturze handlu. Na przykład w krajach skandynawskich ponad 80 procent wolumenu sprzedaży jest generowane przez trzy wiodące sieci handlowe. W Polsce natomiast poziom tej konsolidacji jest znacznie niższy, ale sytuacja w tym zakresie dynamicznie się zmienia.

Swoją atrakcyjność nowoczesny kanał zawdzięcza różnym czynnikom, które z biegiem czasu musiały ewoluować i wpisywać się w aktualne potrzeby i oczekiwania klientów.

Dzisiaj inwestycjom w rozwój omawianych form dystrybucji towarzyszy proces ścisłej kooperacji z partnerami handlowymi, tzw. proces rozmywania formatów (np. Tesco w trzech formatach pod tym samym szyldem), rozwój sklepów kompaktowych (skompresowanych), które powstały z powodu nasycenia rynku i narastającej konkurencji na przedmieściach największych miast Polski. Należy również zauważyć, że sklepy wielkopowierzchniowe wchodzą obecnie na grunt dotąd zarezerwowany dla małych detalistów, co w dużej mierze wynika z powiązania procesu rewitalizacji miast z rozwojem nowoczesnych placówek handlowych.

Coraz wyraźniej omawiane sieci dywersyfikują swoją ofertę, inwestują w rozwój marek w średnim segmencie cenowym i premium, a także planują dalszy - znacznie bogatszy - rozwój usług dodatkowych w Polsce, co przekłada się na poziom zainteresowania i rosnącą przewagę omawianych sklepów nad tradycyjnym kanałem dystrybucji.

Features of development of transport system of Russia

The modern transport complex is seen to play a very important role in the process of social and economic development. The main objective of the paper is to analyze the current state and the development prospects of transport infrastructure in Russia. There is emphasized the importance of the sea and air transport, as well as all the logistic structure of the state on its way to the integration in the European economic space.

The existing system of the international transport corridors passing on the territories of the Russian Federation and their arrangement unfortunately don't allow to ensure the international transcontinental communication. Transit through the territory of the Russian Federation makes less than 1% of commodity turnover between the countries of Europe and Asia (only 5-7 % of transit capacity of the country is utilized). It is mainly because of disproportions in development of different types of transport, imbalance and an inefficiency of transport and technological infrastructure, lack of a modern network of the logistic centers, low level of use of the modern transport technologies, in particular container, discrepancies in the levels of quality of transport service from the point of view of the international requirements.

The most important transport corridors of Russia are: 1) "the North-South corridor" with the volume of transportation of goods reaching 10 million tons (this corridor reduces three times the transit expenses and allows to save about 600 dollars on single container); 2) "the West-East corridor", which reduces the route from Europe to Asia by 8 thousand km and allows to save 8-10 days of transit time (technical possibilities of a corridor allow to transport 100 million tons of cargoes a year, including 100 thousand TEU of the international transit); 3) the Northern Sea Way; 4) The Krosspolyarnye route (through the North Pole). Nevertheless, among the mentioned transport corridors only the Trans-Siberian Railway can be considered as the economically useful and the benefits from this road receive the countries belonging to «Strategic partnership 1520». Till now these benefits are however reduced because of the low technological and logistic levels as well as the necessity of modernization of seaports of the Far East and the Northwest regions. Such ports would have joined the Trans-Siberian Railway with the international communication system.

Unevenness of development of transport infrastructure in Russia hampers the economic and social development and makes it quite impossible to master the resources of the remote territories. The development of transport system in Russia should include all means of transport, warehouse infrastructure, terminals, logistic technology, customs infrastructure, bank and insurance companies. All these are the necessary conditions for the social and economic development which, in turn, will allow Russia to become an important element of the world economy and a true regional power.

SŁAWOMIR KUREK, PAULINA WACŁAWIK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Zróżnicowanie zagranicznej turystyki przyjazdowej w Unii Europejskiej w czasach kryzysu gospodarczego

W okresie kryzysu ekonomicznego nastąpił spadek tempa wzrostu przyjazdów turystów zagranicznych, zarówno na świecie (np. w okresie 2008-2009 liczba przyjazdów turystów zagranicznych spadła z 919 do 880 mln) jak i w Unii Europejskiej (spadek z 486 do 462 mln). Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie przestrzennego zróżnicowania międzynarodowego ruchu turystycznego do krajów Unii Europejskiej na początku XXI wieku, ze szczególnym uwzględnieniem lat 2007-2011, w których mamy do czynienia z kryzysem ekonomicznym. Przeanalizowano przyjazdy turystów zagranicznych do Unii Europejskiej i jej wybranych krajów, generujących największy ruch przyjazdowy, oraz omówiono zmiany w strukturze tych przyjazdów. Przedstawiono także zróżnicowanie wpływów z turystyki międzynarodowej wybranych krajach UE w badanym okresie czasu. Na ruch turystyczny wpływają także przemiany demograficzne, zwłaszcza proces starzenia się ludności. W związku z tym przebadano także zróżnicowanie ruchu turystycznego i wydatków na turystykę zagraniczną według wieku. Według danych EUROSTAT, W okresie 2006-2011 wydatki na turystykę międzynarodową w grupie wieku powyżej 65 lat w Unii Europejskiej wzrosły o ponad 30%, a w grupie 25-44 lata spadły o 20%.

KONSTANTIN LIDIN

Irkutsk State Transport University, Irkutsk, Russia

Structure of information streams as social-psychological factor of territories development

The structure of information streams defines the social-psychological atmosphere in the district, the city or the region. The main data carrier are people. Thus, the structure and intensity of flows of people is defining factor of a social-psychological background for development of territories. Whether in the territory the depression, or growth and development will reign? Whether development will have the ordered character, or criminal tendencies will start to prevail? Nature of development of territories considerably depends on how flows of people will be organized.

KAROL MAJEWSKI, MARCIN SEMCZUK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Ruch turystyczny na górskich obszarach chronionych w świetle teorii motywów turystycznych

Wielkość ruchu turystycznego w parkach narodowych w Polsce w 2011 roku wyniosła prawie 10,5 miliona odwiedzających, z których 52,7% skupiło 9 parków o charakterze górskim (Babiogórski, Bieszczadzki, Gorczański, Gór Stołowych, Karkonoski, Magurski, Pieniński, Świętokrzyski, Tatrzański). Wspomniane parki cechują się szczególnie dużym zróżnicowaniem natężenia ruchu turystycznego. Najwyższe średnie natężenie ruchu turystycznego w 2011 roku liczone liczbą turystów (w tysiącach) do długości szlaków (w kilometrach) odnotowano w Pienińskim Parku Narodowym (17,23) a najniższe w Gorczańskim Parku Narodowym (0,39). Uwagę zwraca bliskie sąsiedztwo wymienionych parków w kontekście wielkości przytaczanego wskaźnika. Przeprowadzone badania ruchu turystycznego na terenie Gorczańskiego i Pienińskiego Parku Narodowego w latach 2007-2012 wskazują na odmienną formę turystyki oraz różny profil turystów odwiedzających obydwie parki.

W świetle przedstawionych przesłanek w artykule podjęto próbę wyjaśnienia mechanizmów decyzji turystycznych dotyczących wyboru docelowego miejsca rekreacji w odniesieniu do istniejących teoretycznych koncepcji motywacji. Prezentowane wyniki badań opierają się na próbie blisko 10500 przebadanych turystów metodą wywiadu standaryzowanego, który odbywał się w sezonach letnich w latach 2007-2012 na terenie Gorczańskiego i Pienińskiego Parku Narodowego. W analizie posłużono się m.in. narzędziem geokodowania z wykorzystaniem kodów pocztowych oraz narzędziem analiz sieciowych dla precyzyjnego przedstawienia przedmiotu badań.

VASILII MARTYNOV

Russian State Pedagogical University "A.I. Herzen", Sankt Petersburg, Russia

Spatial development of the industry at North-West of the Russian Federation in 2000-2011

Southern regions of the North-West, located in the basin of Baltic Sea, in the first decade of the XXI century have developed faster than the northern regions located in the basin of the Arctic Ocean. Overall, this development means a return to the natural spatial framework, typical for the pre-revolutionary times. During the Soviet era, the value of the southern regions steadily decreased, while the northern resource regions has risen, since one of the main objectives of the Soviet economy was to develop all kinds of natural resources.

In the first years of the XXI century, the situation was reversed. Southern regions grew faster than the northern ones. Modernization will probably cause that the advanced development of the southern regions of the North-West of Russia will be continued. Extractive industries in the northern areas actually reached a technological ceiling. To increase the volume of mining, the use of other natural resources in the North will be necessary. But this development will involve greater costs due to the situation in the area of ecology and labor force availability.

Quite opposite, in the southern regions, with no significant reserves of natural resources, but with a favorable economic and geographical position, better weather conditions, labor resources and higher level of infrastructure development, economic development can be accelerated with no special efforts. Such statement can be confirmed by the results of the analysis of trends during the period of 2000-2011.

JACEK MAY

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Czynniki rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w województwie łódzkim w świetle teorii sieci przedsiębiorstw

W gospodarce opartej na wiedzy, nazywanej również gospodarką innowacyjną albo uczącą się, wiedza traktowana jest jako zasób, na równi z klasycznymi czynnikami produkcji takimi jak ziemia, praca czy kapitał. W przedsiębiorstwach reprezentujących ten sektor działalność projektowa lub badawczo-rozwojowa stanowi najważniejsze ogniwo łańcucha produkcji sprzedanej. Omawiany rodzaj gospodarki często utożsamiany jest z przemysłem wysokiej i średniowysokiej techniki oraz usługami dla przedsiębiorstw. Współcześnie coraz częściej rozszerza się pojęcie gospodarki opartej na wiedzy o działalność projektową i kulturotwórczą nadając jej nazwę gospodarki kreatywnej albo przemysłów kreatywnych. W takim ujęciu do gospodarki opartej na wiedzy można zaliczyć również przemysły tradycyjne o ile tylko wdrażać one będą innowacje projektowe, organizacyjne i technologiczne.

Podmioty tworzące gospodarkę opartą na wiedzy mają naturalną skłonność do tworzenia sieciowych struktur powiązań funkcjonalno-przestrzennych zwanych okręgami marshallowskimi, klastrami czy też terytoriami gospodarczymi. Rozwój struktur sieciowych wykazuje współzależność z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy a ponadto jest uznawany za część procesu terytorializacji gospodarki. Proces ten polega na „zakorzenianiu” się przedsiębiorstw na danym obszarze co zapobiega ich delokalizacji. Struktury sieciowe można również traktować jako rodzaj innowacji organizacyjnych gospodarki, wynikających z procesu uczenia się przedsiębiorców.

Każda sieć składa się z węzłów i relacji albo powiązań między nimi. Czynniki i procesy kształtowania się sieci gospodarczych oraz rodzaje powiązań zostały opisane przez teorię sieci przedsiębiorstw i koncepcję klastrów. W przypadku sieci gospodarczych węzłami mogą być pojedyncze przedsiębiorstwa albo ich skupienia, jak na przykład miasta, a relacjami po-wiązania funkcjonalne między nimi. Czynniki lokalizacji przedsiębiorstw tworzących sieci powiązań funkcjonalnych zostały podzielone na wyposażenie instytucjonalne i wyposażenie społeczne. Czynniki te można również uznać za czynniki rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Niniejszy artykuł prezentuje częściowe wyniki szerszej zakrojonych badań nad strukturą funkcjonalno-przestrzenną sieci miast województwa łódzkiego. Autor zakłada, że najważniejszą rolę w takiej sieci ogrywają miasta, bądź ich zespoły pełniące funkcje biegunów wzrostu. Bieguny takie powinny być węzłami wojewódzkiej struktury sieciowych powiązań funkcjonalnych a więc powinny być jednocześnie miejscem koncentracji gospodarki opartej na wiedzy. Miasta będące biegunami wzrostu powinny zatem charakteryzować się wysokim poziomem wyposażenia instytucjonalnego i społecznego.

Zasadniczym celem analizy jest ocena możliwości rozwoju omawianego sektora gospodarki oraz jej zróżnicowania branżowo-przestrzennego. Realizacja tego celu wymaga zrealizowania trzech celów cząstkowych:

1. rozpoznanie w miastach województwa łódzkiego czynników rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, określanych w teorii sieci przedsiębiorstw jako wyposażenie instytucjonalne i wyposażenie społeczne;
2. określenie, w skali regionalnej, możliwości kształtowania się sieci powiązań funkcjonalnych, jakie zdaniem autora wspomagają rozwój gospodarki opartej na wiedzy a jednocześnie są zasadniczym elementem tej gospodarki;
3. rozpoznanie aktualnego poziomu rozwoju i struktury działowo-przestrzennej gospodarki opartej na wiedzy w miastach województwa.

Wyposażenie społeczne miast województwa podzielono na kapitał ludzki i kapitał społeczny, jakie badano odpowiednio wynikami egzaminów gimnazjalnych i maturalnych oraz poziomem rozwoju organizacji pozarządowych, frekwencją wyborczą i uczestnictwem w imprezach kulturalnych. Jako elementy wyposażenia instytucjonalnego przyjęto natomiast usługi dla przedsiębiorstw, Łódzką Specjalną Strefę Ekonomiczną, uczelnie wyższe, parki przemysłowo-technologiczne, jednostki badawczo-rozwojowe oraz centra logistyczne.

Określenie potencjalnych powiązań funkcjonalnych między miastami województwa oparto na założeniu, że powiązania takie mogą kształtować się przede wszystkim między podmiotami tworzącymi wyposażenie instytucjonalne miast oraz między tymi podmiotami, a odpowiednimi przedsiębiorstwami przemysłowymi. Za najważniejsze podmioty mogące kształtować sieci powiązań funkcjonalno-przestrzennych uznano uczelnie wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe, instytucje zlokalizowane w parkach przemysłowo-technologicznych oraz centra logistyczne. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne między miastami województwa mogą również kształtować się w obrębie powstających w województwie inicjatyw klastrowych.

Poziom rozwoju gospodarki opartej na wiedzy określono na podstawie zróżnicowania przestrzennego przemysłu wysokiej i średnio-wysokiej techniki. W tej części pracy spróbowano również określić potencjał województwa w zakresie tzw. przemysłów kreatywnych. Na-leży ponadto pamiętać, że potencjał

gospodarki opartej na wiedzy współtworzą również podmioty będące elementem wyposażenia instytucjonalnego miast.

Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że wyposażenie społeczne miast województwa można określić jako średnie, przy czym wraz z wielkością ośrodków maleje poziom kapitału społecznego, a wzrasta poziom kapitału ludzkiego. Wyposażenie instytucjonalne miast jest skoncentrowane w Łodzi i aglomeracji łódzkiej oraz w Kutnie i Piotrkowie Trybunalskim. Drugorzędnymi centrami koncentracji wyposażenia instytucjonalnego są Bełchatów, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice i Tomaszów Mazowiecki. Miasta te są również głównymi węzłami potencjalnych sieci powiązań funkcjonalnych w województwie. Rolę tę wspomagają ponadto zakłady przemysłowe zlokalizowane w wymienionych miastach. Część z tych zakładów i podmiotów wyposażenia instytucjonalnego współtworzy również inicjatywy klastrowe.

Dużo słabsze od potencjalnych powiązań funkcjonalnych są powiązania rzeczywiste. Słabość ta wynika przede wszystkim z niskiego poziomu kapitału społecznego. Czynnikiem ten powoduje, że gospodarka oparta na wiedzy jest rozwinięta w województwie łódzkim słabiej niż wynikałoby to z poziomu wyposażenia instytucjonalnego miast. Ponadto niektóre instytucje, takie jak parki przemysłowo-technologiczne i specjalna strefa ekonomiczne, tylko w aglomeracji łódzkiej są czynnikami rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. W pozostałych miastach, na terenie tych instytucji zlokalizowane są podmioty reprezentujące tradycyjne działy gospodarki. Podmioty te nie wchodzi w relacje z jednostkami badawczo-rozwojowymi i instytucjami projektowymi, a zatem nie współtworzą gospodarki opartej na wiedzy.

MICHAŁ MĘCZYŃSKI

Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań, Polska

Rola przedstawicieli klasy kreatywnej w zmianach organizacyjnych przedsiębiorstw w poznańskim regionie metropolitalnym

Postępujące procesy globalizacji prowadzą do rosnącej konkurencji między przedsiębiorstwami należącymi do różnych sektorów gospodarki. Zmieniające się wymagania rynku wymuszają na podmiotach gospodarczych wprowadzanie nowych strategii, które często zmieniają całkowicie ich struktury organizacyjne. Przewidziane w ramach tych strategii działania wiążą się z dużym ryzykiem, wynikającym z niepewności efektów, wzrostu niezadowolonia wśród pracowników, czy w wielu przypadkach redukcji zatrudnienia. Jednocześnie wprowadzane przekształcenia dotyczą m.in. wzrostu elastyczności przedsiębiorstw w zakresie procesów produkcyjnych czy świadczonych usług. Za wprowadzanie zmian w strukturach organizacyjnych przedsiębiorstw odpowiedzialni są kreatywni menedżerowie posiadający wysokie kwalifikacje. Cechy charakteru tych osób oraz niematerialny rodzaj wykonywanej przez nich pracy, sprawiają, że uznawani są oni za przedstawicieli klasy kreatywnej (Florida 2002). Powstające w wyniku ich decyzji nowe struktury organizacyjne w przedsiębiorstwach wiążą się m.in. z przekształcaniem układów hierarchicznych w struktury o charakterze sieciowym (Napier, Nilsson 2006, Stryjakiewicz 2004), zastępowaniem tradycyjnych działów firm przez tymczasowo działające grupy projektowe, skupiające specjalistów (Kloosterman 2010, Landry 2006). Powstawanie nowych, elastycznych struktur ma również swój wymiar przestrzenny (Vang 2007).

W oparciu o przeprowadzone wywiady autor określił role przedstawicieli klasy kreatywnej w zmianach organizacyjnych przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych w poznańskim regionie metropolitalnym.

Literatura:

- Florida R., 2002, *The rise of the creative class and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books.
- Kloosterman R. C., 2010, *Building a career: labour practices and cluster reproduction in Dutch audiovisual industry*. *Regional studies*, Routledge Taylor & Francis Group, Vol. 44. 7, s. 859-872.
- Landry Ch., 2006., *The creative city. A toolkit for urban innovators*. London: Earthscan.

- Napier K. N., Nilsson V., 2006, The development of creative capabilities in and out of creative organizations: three case studies. *Creativity and innovation*, Blackwell Publishing, Vol. 15. 3, s. 268-278.
- Strykiewicz T., 2004, Sieci gospodarcze w Polsce w warunkach transformacji systemowej, [w:] *Rozwój regionalny i lokalny w Polsce w latach 1989-2002*, [red.] T. Parysek. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Vang J., 2007, The spatial organization of the news industry: Questioning assumptions about knowledge externalities for clustering of creative industries. *Innovation: management, policy & practice*, eContent Management Pty Ltd., Vol. 9: 14–27.

AGNIESZKA MROZIŃSKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań, Polska

Strukturalne i przestrzenne przeobrażenia przemysłu przetwórczego w polskich regionach w latach 1999-2010

Wiek XX był okresem gwałtownego rozwoju przemysłu, który w dużej mierze opierał się na przemyśle ciężkim i wydobywczym. Kolejne stulecie przyniosło intensyfikację znaczenia usług w podstawowych wielkościach charakteryzujących gospodarkę, a co za tym idzie wymusiło zmiany w sektorze przemysłowym. Szybkie zmiany jakim został on poddany w niektórych przypadkach miał bardzo negatywne konsekwencje w wymiarze lokalnym. Zjawisko serwicyzacji przemysłu jest jednym ze skutków procesu dostosowywania się systemu ekonomicznego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy. Badaniami strukturalnych i przestrzennych przeobrażeń przemysłu objęto wybrane regiony Polski w latach 1999-2010. Celem artykułu jest odpowiedź na pytanie czy przemysł przetwórczy polskich regionów jest zdolny do dostosowywania się do zmian podyktowanych warunkami gospodarki opartej na wiedzy.

DOROTA MURZYN

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Małopolskie przedsiębiorstwa na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy i innowacji – analiza wykorzystania funduszy strukturalnych UE

Nowoczesny rozwój gospodarczy jest w istotny sposób określony i napędzany przez pojawienie się gospodarki opartej na wiedzy. Akcentuje ona zmiany strukturalne, które mają miejsce w nowoczesnych gospodarkach, a polegają na reorientacji współczesnej gospodarki i stopniowym przechodzeniu od gospodarki materiałochłonnej do gospodarki opartej na informacji i wiedzy. Dostęp do wiedzy jest powszechnie uznawany za kluczowy warunek dla działań innowacyjnych w nowoczesnej gospodarce przestrzennej. W konsekwencji, tworzenie i rozpowszechnianie wiedzy może działać jako kluczowy czynnik sukcesu w rozwoju regionalnym i krajowym. Do głównych aktorów budowania gospodarki opartej na wiedzy należy zaliczyć: rząd wraz z jego agendami, władze samorządowe – regionalne i lokalne, szkoły wyższe i instytuty badawcze oraz przedsiębiorców.

Budowa gospodarki opartej na wiedzy wymaga znacznego udziału nakładów w PKB na finansowanie badań i rozwoju, infrastruktury, a także usług informatycznych. Niezbędne jest zapewnienie wysokiego poziomu innowacyjności przemysłu, między innymi przez rozwój wysoko zaawansowanych, konkurencyjnych technologii. Takie działania wymagają znaczących zasobów finansowych. W Unii Europejskiej strukturalny podział finansowania w celu wsparcia budowy gospodarki opartej na wiedzy i innowacji znacznie wzrósł wraz z rozpoczęciem realizacji Strategii Lizbońskiej a następnie strategii Europa 2020. Priorytety obu tych strategii są częściowo zgodne: najważniejsze obszary to konkurencyjność, budowanie gospodarki opartej na wiedzy, ochrona środowiska, wysokie zatrudnienie i spójność społeczna. Nowa strategia położyła jednak jeszcze większy nacisk na wzmocnienie społeczeństwa cyfrowego, rozwój badań i innowacji, racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych, rozwijania przedsiębiorczości i konkurencyjności, przy jednoczesnym zachowaniu celów wzrostu zatrudnienia i ograniczenia ubóstwa.

Realizacji celów Strategii Lizbońskiej a obecnie strategii Europa 2020 podporządkowane są środki polityki spójności UE. W latach 2007-2013 dzięki instrumentom tej polityki na działalność badawczo-rozwojową i innowacje, w tym

włączanie do głównego nurtu działań innowacyjnych i działalności eksperymentalnej, zostaną przeznaczone środki w wysokości około 86,4 mld EUR (prawie 25% całego budżetu). Polska jest największym beneficjentem polityki spójności w obecnym okresie programowania. W najważniejszym dokumencie strategicznym dla tej polityki (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości” zostało określone jako główny cel strategiczny.

Zdecydowanym priorytetem w alokacji środków europejskich na rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy jest w Polsce obszar przedsiębiorczości. Przedsiębiorstwa stanowią ważną grupę beneficjentów funduszy strukturalnych od początku realizacji polityki spójności w Polsce. Celem referatu będzie analiza wykorzystania funduszy strukturalnych UE przez małopolskie przedsiębiorstwa w kontekście budowania gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. W tym celu przeprowadzono badania, przede wszystkim w oparciu o bazę projektów Krajowego Systemu Informatycznego SIMIK 07-13.

PAWEŁ NOWAK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Polska w rankingach gospodarek opartych na wiedzy

Badania nad gospodarką opartą na wiedzy zapoczątkowane zostały przez Bank Światowy w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Ważnym wydarzeniem w rozwoju tego kierunku było ukazanie się nowatorskiego opracowania OECD pt. „The Knowledge - based Economy, w którym m.in. zdefiniowano gospodarkę opartą na wiedzy, jako bezpośrednio bazującą na produkcji, dystrybucji i użyciu wiedzy oraz informacji.

W roku 1998 Bank Światowy opracował metodę badawczą „Knowledge Assessment Methodology - KAM”, która zaczęła być powszechnie wykorzystywana do porównań międzynarodowych. KAM stanowi kompleksowe narzędzie oparte na szerokim spektrum wskaźników. Wskaźniki te stanowią podstawę oceny wykorzystania wiedzy w procesie rozwoju gospodarczego poszczególnych krajów.

Metoda KAM zawiera dwa główne wskaźniki: wskaźnik gospodarki opartej na wiedzy (*Knowledge Economy Index - KEI*) oraz wskaźnik wiedzy (*Knowledge Index - KI*). KEI oparty jest na metodyce oceny wiedzy, natomiast KI jest miarą określającą tworzenie, stosowanie oraz dyfuzję wiedzy - obejmuje więc potencjał wiedzy w wybranej gospodarce. Wskaźnik KI jest średnią znormalizowanych wyników kraju, opracowaną na podstawie kluczowych parametrów trzech filarów gospodarki wiedzy: edukacji i zasobów ludzkich, innowacji oraz komunikacyjnych technologii informatycznych. KI jest wskaźnikiem ogólnego potencjału rozwoju wiedzy w danym kraju, natomiast KEI uwzględnia również czynniki instytucjonalne sprzyjające jej wykorzystaniu.

Polska w rankingu KEI w 2012 roku zajęła 38 miejsce, co stanowi spadek o 3 miejsca w porównaniu do 2000 roku. Z krajów UE za nami uplasowała się tylko Rumunia (44 miejsce) i Bułgaria (45 miejsce). Kraje te miały jednak dodatnią dynamikę i w porównaniu z 2000 rokiem przesunęły się w górę - odpowiednio o 9 i 6 miejsc. Na czele listy znalazły się Szwecja, Finlandia, Dania i Holandia. Szwecja utrzymała pozycję lidera w porównaniu z rankingiem z 2000 roku.

Polska jest obszarem technologicznie i naukowo zapóźnionym w Europie, słabo powiązonym z regionami sąsiednimi oraz z układem globalnym. Żaden z polskich regionów nie można uznać za mający wysoki potencjał wiedzy. Mimo to, jedynymi wskaźnikami, w których Polska nie lokuje się ostatnich pozycjach

są jakość kapitału ludzkiego i inwestycje firm. Zauważalny jest dysonans między wysokim wykształceniem społeczeństwa oraz wysiłkiem innowacyjnym przedsiębiorstw a słabym otoczeniem instytucjonalnym i infrastrukturalnym.

DARIUSZ NOWOTNIK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Imigracje zagraniczne na stałe do Polski

W początkowych latach poakcesyjnych, szczególne znaczenie miało zjawisko emigracji zarówno czasowej jak i stałej z Polski do krajów Europy Zachodniej, które odznaczało się wysokim natężeniem. Z biegiem lat ten kierunek emigracyjny nieco osłabł w wyniku zarówno skutków światowego kryzysu gospodarczego ujawniającego się w m.in. mniejszej ilości miejsc pracy oraz zwolnieniach w krajach migracyjnych pracowników o krótkim stażu pracy czyli głównie imigrantów. Nie bez znaczenia był też fakt nieco mniejszego zapotrzebowania na poszukiwanie pracy na rynkach zagranicznych, co było związane z tym, iż większość najbardziej zdeterminowanych Polaków wyjechała za granicę w pierwszych latach po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Zwiększyło się natomiast natężenie imigracji na stałe do Polski. Wpływ na to miał wzrost znaczenia reemigracji skupiającej powroty naszych rodaków zarówno z migracji czasowych jak i tych z założenia stałych. Często decyzję powrotu do ojczyzny podejmowali ci emigranci, którzy nie poradzili sobie na zagranicznych rynkach pracy. Imigranci przyjeżdżający do Polski na stałe pochodzili głównie z Wielkiej Brytanii, Niemiec i Irlandii, czyli głównych krajów docelowych polskiej emigracji poakcesyjnej. Do Polski licznie przyjeżdżano również ze Stanów Zjednoczonych i Kanady, krajów gdzie występuje duża liczba ludności polskiego pochodzenia. Pewna część imigrantów pochodziła także z państw słabiej rozwiniętych, w tym głównie z m.in. Wietnamu i Ukrainy. Szczególną rolę odgrywały natomiast repatriacje ludności polskiej, przede wszystkim z Kazachstanu.

W artykule przedstawiono natężenie imigracji zagranicznej na stałe do Polski oraz według wybranych krajów pochodzenia. Dokonano charakterystyki imigrantów pod względem płci, wieku i stanu cywilnego. W pracy zawarto również rozmieszczenie przestrzenne imigrantów zagranicznych na stałe według gmin w Polsce w wybranych latach.

Nowa gospodarka w Polsce po transformacji systemowej – problemy węzłowe

Nowa gospodarka (*new economy*) postrzegana jest jako charakterystyczny dla ery społeczeństwa informacyjnego fenomen dotyczący wykorzystania na potrzeby rynkowe zaadaptowanych osiągnięć technologicznych, m.in. związanych ze środkami masowego komunikowania, informatyzacją, cyfryzacją i innowacyjnością. W 1998 r. Alan Greenspan zwrócił uwagę na zależność pomiędzy poszukiwaniem dowodów istnienia „nowej gospodarki” a opisywaną przez Josepha Schumpetera „kreatywną destrukcją”, czyli obserwowanymi w zaawansowanych gospodarkach kapitalistycznych nieustającymi zmianami w dostępie do kapitału, przebiegu procesów produkcyjnych, infrastrukturze finansowej i pracowniczej rynków, a także w działalności przedsiębiorstw prywatnych, które prowadzą do podnoszenia efektywności porządku ekonomicznego. Zwolennicy idei nowej gospodarki przypisywali ją do innowacji technologicznych w procesach globalizacji przynoszących wzrost produktywności i zdolności popytowych, a zarazem ograniczających skłonność producentów do utrzymywania wysokich cen w skali światowej.

Doświadczenie transformacji systemowej krajów postkomunistycznych lat 90. XX w. przywoływane jest jako argument na rzecz zwolenników szerszego wykorzystania innowacji technologicznych na potrzeby niwelujących dystans do czołowych gospodarek krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Zdolność do zwiększenia dostępu do kapitału i nakierowania go na inwestycje maksymalizujące stopę wzrostu gospodarczego w realiach depresji transformacyjnej warunkowana była upowszechnieniem technologii informacyjnych, w tym internetowych. Dla Polski głównym bodźcem stymulującym inwestycje w B+R stały się fundusze UE, umożliwiające tworzenie gospodarki opartej na wiedzy także siłami przedsiębiorstw.

Zabiegające o utrzymanie otwartego modelu przemian systemowych kraje postkomunistyczne (m.in. Polska) złączyły strategie rozwoju gospodarczego z celami politycznymi dotyczącymi akcesji do Unii Europejskiej, która umożliwiała uzyskanie środków kapitałowych potrzebnych w procesie strukturalnej modernizacji gospodarek narażonych na konsekwencje zaostrej rywalizacji ekonomicznej uczestników zliberalizowanej wymiany handlowej w ramach

porozumień GATT/WTO. Łagodzeniu negatywnych skutków ekonomicznych globalizacji skutkującej m.in. destabilizacją rynków pracy w krajach niechronionych przez bariery celne w realiach WE miała służyć m.in. polityka regionalna realizowana w rozszerzonym zakresie po Traktacie Maastricht. Agenda 2000 z 1997 r. i Strategia Lizbońska ustalona trzy lata później określiły metody podniesienia konkurencyjności gospodarczej UE poprzez wspieranie innowacyjności oraz zwiększanie nakładów na badania i rozwój, służące budowie gospodarki opartej na wiedzy.

Perspektywy wykorzystania gazu łupkowego w energetyce Unii Europejskiej

Głównym celem artykułu jest ukazanie gospodarczych i politycznych warunków oraz implikacji „łupkowej rewolucji” i jej perspektyw dla unijnej energetyki w obliczu wyzwań strategii „Europa 2020”. W tym kontekście podjęta zostanie dyskusja dotycząca przeniesienia niektórych doświadczeń amerykańskich dotyczących pozyskiwania gazu łupkowego na obszar krajów UE. Niezwykle istotne będzie sformułowanie i określenie wielu wyzwań geologicznych, technologicznych, regulacyjnych, środowiskowych i społecznych, stojących przed Unią Europejską.

Odkrycie znaczących pokładów gazu łupkowego w krajach Unii Europejskiej jest szansą na uniezależnienie się od dostaw gazu przede wszystkim z Rosji, co jest niezwykle ważne dla nowych państw członkowskich Europy Środkowo-Wschodniej, charakteryzujących się dużym uzależnieniem energetycznym. Rozwój rynku gazu łupkowego w Unii Europejskiej może spowodować całkowite przemodelowanie unijnego rynku energetycznego. Jeżeli szacunki takich firm jak Wood Mackenzie lub Advanced Resources okażą się prawdziwe, to niektóre kraje Unii Europejskiej w tym Polska z importerów gazu mogą stać się jego eksporterami. To wymaga jednak pozyskania najnowocześniejszych technologii niezbędnych do rozpoznania oraz eksploatacji złóż gazu łupkowego. Wydaje się to szczególnie istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego Unii Europejskiej, rosnącego popytu na energię oraz spełnienia postanowień pakietu energetyczno-klimatycznego.

Należy podkreślić, że wydobywanie gazu niekonwencjonalnego wpłynie z pewnością na rozwój unijnej energetyki, procesu tworzenia jednolitego rynku energii w UE, rozbudowę infrastruktury transportowej oraz przesyłowej na obszarze całej Unii Europejskiej. Ponadto wymusi rozwój badań i innowacyjności oraz proces kreowania nowych miejsc pracy.

Dla takich krajów jak Polska, gdzie według wstępnych szacunków firm konsultingowych zasoby gazu łupkowego w Polsce mogą sięgać od 1,4 bln m³ (według firmy Wood Mackenzie) do 3 bln m³ (według Advanced Resources International), oznacza to możliwość pozyskania zasobów gazu na ponad 100 lat. Dlatego tak ważne jest, aby kraje Unii Europejskiej reprezentowały wspólne

stanowisko dotyczące wydobywania i wykorzystania gazu łupkowego i przeznaczały na to odpowiednie środki finansowe.

Rola Systemów Informacji Prawnej i metod ich dystrybucji w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy

Ostatnie dziesięciolecie rozwoju gospodarki światowej charakteryzują się postępującą globalizacją, czego efektem jest wzrost znaczenia informacji jako głównego czynnika rozwoju. Z drugiej strony poprzez ułatwiony dostęp do informacji niesłychanie ważna staje się jej odpowiednia selekcja i systematyzacja. Dla wszystkich uczestników rynku, a w szczególności dla podmiotów gospodarczych, odpowiednio usystematyzowana informacja prawna jest kluczowa z punktu widzenia podejmowania decyzji, co przekłada się na funkcjonowanie przedsiębiorstw, instytucji państwowych, a także poszczególnych osób fizycznych. W Polsce po okresie transformacji pojawiły się na rynku narzędzia informatyczne, które dały początek obecnie istniejącym i bardzo rozbudowanym systemom informatycznym określanym jako Systemy Informacji Prawnej (SIP). Pozwalają one użytkownikom na dostęp on-line do: bieżąco aktualizowanych przepisów prawnych, zarówno polskich, jak i Unii Europejskiej, komentarzy uznanych autorytetów, porad, orzecznictwa sądów polskich, wzorów umów i pism i wielu innych składowych. Producenci SIP dystrybuują swoje oprogramowanie przede wszystkim w sposób bezpośredni (bez pośrednictwa hurtowni i sklepów), głównie poprzez sieć przedstawicieli handlowych obsługujących poszczególne rejony Polski. Jest to podyktowane tym, iż systemy te wymagają fachowej prezentacji konsultanta, a także przeprowadzenia negocjacji handlowych.

Systemy Informacji Prawnej ułatwiają pracę nie tylko prawnikom, ale przyczyniają się także do wzrostu świadomości prawnej i ekonomicznej całego społeczeństwa. Należy podkreślić, że w warunkach polskich SIP odegrały i odgrywają szczególną rolę. Ma to związek z bardzo rozbudowaną i skomplikowaną strukturą polskiego prawodawstwa, a przede wszystkim z częstymi zmianami przepisów (okres transformacji, dostosowanie prawa do standardów Unii Europejskiej). Jeszcze w latach dziewięćdziesiątych wiedza prawnicza czy z zakresu podatków zarezerwowana była niemal wyłącznie dla specjalistów z tej dziedziny. Obecnie obserwowany jest znaczący wzrost świadomości prawnej u osób, które prawnikami nie są. Zawdzięczamy to oczywiście m.in. rozwojowi edukacji i przedsiębiorczości po okresie transformacji, jednakże rola SIP jest znacząca

i trudno byłoby sobie wyobrazić obecnie funkcjonowanie wielu przedsiębiorstw i instytucji bez bieżącego dostępu do SIP.

ANITA PERSKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań, Polska

Aktywność samorządu terytorialnego w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy

W artykule wyjaśnia się pojęcie gospodarki opartej na wiedzy i rolę samorządu terytorialnego w procesie jej budowania. Przyjmuje się, że reorientacja gospodarki przebiega etapami, a regiony przesuwają się na ścieżce rozwoju od wzrostu surowco- i pracochłonnego przez kapitałochłonny do zaawansowanego technologicznie wzrostu opartego na wiedzy. Gospodarka oparta na wiedzy rozumiana jest jako gospodarka oparta na tworzeniu, przekazywaniu i wdrożeniu wiedzy. Wspieranie nowej gospodarki, w której kluczową rolę odgrywa wiedza, staje się ogromnym wyzwaniem dla samorządów, których celem jest osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju oraz konkurencyjności. Badaniem obejmuje się wybrane jednostki samorządu terytorialnego. Celem artykułu jest identyfikacja działań jednostek samorządu terytorialnego i określenie zaangażowania samorządu terytorialnego w budowanie gospodarki opartej na wiedzy. Analizie poddane zostaną przykłady działań jednostek samorządu terytorialnego sprzyjające tworzeniu się i rozprzestrzenianiu wiedzy. Dokonany zostanie opis mechanizmu wspierania gospodarki opartej na wiedzy przez samorządy. Ponadto podjęta zostanie próba wyjaśnienia wpływu podejmowanych działań na rozwój społeczno-gospodarczy jednostek terytorialnych.

DANUTA PIROG

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Teorie przechodzenia absolwentów szkół wyższych na rynek pracy w warunkach gospodarki opartej na wiedzy

Przejście absolwentów studiów wyższych w XXI wieku z etapu edukacji do zatrudnienia wydaje się być jednym z bardziej złożonych procesów zachodzących na rynku pracy. Wzrasta niepewność pomyślności tranzycji nowo promowanych absolwentów w poszczególnych krajach i regionach, wynikająca głównie z poziomu i kondycji ich gospodarki, różnic społeczno-kulturowych oraz systemowych, w tym systemów kształcenia. Tempo i charakter przejścia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia uzależniony jest od wielu czynników i rodzi szereg konsekwencji społecznych, psychologicznych, ekonomicznych o niejednorodnej skali oddziaływania. Mimo doniosłości problemu tranzycja absolwentka jest jednym z najsłabiej zbadanych zagadnień, zarówno w ujęciu teoretycznym jak i empirycznym.

W referacie zostaną przedstawione wybrane teorie rynku pracy i wchodzenia na rynek pracy, które wydają się być szczególnie aktualne i istotne w odniesieniu do absolwentów studiów wyższych w gospodarce opartej na wiedzy. W warunkach tak dużej eklektyczności pola badań procesów tranzycji zachodzi potrzeba analizy teorii wchodzenia na rynek pracy, wypracowanych w różnych dyscyplinach naukowych, zwłaszcza w ekonomii, socjologii, i w psychologii. Z dorobku nauk socjologicznych i ekonomicznych będą to teorie: kompetencji, kapitału społecznego, sygnalizacyjna (sygnałów), segmentacji, filtra, osobowości i zachowań, aspiracji i motywacji, społecznego zaangażowania. Z obszaru badań psychologicznych zaprezentowane zostaną koncepcje: deterministyczna, randomizacyjna, chaosu, strategiczna, zmiany roli i zdarzenia życiowego.

Każda z wymienionych teorii ukazuje tranzycję z innej perspektywy, na przykład koncepcje ekonomiczne rozpatrują ją w kategoriach popytu i podaży na rynku pracy, teorie socjologiczne osadzają ten proces w różnych kontekstach społecznych a teorie psychologiczne odnoszą się najczęściej do zmian relacji, ról, przewartościowaniach w społecznej identyfikacji i wzorcach osobowości. Konsekwencją wielości spojrzeń na mechanizm przechodzenia z etapu kształcenia do zatrudnienia jest podkreślanie innych determinant powodzenia tego procesu. Celem wystąpienia jest wskazanie tych czynników warunkujących przechodzenie osób z wyższym wykształceniem na rynek pracy, uwypuklanych w pre-

zentowanych teoriach, które w świetle studiów literatury mają kluczowe znaczenie w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

Domy energooszczędne i pasywne jako nieunikniona przyszłość nowoczesnego budownictwa Małopolski

Polskie budownictwo w myśl dyrektywy unijnej o charakterystyce energetycznej budynków *Energy Performance of Buildings Directive 2002/91/EC*, wraz z jej nowelizacjami, stoi przed koniecznością dostosowania powstających i remontowanych budynków do bardzo ścisłych wymagań zużycia przez nie energii. Już teraz, od 1 stycznia 2009 roku, każdy budynek powstający i remontowany musi posiadać świadectwo energetyczne. W wielu krajach Europy Zachodniej praktyka wychodzi nawet przed te zapisy i stosuje się tam budownictwo energooszczędne o ostrzejszych wymaganiach energetycznych niż dyktują normy. Przykładowo, w Austrii buduje się już wyłącznie domy pasywne, czyli o niemal zerowym zużyciu energetycznym. Także w Polsce stanie się to w niedalekiej przyszłości koniecznością, gdyż nowelizacja wspomnianej dyrektywy, wchodząca w życie 9 lipca 2013 roku zobowiązuje wszystkie państwa UE, aby od 31 grudnia 2020 roku wszystkie nowe obiekty charakteryzowało niemal zerowe zużycie energii.

Doświadczenie wskazuje, iż budowa domu energooszczędnego w warunkach polskich jest o kilka procent droższa niż budowa tradycyjnego domu, a powstanie domu pasywnego kosztuje jeszcze więcej i przewyższa cenę domu tradycyjnego o kilkanaście do ponad dwudziestu procent. Jest to wynikiem warunków klimatycznych, zapóźnienia technologicznego i organizacji pracy oraz braku programów wsparcia finansowego. Konieczne staje się więc poszukiwanie nowatorskich rozwiązań, mających na celu obniżenie kosztów budowy domów energooszczędnych i pasywnych.

Wśród małopolskiej kadry przedsiębiorców i projektantów z branży budowlanej powstają innowacyjne pomysły w zakresie materiałów i technologii służących budowie takich obiektów. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów w tym środowisku, stwierdzono, iż brakuje na terenie Małopolski wsparcia badawczego i naukowego w zakresie nowych pomysłów dotyczących technologii, materiałów i instalacji domów pasywnych i energooszczędnych. Niezbędne jest stworzenie zaplecza badawczo-rozwojowego dla testowania i ewaluacji nowatorskich pomysłów w tym zakresie. Niniejsze opracowanie dotyczy właśnie współpracy praktyków - przedsiębiorców, konstruktorów i architektów z instytu-

cjami naukowymi, wspierającymi ich nowatorskie pomysły w zakresie budownictwa energooszczędnego i pasywnego. Odpowiedzią na zapotrzebowanie na taką współpracę jest powstające przy Politechnice Krakowskiej, przy współpracy z samorządem i dzięki środkom unijnym, Małopolskie Laboratorium Budownictwa Pasywnego. Laboratorium będzie służyć doświadczeniom *in situ* dla nowatorskich pomysłów z zakresu budownictwa pasywnego, a jego działalność w początkowych latach ma mieć charakter *non-profit*. Należy mieć nadzieję, że takie przedsięwzięcia zaowocują wdrażaniem nowych technologii i materiałów, które pozwolą nam wszystkim mieszkać w domach tanich, a jednocześnie zdrowych i przyjaznych dla środowiska przyrodniczego.

MARCIN POPIEL

Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska

Turystyka osób niepełnosprawnych w gospodarce opartej na wiedzy

Turystyka osób z ograniczoną sprawnością jest fenomenem, który mocno się rozwija. Jednakże pomimo swojego rozwoju wciąż – w pewnym stopniu – jest zjawiskiem rzadkim. Wynika to przede wszystkim z braku wiedzy na temat rynku turystów ze specjalnymi potrzebami, braku dialogu, koordynacji i wymiany informacji pomiędzy różnymi szczeblami władzy, przedsiębiorstwami branży turystycznej, itp. Podróżowanie dla przyjemności czy w celach biznesowych jest równie istotne dla osób pełnosprawnych, jak i niepełnosprawnych z tą różnicą, że bariery, jakim muszą stawić czoła osoby z dysfunkcjami, są znacznie większe. Badania, które zostały przeprowadzone na grupie 200. osób chorych oraz 200. osób zdrowych wskazują na duże dysproporcje w udziale w ruchu turystycznym pomiędzy tymi grupami. O ile różnica jest niewielka przy wyjazdach jednodniowych, tak przy podróżach zakładających przynajmniej jeden nocleg, jak i wyjazd zagraniczny te dysproporcje rosną na korzyść osób pełnosprawnych. Ludzie mają te same potrzeby, motywy podejmowania aktu podróżowania, stąd promuje się zjawisko „turystyki dla wszystkich”. Opublikowane wyniki mają naświetlić ogólny problem turystyki osób niepełnosprawnych i zmusić do rozważań na temat możliwości zmiany tego zjawiska. W obecnych warunkach gospodarowanie informacją, doświadczeniem oraz umiejętność wykorzystania tych elementów, w celu zwiększenie produktywności i ogólnego rozwoju społeczno – gospodarczego warunkuje zwiększenie konkurencyjności na rynku. Powstaje wiele innowacyjnych usług turystycznych, które skierowane są dla osób z dysfunkcjami.

W artykule zaprezentowane zostaną przykłady konkurencyjnych i innowatorskich działań przedsiębiorstw turystycznych, władz lokalnych, itp. na rzecz rozwoju turystyki osób niepełnosprawnych, która staje się coraz bardziej atrakcyjnym segmentem współczesnego rynku.

PAVEL PTÁČEK, ZOLTÁN GÁL, LUČKA LORBER,
ZORAN STIPERSKI, VÁCLAV TOUŠEK
Palacký University, Olomouc, Czech Republic

Global value chains and global production networks in Central Eastern Europe: the case of pharmaceutical industry

The presentation focuses on the changing position of pharmaceutical industry in selected CEE countries (namely the Czech Republic, Hungary, Slovenia and Croatia) in global value chains and global production networks. Firstly the concept of GPN/GVC will be introduced. Then there will be described the position of pharmaceutical companies in the above mentioned countries in GPN/GVC with regard to their past-dependent development (selected way of economic transition and privatisation). Special attention will be paid to the position of R&D activities within these companies. The crucial question we are trying to answer is to which extent we can observe upgrading or downgrading in this branch of industry and what are the main factors influencing it.

TOMASZ RACHWAŁ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Rola przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy

W nowej fazie rozwoju społeczno-gospodarczego związanej z budową społeczeństwa informacyjnego szczególną rolę odgrywa wiedza, stanowiąca podstawę funkcjonowania współczesnej gospodarki. Tradycyjne, podstawowe dotychczas czynniki produkcji: ziemia, kapitał i niżej wykwalifikowane zasoby pracy mają coraz mniejsze znaczenie. Wpływa to na przemiany zróżnicowania poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego poszczególnych państw i regionów. Znajduje to swoje odzwierciedlenie także w przemianach czynników lokalizacji przedsiębiorstw przemysłowych. Lokalizacja nowych zakładów, szczególnie sektora zaawansowanej technologii, nawiązuje obecnie bardziej do miejsc stosunkowo tanich pod względem kosztów, ale zarazem zaawansowanych pod względem technologicznych możliwości produkcji, co związane jest w dużej mierze z potencjałem naukowym i intelektualnym zasobów pracy. To właśnie te zasoby, o odpowiednim poziomie wykształcenia, tj. wyposażenia w wiedzę, umiejętności i przedsiębiorcze, innowacyjne postawy, są podstawą przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw i w konsekwencji gospodarek układów przestrzennej różnej skali. Zarządy przedsiębiorstw przemysłowych zdają sobie bowiem sprawę, że osiągnięcie i utrzymanie pozycji konkurencyjnej na rynkach krajowych i międzynarodowych wymaga uwzględnienia w strategii funkcjonowania rosnącej roli edukacji i nauki oraz prac badawczo-rozwojowych, co w sposób bezpośredni wpływa na innowacyjność prowadzonej działalności na płaszczyźnie technologicznej, produktowej, organizacyjnej czy marketingowej. Poziom innowacyjności rozumiany jako zdolność przedsiębiorstw do wdrażania nowych rozwiązań procesowych i organizacyjnych oraz efektywnego wprowadzania nowych bądź znacząco zmodernizowanych produktów na rynek, jest jednym z ważnych czynników rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, a - jak się powszechnie przyjmuje - szybkość generowania i dyfuzji innowacji to podstawowe cechy tej gospodarki. Występuje tu więc rodzaj sprzężenia zwrotnego między innowacyjnością przedsiębiorstw a wzrostem zapotrzebowania na wiedzę i rozwojem gospodarki na niej opartej. Konkurencja między korporacjami przemysłowymi w zakresie innowacji produktowych powoduje nasilenie się presji na systematyczne przyspieszanie rozwoju nauki i technologii. Nasilenie się

presji konkurencyjnej w układzie globalnym wymusza zatem na przedsiębiorstwach ciągłe podnoszenie innowacyjności i efektywności produkcji, która odbywa się m.in. poprzez podnoszenie kwalifikacji i wykształcenia pracowników tych przedsiębiorstw a także wpływa na funkcjonowanie instytucji otoczenia biznesu, szczególnie jednostek badawczo-rozwojowych. W efekcie dochodzi do przyspieszania rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na wiedzy. Z jednej strony gospodarka ta wymusza więc określone zmiany w funkcjonowaniu przedsiębiorstw przemysłowych mające do celu dostosowanie ich strategii działania do nowych wyzwań, z drugiej zaś strony to właśnie te przedsiębiorstwa generują impulsy wpływające na jej rozwój.

Ważnym problemem badawczym wydaje się więc zagadnienie roli przedsiębiorstw przemysłowych jako jednych z kluczowych elementów struktury współczesnej gospodarki opartej na wiedzy. W literaturze przedmiotu stosunkowo dużo miejsca poświęca się analizie wpływu uwarunkowań społeczno-kulturowych i ekonomicznych związanych z rozwojem tego typu gospodarki na funkcjonowania przedsiębiorstw, co było przedmiotem zainteresowania również autora niniejszej pracy, wydaje się jednak, że stosunkowo mniej uwagi poświęcane jest relacjom aktywnym, czyli funkcjom przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Zapewne wynika to ze skupienia się badaczy na funkcjach sektora usług we współczesnej gospodarce, którego rola w aktywizacji zasobów pracy znacząco rośnie. Należy jednak zwrócić uwagę, że przedsiębiorstwa te z jednej strony mogą prowadzić zaawansowane prace badawczo-rozwojowe nad nowymi technologiami produkcji i produktami i tym samym być podmiotami generującymi innowacje i wpływającymi na wzrost zasobów wiedzy technologicznej, z drugiej zaś strony wiele z nich zgłasza zapotrzebowanie na gotowe rozwiązania innowacyjne, sprzedawane w postaci np. licencji, patentów przez inne firmy, co wpływa na zwiększenie źródeł zasilania finansowego prac z nimi związanych. Generować to może efekty mnożnikowe w rozwoju lokalnym i regionalnym, z reguły dużo większe niż w przypadku przedsiębiorstw sektora usługowego, oraz w istotny sposób pobudzać działy usług kluczowe w gospodarce opartej na wiedzy do dynamicznego rozwoju. Wynika to zarówno z relatywnie dużego potencjału przedsiębiorstw przemysłowych jak i z pełnionych przez nie ważnych funkcji ekonomiczno-społecznych związanych z aktywizacją rynku pracy dla wysokokwalifikowanych specjalistów oraz zapotrzebowaniem na praktyczne zastosowanie wyników prowadzonych badań naukowych. Szczególną rolę odgrywają tu z natury rzeczy wysoko innowacyjne korporacje informatyczne, których lokalizacja w danym kraju czy regionie nasila procesy przechodzenia tych jednostek przestrzennych w informacyjną fazę rozwoju cywilizacyjnego.

W świetle powyższych przesłanek przedmiotem pracy jest próba ujęcia modelowego roli przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej

na wiedzy oraz częściowa weryfikacja empiryczna tego modelu w oparciu o podstawowe dane dotyczące funkcjonowania przedsiębiorstw związane z kształtowaniem się nowego typu gospodarki (m.in. wielkość nakładów inwestycyjnych na działalność innowacyjną i ich strukturę, ze szczególnym uwzględnieniem prac badawczo-rozwojowych), a także przemian poziomu i struktur zatrudnienia związanych z tą działalnością. W efekcie zmierzać się będzie do określania w jakim stopniu przedsiębiorstwa przemysłowe wpływają na rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

PIOTR RAŻNIAK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Zależność pomiędzy miejscem w międzynarodowych hierarchiach miast a poziomem usług turystycznych

W niniejszym opracowaniu przedstawiono hierarchie opisujące rozwój procesów globalizacji zachodzących w polskich metropoliach. O pozycji miasta w hierarchii decyduje przede wszystkim rozwój nowoczesnych usług oraz obecności gałęzi przemysłu związanych z wysokimi technologiami, które są najczęściej brane pod uwagę przez autorów badających powiązania międzynarodowe. Powiązania międzynarodowe są możliwe również dzięki odpowiedniemu rozwojowi usług turystycznych świadczonych zarówno dla osób odbywających podróże służbowe jak i indywidualne. Pod uwagę wzięto 18 miast wojewódzkich, dla których opracowano analizę międzynarodowego ruchu turystycznego oraz obiektów zbiorowego zakwaterowania. Ponadto przeprowadzono analizę usług oferowanych przez hotele ze szczególnym uwzględnieniem tych, które są pomocne w organizacji spotkań biznesowych, takich jak dostępność do sal konferencyjnych wyposażonych w podstawowe urządzenia multimedialne.

Celem niniejszego opracowania jest utworzenie hierarchii polskich miast wojewódzkich pod względem usług turystycznych i wyposażenia w infrastrukturę turystyczną oraz porównanie wyników z poziomem rozwoju funkcji o zasięgu międzynarodowym.

IRINA RODIONOVA, ULIANA MIZEROVSKAYA
Peoples' Friendship University of Russia, Moscow, Russia

Correlation between level of use of the information and communication technologies and development of the countries

The subject-matter of the study are peculiarities and character of ICT influence on social and economic development. Its main objective is to show that there is a strong relationship between the global distribution of ICT and the economic growth rates in the conditions of globalization.

The information and communication technologies (ICT) play in the modern world an important role in creation and introduction of innovations, which are able to rise productivity and competitiveness of economies. The ICT promote economic diversification and stimulate business activity. Nowadays, we are in position to utilize several comprehensive (integral) indices, to characterize the conditions of economies and societies in general, to evaluate their economic and legal environment, as well as the quality of management and business development and private initiative. Moreover we have also measures to describe the ability of societies and their institutions to make effective use of existing knowledge, to create new knowledge, and to make use of the ICT.

Among the indexes taken into account are as follows: «Knowledge Economy Index, KEI», «Networked Readiness Index, NRI», «Informational Society Index», «Global Innovation Index". The correlation ratios between all the indexes mentioned above have been calculated along with the correlations between their values and the GDP per capita, which, for particular countries showed to be in the range of 0,86-0,93. The correlation coefficients between the indexes and the volumes of production in high-tech industries (in per capita terms) in the analyzed countries was in the range of 0,57-0,67. It is the evidence that the development of network economy (that is to say knowledge economy and the widespread use of ICT) nowadays is possible in countries characterized by the highest indexes of social and economic development. The world greatest high-tech producers are precisely those countries which use the knowledge and ICT, and they are now at leading positions in the global economy.

Only those economies, which have been able to widely introduce the newest technologies and ICT in the process of management, and have managed to

utilize the benefits of globalization, could achieve the most impressive results in economy and society.

EKATERINA ROMANOVA

Moscow State Lomonosov University, Moscow, Russia

German knowledge based economy: strengths and weaknesses in the time of globalization

Knowledge is recognized as the driver of productivity and economic growth in contemporary, advanced economies. Knowledge based economies are ones in which investment in the production and reproduction of knowledge has become the key to promoting economic growth¹. The dynamics of the knowledge-based economy and its relationship to traditional economics is reflected in “new growth theory”².

Germany traditionally has a good reputation as knowledge and learning economy³ and it would be easy to conclude that Germany therefore has a competitive advantage in the postindustrial knowledge economy⁴. Germany is the only major EU country which belongs to the top group of innovators. In R&D intensive sectors in Germany's production and employment is growing over averagely⁵. What is also quite striking is the success of German industry on the world markets. In 2011, industry (excluding construction) accounted for 26.2% of the German economy's gross value added⁶. More than 27% of the turnover in

---

¹ Steinmüller, W. ‘Knowledge-based economies and information and communication technologies’, in *International Social Science Journal*, 171 (2002), 141-153.

² J. Cortright. *Reviews of Economic Development Literature and Practice* (2001), Impresa, Inc. (1-40).

³ The need for workers to acquire a range of skills and to continuously adapt these skills underlies the “learning economy”. The knowledge-based economy. Organisation for economic co-operation and development. Paris 1996

⁴ Wagner, K. (1998) *German Apprenticeship System After Unification*, WZB discussion paper FS I 98 - 302 (Berlin: WZB).

⁵ According to IUS-2010 Germany's innovation performance was in the 5th place after Denmark, Sweden, Finland and Switzerland. In 2011 the country was already in the 3rd place in IUS only after Denmark and Sweden. Innovation Union Scoreboard: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/facts-figures-analysis/innovation-scoreboard/index_en.htm, [downloaded on October 30, 2012].

⁶ The industry (without construction) traditionally plays more crucial role in German economy as in other EU- countries. (EU-27 in 2011: 19,5%). It was also higher in 2011 than the average of the years 2000 to 2010 (25.1%). German Statistics Federal Bureau:

the German manufacturing industry originates from the sale of innovative products⁷. Nowhere else in Europe do research-intensive sectors within manufacturing industry achieve levels of turnover that are as high as those attained in Germany⁸. Compared to the mid-1990s, industry's role in financing Germany's research systems significantly increased⁹.

The international cooperation of German enterprises is growing fast last years. The foreign companies play crucial role in the R&D –System of Germany. Of about 17% in the 1990s, the share of total R&D expenditures of the German economy, which goes back to foreign companies on, is now about 27%. Germany leads Europe in triadic patents^{10,11}.

However, since 1990s there have been increased concerns about whether the institutions of the German model are producing and reproducing the right kinds of knowledge for the contemporary era, and whether they are able to adapt fast enough¹². The transfer of research results into economic applications represents a major problem. This is also being reflected by mass unemployment and insufficient growth in the country. A second more future orientated issue is the increasing gap concerning human capital in the field of sciences and engineering. In international comparison Germany has the weakness in the R&D-backing by tax regulation. Furthermore, the national regulation of patent security and issue of licenses works not enough efficient. Germany is leaved behind by venture capital attraction. Looking more into regional details the analysis provided evi-

---

https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2012/11/PD12_381_811.html, [downloaded on October 30, 2012].

⁷ Those products are defined as being recently added to a company's product range and introduced to the market.

⁸ Data for: 2010.

⁹ In 2010 combined public and private expenditure on R&D increased in 4.3% in comparison with the last year and reached some 69.7 billion euros or 2.82% of GDP. German industry invested about 46.9 billion euros in R&D rising 3.7% from the year before. It represents 66% of total R&D expenditures. The Federal Ministry of Education and Research (BMBF). Bundesbericht Forschung und Innovation 2012.

¹⁰ The great innovative power of German companies can be seen in their number of patents: In 2011, more than 13,500 were approved at the European Patent Office, more than twice as many as France and Great Britain combined. Registered at the most important patent offices in the world, the European Patent Office, the United States Patent and Trademark Office and the Japanese Patent Office.

¹¹In 2010, with almost 70 patents per million inhabitants, Germany came in fourth behind Japan, Switzerland, and Sweden:

<http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Business-location-germany/RD-framework/innovative-power,did=214212.html>, [downloaded on October 30, 2012].

¹²C. Annesley. Contemporary German Capitalism: Is Germany a Knowledge Economy? Political Studies Association, 2004.

dence for Germany still being divided more or less into two parts: the East and the West (some detailed examples will be given).

Last years the attention of government to innovation development is growing. Thus, the Federal Ministry of Economics and Technology supports German companies by working continuously to create an innovation-friendly policy environment and by promoting market-oriented research, development and innovation projects¹³.

---

¹³ The Ministry's technology policy budget will be topped up steadily over the next several years, rising from 2.6 billion euros in 2011 to roughly 3 billion euros in 2014. This means that the Ministry's technology funding has nearly doubled over the past 10 years. The Federal Ministry of Economics and Technology: <http://www.bmwi.de/English/Navigation/press,did=76814.html>, [downloaded on October 30, 2012].

MARCIN SEMCZUK, RADOSŁAW ULISZAK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Pozarolnicza działalność gospodarcza w aktywizacji obszarów wiejskich województwa małopolskiego

Transformacja ustrojowa i związana z nią restrukturyzacja gospodarstwa skutkują zmniejszeniem się znaczenia sektora rolniczego i przemysłowego w aktywizacji zasobów pracy. Rozwój sektora usług wykazuje natomiast dużą koncentrację i dynamikę na obszarach miejskich. Obszary wiejskie są natomiast pod tym względem w gorszej sytuacji. Należy więc postawić pytanie o możliwe ścieżki rozwoju tych obszarów.

Problem ten jest szczególnie istotny na obszarze Małopolski, która charakteryzuje się bardzo dużym w skali kraju udziałem ludności mieszkającej w gospodarstwach domowych posiadających ziemię, ogromnym rozdrobnieniem działek rolnych i zarazem najmniejszą przeciętną powierzchnią gospodarstw rolnych. Skutkuje to bardzo wysokim odsetkiem ludności powiązanej z rolnictwem, która m. in. dzięki unijnym dopłatom zamieszkuje gospodarstwa rolne mające charakter socjalny a nie produkcyjny.

Celem opracowania jest więc wskazanie na zachodzące kierunki zmian, zarówno pod względem strukturalnym jak i przestrzennym. Wskazano na współczesne zróżnicowanie procesów ekonomicznych na terenie województwa małopolskiego i przedstawiono wstępną prognozę kierunków dalszych zmian.

MARCIN SEMCZUK, KRZYSZTOF WIEDERMANN

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Aktywność ekonomiczna a dostępność komunikacyjna w rozwoju gospodarczym obszarów wiejskich w województwie małopolskim

Współcześnie zachodzące procesy społeczno-gospodarcze prowadzą do pogłębienia zróżnicowania przestrzennego aktywności gospodarczej pomiędzy centrami wzrostu a obszarami peryferyjnymi. Dotyczy to przede wszystkim obszarów wiejskich położonych w terenach o niewystarczająco rozbudowanej infrastrukturze drogowej oraz sieci połączeń pasażerskich, która stanowi barierę w dostępności komunikacyjnej do i z tych regionów.

W niniejszym opracowaniu przedstawiono zależności pomiędzy dostępnością komunikacyjną obszarów wiejskich do głównych ośrodków stanowiących najważniejsze centra wzrostu w województwie małopolskim, a poziomem aktywności ekonomicznej na tych terenach. Wykazano zależności wynikające z układów sieci transportowej, rodzaju połączeń i aktywizacji regionów wiejskich.

MARIA SVIRIDOWA

Russian Academy of Science, Moscow, Russia

Zmiany struktury przestrzennej zatrudnienia w przemyśle i budownictwie krajów grupy Wyszehradzkiej w latach 1990-2000

Celem pracy jest prześledzenie dynamiki zatrudnienia w przemyśle i budownictwie w latach 1990–2000 w regionach NUTS-2 krajów grupy Wyszehradzkiej.

Według regionów NUTS-2 zostały ułożone mapy: udział zatrudnionych w przemyśle i budownictwie w ogólnej liczbie zatrudnionych w latach 1987, 1997 i 2007; dynamika liczby zatrudnionych w przemyśle i budownictwie w pierwszym i drugim dziesięcioleciach okresu przejściowego (w latach 1987–1997, 1997–2007), oraz ogólne przedstawianie zmian, które zaszły w całym dwudziestoleciu (1987–2007).

W okresie przejściowym w większości regionów NUTS-2 obserwujemy spadek zatrudnienia w przemyśle i budownictwie, co pozwoliło na wyróżnienie dwóch typów. Pierwszy typ – znaczne obniżenie tego wskaźnika w regionach, specjalizujących się w kopalnictwie oraz zanikanie przemysłu z regionów stołecznych. Drugi typ – znikome obniżenie albo nawet wzrost zatrudnienia przemysłowego w centralnych i zachodnich regionach, którym udało się przyciągnąć inwestycje zagraniczne.

Dynamika zatrudnienia w industrialnym sektorze na pierwszym i drugim etapach okresu przejściowego była przeciwległe skierowana. W ciągu pierwszego dziesięciolecia okresu przejściowego (lata 1987–1997) zatrudnienie w przemyśle i budownictwie we wszystkich regionach NUTS-2 zmalało. W ciągu drugiego dziesięciolecia (lata 1997–2007), przeciwnie, w znacznej większości regionów mogliśmy obserwować wzrost zatrudnienia w przemyśle, co pozwala nazwać ten okres nową falą industrializacji. Otwartość gospodarki w wyniku procesów transformacyjnych oraz tańsza i wykwalifikowana siła robocza uczyniły kraje grupy Wyszehradzkiej atrakcyjnymi dla inwestorów zagranicznych, którzy rozmieściły tu swoje zakłady produkcyjne. Branżą-liderem w zainwestowaniu kapitału został przemysł samochodowy.

Proces przenoszenia mocy produkcyjnych z krajów Europy Zachodniej zmienia przestrzenną strukturę zatrudnienia nie tylko krajów grupy Wyszehradzkiej, ale i całej Europy, ponieważ ilustruje ogólne przesunięcia poszczególnych

branż przemysłu na wschód. Jednak te kraje już odczuły pierwsze niesprzyjające skutki otwartości gospodarczej i zależności od inwestorów zagranicznych, którzy nie wykluczają późniejszego możliwego przenoszenia produkcji do krajów z jeszcze tańszą siłą roboczą.

VLADIMÍR SZÉKELY

Slovak Academy of Sciences, Bratislava, Slovakia

Tourism cluster and rural development: the case of Liptov region, Slovakia

In connection with development of tourism and rural areas there appear some studies based on concept of clusters. The term “cluster” is used in scientific literature to express strong tendency towards networking of economic activities and their spatial concentration. Networks themselves and various forms of participation of the individual players (municipalities, firms, etc.) in the frames of them are the core features of clusters. Network relationships are particularly important for the tourism sector, which is represented by the groups of organizations trying to create a cluster.

The aim of the paper is to present tourism cluster as theoretical concept with description of potential advantages and disadvantages of its application from the point of view of tourism in rural areas, and also its importance for general spatial development. We shortly introduce and assess the first attempt of Slovak tourism cluster establishment in Liptov region by describing the crucial players and declared “philosophy” of tourism production and consumption (Fordist mass tourism)

ANNA I. SZYMAŃSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Podejście kompozycyjne i dekompozycyjne w pomiarze wyrażonych preferencji konsumentów w gospodarce opartej na wiedzy

Gwałtownie rozwijająca się gospodarka w coraz większym stopniu staje się zależna od efektywnego zarządzania wiedzą, to jest nabywania, generowania, rozpowszechniania oraz stosowania wiedzy w przedsiębiorstwach. Obserwuje się reorientację gospodarki polegającą na stopniowym odchodzeniu od gospodarki materiałochłonnej na rzecz gospodarki opartej na informacji i wiedzy określanej mianem Gospodarki Opartej na Wiedzy (*ang. knowledge-based economy*)¹.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) definiuje Gospodarkę Opartą na Wiedzy jako gospodarkę, „w której wiedza jest tworzona, przyswajana, przekazywana i wykorzystywana bardziej efektywnie przez przedsiębiorstwa, organizacje, osoby fizyczne i społeczności, sprzyjając szybkiemu rozwojowi gospodarki i społeczeństwa”. Cechuje się ona przede wszystkim akceleracją tworzenia wiedzy, wzrostem tworzenia kapitału niematerialnego, priorytetowym traktowaniem innowacji oraz rewolucją w obszarze zasobów wiedzy. Kluczowe staje się więc pozyskiwanie informacji i przetwarzanie ich na wiedzę wykorzystywaną następnie w praktyce.

W tej perspektywie wskazanym wydaje się, aby przedsiębiorstwa prowadziły badania służące rozpoznawaniu preferencji konsumentów, opisujące ich intencje. Preferencje są odzwierciedleniem gustów konsumentów, ich upodobań oraz osobowości. Struktura preferencji, utożsamiana ze strukturą potrzeb i jest jednym z trzech czynników, obok dochodu i cen nabywanych towarów i usług, tworzących określony plan konsumpcji. Preferencje konsumentów przejawiają się przede wszystkim w ich aktach wyboru. Poznanie preferencji konsumentów w dalszej perspektywie może sprzyjać lepszemu zaspokojeniu ich oczekiwań,

---

¹ Stosowane zamiennie inne terminy to "nowa gospodarka" -new economy, "gospodarka cyfrowa" -digital economy, "gospodarka sieciowa" -network economy czy knowledge-driven economy. Pojęcie Gospodarki Opartej na Wiedzy (GOW) związane jest bezpośrednio ze „społeczeństwem informacyjnym”. Pojęcie społeczeństwa informacyjnego pojawiło się jeszcze w latach 70. XX wieku i odwoływało się do teorii trzech fal technologicznych Alvina Tofflera.

a co za tym idzie wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na rynku i zwiększeniu w nim swoich udziałów.

Badania preferencji konsumentów mogą być prowadzone zarówno w oparciu o obserwacje historyczne jak również o dane o charakterze antycypacyjnym. Te dwa źródła informacji o preferencjach pozwalają na wyróżnienie metod analizy preferencji ujawnionych oraz metod analizy preferencji wyrażonych. Preferencje wyrażone korespondują do deklarowanych zachowań rynkowych konsumentów. Główne źródło informacji stanowią tu dane pozyskane a priori z wykorzystaniem sondaży pośrednich lub bezpośrednich, odnotowujące intencje nabywcze konsumentów w czasie badań. W badaniach preferencji wyróżnia się trzy podejścia determinujące metodologię pomiaru preferencji i są to: podejście kompozycyjne, podejście dekompozycyjne oraz podejście mieszane.

Niniejszy artykuł poświęcony zostanie podejściu kompozycyjnemu oraz dekompozycyjnemu, jak również zastosowaniu tych podejść w badaniach preferencji konsumentów. Przy czym należy tu zwrócić uwagę, iż w metodach dekompozycyjnych badane produkty porównywane są między sobą natomiast w metodach kompozycyjnych poszczególne atrybuty produktów są oceniane lub porównywane niezależnie wraz z oceną preferencji tych produktów.

ANNA I. SZYMAŃSKA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Popytowe podejście do innowacji w gospodarce opartej na wiedzy

Globalizacja oraz gwałtowny rozwój informatyczny i technologiczny obserwowany współcześnie w gospodarce sprzyja przechodzeniu od gospodarki materiałochłonnej opartej na ekonomii skali do gospodarki opartej przede wszystkim na potencjale technologicznym i innowacyjnym. Owo przejście do gospodarki opartej na wiedzy (*ang. knowledge – based economy*) przejawia się między innymi we wzroście przewagi konkurencyjnej państw i regionów specjalizujących się w produkcji towarów cechujących się wysokim stopniem przetworzenia oraz zaawansowanych pod względem technologicznym.

Innowacje stanowią jeden z kluczowych czynników oddziałujących na tempo wzrostu gospodarczego. Wspierają one nowe pomysły i rozwiązania zarówno na poziomie mikro (przedsiębiorstwa) i makro (otoczenia). Współczesne teorie innowacji coraz silniej koncentrują się na istocie otoczenia zewnętrznego w kreowaniu innowacji. Ewolucja podejścia do innowacji, która dokonała się na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, wskazuje na systematyczne odchodzenie od innowacji kierowanych technologią na rzecz innowacji napędzanych przez klienta.

Obecnie przedsiębiorstwa starają się odczytywać sygnały płynące z rynku i wykorzystywać je dla potrzeb produkcji czy świadczenia usług. Użytkownicy angażowani są w proces innowacyjny przedsiębiorstwa przekazując lub sugerując własne idee, koncepcje i rozwiązania projektowe dotyczące produktów. Ważne w tym względzie są nie tylko opinie formułowane w ramach tradycyjnych badań rynku, lecz także - a może nawet przede wszystkim - utajone potrzeby konsumentów.

W tym aspekcie ważne wydaje się być poznanie opinii bezpośrednich użytkowników owych innowacyjnych dóbr i usług. Badania przeprowadzone w dwudziestu pięciu krajach Unii Europejskiej, w których pytano respondentów o stopień zainteresowania innowacjami wykazały duże zainteresowanie produktami i usługami innowacyjnymi w przypadku nieco ponad połowy badanych. Należy tu zwrócić uwagę, iż była to raczej „ciekawość” niż chęć zakupu. Grupą najbardziej zainteresowaną innowacjami okazali się być studenci (75% badanej grupy) [Burzyński, s7].

W oparciu o zgromadzone wyniki badań wtórnych autorka podjęła się przeprowadzenia bezpośrednich badań kwestionariuszowych na grupie 300 studentów czterech krakowskich uczelni wyższych (w tym dwóch uczelni państwowych oraz dwóch prywatnych). Badania te miały na celu zbadanie poziomu zainteresowania docelowej grupy respondentów innowacjami produktowymi, otwartości na podjęcie działań mających na celu współdziałanie i dzielenie się własnymi pomysłami, ideami czy spostrzeżeniami oraz testowanie nowości produktowych.

Literatura:

Burzyński W., 2008, Popytowe podejście do innowacji (user-driven innovation) jako czynnik sukcesu w korzystaniu z funduszy unijnych, [w:] Tendencje innowacyjnego rozwoju polskich przedsiębiorstw, red. A. Zachorowska-Mazurkiewicz, E. Okoń-Horodyńska, Instytut Wiedzy i Innowacji, Warszawa.

KADIR TEMURÇIN, GIZEM ULUŞAR

Süleyman Demirel University Faculty of Arts and Sciences, Isparta, Turkey

Analysis of spatial development in and around the city of Isparta through Remote Sensing and Geographic Information Systems

Remote Sensing is a method of examination used in the study of the Earth resources with no physical contact. It is a method by which the characteristics of the land below are recorded from space and sky. The proper assessment of natural and cultural resources of the Earth, their sustainable exploitation in most effective ways and continuous monitoring of the changes in these resources are fundamental for being a developed country. For a sustainable land use and urbanization, data about the unstable natural environment must be collected and monitored at regular intervals and in order to do these, remote sensing (RS) and geographical information systems (GIS) are employed. Images obtained through RS method can be analyzed for the accurate use of the data available.

This study seeks to determine the spatial development in and around the city of Isparta through digital imaging processing techniques on different satellite images. Images from the satellites ASTER and LANDSAT has been utilized to monitor the quarters of Isparta and the city plan, and the ERDAS IMAGINE 9.1 program was also used in the study. The spatial development of the city of Isparta was studied thanks to the satellite images obtained in the years 1987, 2000 and 2010 and this study was integrated into GIS. Having analyzed how much change occurred and what were the main trends, important information was obtained which will be used as source for future studies to be carried out on Isparta. It was observed that the residential areas increased, while the amount of forested land and agricultural areas decreased during the period studied.

Funkcjonowanie górnictwa węgla kamiennego w gospodarce opartej na wiedzy

Górnictwo węgla kamiennego przeszło wieloletni proces restrukturyzacji, przez zamknięcie wielu kopalń, systematyczny spadek wydobycia i zatrudnienia, zmiany własnościowe. Dzięki działaniom restrukturyzacyjnym stało się branżą osiągniętą ostatnio dodatni wynik finansowy. Obecnie górnictwo stoi przed wyzwaniem konkurencyjności na arenie międzynarodowej, zwłaszcza że Polska jest największym producentem węgla kamiennego w Unii Europejskiej, co stanowi zaledwie 1,1% produkcji światowej w 2011 r. Jedną z wielkich szans dla jego dalszego rozwoju jest wdrożenie w jego funkcjonowaniu zasad gospodarki opartej na wiedzy, polegającej na generowaniu innowacyjnych pomysłów takich, które po wprowadzeniu przynoszą zyski materialne lub społeczne. Według definicji OECD gospodarka oparta na wiedzy, nakierowana jest na tworzenie, traktowane jako produkcja oraz dalsze przekazywanie, czyli dystrybucja oraz praktyczne wykorzystanie wiedzy i informacji. Zdaniem A. Kuklińskiego (2001) GOW bazuje na czterech podstawowych filarach.

Pierwszym filarem jest edukacja i szkolenia. Wykształcenie i kwalifikacje są potrzebne do tego, aby tworzyć, przekazywać i wykorzystywać wiedzę.

Drugim filarem jest infrastruktura informatyczna. Filar ten dotyczy szybkiej komunikacji i przekazywania informacji.

Trzecim filarem są bodźce ekonomiczne i warunki instytucjonalne. Związane są ze swobodnym przepływem wiedzy, wspieraniem przedsiębiorczości i inwestycji w technologie komunikacyjne.

Czwarty filar to systemy innowacji. Ośrodki badawcze, uniwersytety, centra badawcze, zespoły eksperckie, partnerstwo publiczno-prywatne są niezbędne do wykorzystania zasobów wiedzy oraz tworzenia nowej wiedzy. Filar ten zajmuje szczególne miejsce wśród czynników warunkujących konkurencyjność.

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie czy przedstawione powyżej podstawy gospodarki opartej na wiedzy są wdrażane w górnictwie węgla kamiennego w Polsce? W pracy przedstawiono różnorodne formy współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi oraz instytucjami otoczenia biznesu. Działania takie są już wdrażane w branży górnictwa, czego przykładem jest współpraca z Głównym Instytutem Górnictwa, Politechniką Śląską, Akademią Górniczo

Hutniczą, funkcjonowanie kopalni doświadczalnej Barbara, jedynej w Europie placówki naukowo-badawczej, posiadającej podziemny poligon doświadczalny. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy to również się tworzenie nowoczesnych modeli organizacyjnych, czego dobrym przykładem jest powstanie klastru maszyn górniczych, do którego przystąpiły instytucje zaplecza naukowego (Instytut Techniki Górniczej Komag), przedsiębiorcy (m.in. Zabrzeńskie Zakłady Mechaniczne S.A., Damel S.A.) i instytucje otoczenia biznesu (Górnicza Izba Przemysłowo-Handlowa).

Istotne znaczenie ma także inwestowanie w bardziej wydajne technologie i rozwiązania, jak np. odmetanowanie przedeksploatacyjne, czyli prowadzone jeszcze zanim rozpocznie się wydobywanie węgla z danego pokładu, opracowanie nowych technologii spalania, produkcja ekologicznych sortymentów węgla o wysokiej jakości, nowe technologie przerobu węgla na paliwa płynne.

Literatura:

Kukliński A., 2001, Gospodarka oparta na wiedzy: Wyzwanie dla Polski w XXI wieku, KBN, Warszawa.

MARIOLA TRACZ

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków, Polska

Rola edukacji w budowaniu kapitału społecznego w Polsce

W kształtowaniu się gospodarki globalnej obserwujemy szereg procesów zachodzących w sferze ekonomicznej, społecznej i kulturowej, które oprócz oczywistych korzyści przynoszą szereg negatywnych konsekwencji. Jednym z istotnych problemów społeczno-gospodarczych jest funkcjonowanie edukacji w kontekście podnoszenia jakości zasobów intelektualnych społeczeństwa, a także budowania kapitału społecznego. Wielu badaczy podkreśla niedostosowanie szkolnictwa zarówno poziomu średniego jak i wyższego do współczesnych oczekiwań rynku pracy, co często determinuje efektywne funkcjonowanie absolwentów w życiu zawodowym. W wielu tych opracowaniach proces edukacji rozpatruje się z punktu widzenia ekonomicznych kryteriów. Wyrazem takiego spojrzenia są m.in. określenia usługi edukacyjne, efektywność usług edukacyjnych, podnoszenie kwalifikacji, konkurencyjność. Takie podejście do rozumienia edukacji zawęża jej znaczenie i sens funkcjonowania w nowoczesnym społeczeństwie, a więc zbiorowości różnorodnych jednostek, które łączą więzi intelektualne, emocjonalne i moralne oraz odpowiedzialność za podejmowane działania.

W niniejszych rozważaniach zmierzano do określenia uwarunkowań zmian funkcjonowania szkolnictwa podstawowego i średnie w Polsce, przemian struktury i celów kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem oczekiwań stawianych przez gospodarkę doby industrialnej i gospodarkę globalną. Uwypuklono założenia podejmowanych reform i ich efektów w odniesieniu do kształtowania kapitału społecznego. Tłem analizy są podejmowane przez Ministerstwo działania w zakresie zmian strukturalnych i programowych systemu edukacji w ostatnich kilkunastu latach (1990-2008), w odniesieniu do zmniejszających się zasobów demograficznych, nowych ekonomicznych uwarunkowań funkcjonowania edukacji w społeczeństwie.

MARTA ULBRYCH

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, Polska

Priorytety polityki przemysłowej w UE i wybranych krajach wobec wyzwań kryzysu globalnego

Obecny globalny kryzys gospodarczy podważył neoliberalne przekonanie, które w ostatnich dekadach stanowiło podwaliny poglądów zakładających ograniczenie do minimum ingerencji publicznej w gospodarkę. Tym samym polityka przemysłowa stała się ponownie tematem dyskusji. Pomimo faktu, że żyjemy w postindustrialnej epoce, w której biotechnologia, informacje i usługi są identyfikowane jako źródła wzrostu gospodarczego, nie można ignorować przemysłu wytwórczego. Ma on kluczowe znaczenie dla kształtowania zmian strukturalnych w gospodarce i generuje nowe miejsca pracy. Pożądana jest zwłaszcza aktywna polityka przemysłowa polegająca na pobudzaniu wzrostu innowacyjności oraz podnoszeniu efektywności i konkurencyjności międzynarodowej przedsiębiorstw przemysłowych, a także na zaangażowaniu państwa w pomoc w badaniach nad rozwojem nowych technologii. Takie podejście stanowi podstawowy instrument, jakim rząd oddziałuje na przemiany strukturalne w przemyśle, nadając im pożądaną kierunek i tempo, które ułatwią wyjście z kryzysu.

Celem opracowania jest przedstawienie zbiorczej analizy na temat kierunków zmian polityki przemysłowej w wybranych krajach w świetle narastających negatywnych tendencji w gospodarce światowej. Istota problemu badawczego polega na określeniu roli i znaczenia polityki przemysłowej w rozwiązywaniu współczesnych problemów gospodarczych. Analizą zostaną objęte kierunki ewolucji polityki przemysłowej w UE i wybranych krajach. Funkcja polityki przemysłowej pozostaje niezmienna i oznacza ogół przedsięwzięć dotyczących procesów gospodarczych zachodzących w przemyśle podejmowanych przez władzę centralną, jednak samo pojęcie i jego instrumenty są różnie definiowane w poszczególnych krajach. Ponadto o skuteczności polityki przemysłowej decyduje sposób funkcjonowania systemu gospodarczego, czy kompleksowość i sprawność mechanizmu umożliwiającego rządowi wprowadzanie w życie założeń tej polityki.

Sektor zbrojeniowy jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy

Przyjmujemy, że sektor zbrojeniowy jest czynnikiem rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i porównanie najnowocześniejszych rodzajów broni ciężkich, w tym samolotów myśliwskich, bombowych, transportowych i szkoleniowych, helikopterów, czołgów, wozów opancerzonych i innych pojazdów piechoty, okrętów marynarki wojennej, w tym okrętów podwodnych oraz artylerii i broni raketowej oraz wybranych komponentów do produkcji nowoczesnego uzbrojenia. Każdy współczesny rodzaj broni posiada określone parametry bojowe, co pozwala na porównanie ich efektywności i zastosowanych nowoczesnych technologii. Innowacje w zbrojeniach jednak nie tylko wpływają na podnoszenie możliwości bojowych ale także na cenę i możliwości produkcyjne danych gospodarek narodowych, korporacji zbrojeniowych i mocy nabywczej ministerstw obrony lub wojny w różnych krajach. Dlatego utworzono ranking broni, w każdej z wymienionych kategorii nie tylko na podstawie możliwości bojowych sprzętu wojennego, ale także na podstawie ich bieżących cen. Koncepcja sporządzenia tego rankingu dla danych za 2011 rok umożliwiona została dzięki coraz lepszej transparentności przepływu uzbrojenia i handlu międzynarodowego tymi towarami.

Celem utworzenia takiego rankingu jest identyfikacja producentów najbardziej innowacyjnych a zarazem najbardziej atrakcyjnych cenowo produktów przemysłu zbrojeniowego, co pozwoli na zwrócenie uwagi na współczesne zagrożenia i wyzwania pola walki w czasach destabilizacji wynikającej z kryzysu globalnych finansów i systemu międzynarodowego. Przedstawione wyniki dotyczą broni konwencjonalnych, decydujących o losach ostatnich konfliktów zbrojnych np. w Iraku, czy Afganistanie.

Liczba sklasyfikowanych rodzajów sprzętu wojskowego obejmuje ponad sto produktów z najważniejszych wiodących ośrodków przemysłu zbrojeniowego na świecie. Uwzględniono również przy tym używany sprzęt wojskowy, którego produkcji już zaniechano, jednak jego efektywność, lub cena nadal pozostały konkurencyjne w 2011 roku.

Wykorzystanie nowoczesnych systemów informacyjnych w promocji i dystrybucji usług turystycznych na przykładzie wybranych biur podróży

Internet w dzisiejszych czasach, poprzez swój rozwój i popularyzację stał się potężnym narzędziem informacyjnym, kształtującym nie tylko obecny, ale i przyszły obraz życia społecznego i gospodarczego. Jako sieć obejmująca cały świat przeistoczył się w bardzo efektowne i atrakcyjne medium, którego wpływ jest szczególnie widoczny w dziedzinach gospodarki, opartych na przetwarzaniu informacji. Doskonałym tego przykładem jest branża turystyczna, znajdująca się w czołówce pod względem wykorzystywania w swojej działalności nowoczesnych rozwiązań technologicznych a zwłaszcza informatycznych. Wynika to przede wszystkim z faktu, że usługi turystyczne mają specyficzne cechy takie jak: niematerialność, nietrwałość oraz brak możliwości rozdzielenia procesów konsumpcji i świadczenia usługi. Wszystkie te cechy powodują, że szybkość przepływu informacji oraz dotarcie do jak największej liczby potencjalnych klientów w krótkim czasie, mają w turystyce ogromne znaczenie. Dlatego z perspektywy całej gospodarki, jak i branży turystycznej Internet należy postrzegać jako praktyczną platformę biznesu. Jego wykorzystanie w promocji i w sprzedaży usług turystycznych to współcześnie nieodzowny element działalności każdej firmy turystycznej. Na skutek dynamicznego rozwoju Internetu doszło do ogromnych przekształceń w systemie dystrybucji produktu turystycznego. W dużej mierze wzrosła dystrybucja bezpośrednia. Zmiana otoczenia zewnętrznego branży turystycznej wymusza na przedsiębiorstwach uwzględnianie Internetu w swoich strategiach działania, głównie w kontekście dystrybucji informacji o ofercie oraz sprzedaży produktów turystycznych w sieci. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rosnącej liczbie wirtualnych klientów, polskie biura podróży i hotele coraz aktywniej i szerzej wykorzystują Internet jako kanał dystrybucji usług turystycznych. Obserwuje się, iż zastosowanie to ewoluje od modelu informacyjnego do modelu transakcyjnego. To oznacza, że podmioty turystyczne nie poprzestają tylko na publikowaniu podstawowych informacji o sobie i swojej ofercie, ale co ważniejsze, umożliwiają wirtualnemu klientowi dokonanie wstępnej lub ostatecznej rezerwacji za pośrednictwem stron WWW oraz daje on możliwość dotarcia z ofertą do szerokiego kręgu odbiorców. Internetowy kanał dys-

trybucji usług turystycznych rozwija się dynamicznie i dla wielu podmiotów jest on istotnym źródłem sprzedaży oraz istotnym elementem sprawnego i efektywnego zarządzania przedsiębiorstwem turystycznym.

Kształtowanie przemysłu samochodowego Argentyny w dobie globalizacji

Rozwój przemysłu samochodowego w Argentynie wiązał się z przyspieszoną industrializacją i modernizacją kraju realizowaną w okresie rządów Juana Perona. Rozwijany pod „osłoną” wysokich stawek celnych przemysł miał przyczynić się do unowocześnienia i zmiany struktury gospodarczej kraju, zdominowanej przez rolnictwo i przetwórstwo rolne. W początkowym okresie, od 1955 do 1965 roku, odnotowano dynamiczny wzrost produkcji z 5 do 194,5 tys. sztuk, połączony z napływem zagranicznych koncernów, zachęconych do rozwijania produkcji w Argentynie. Po krótkotrwałym kryzysie w końcu lat 60. sektor powrócił na ścieżkę wzrostu, osiągając w 1973 r. produkcję na poziomie ponad 293,7 tys. sztuk. W kolejnych latach argentyński przemysł motoryzacyjny przechodził fazę kryzysową. Obniżenie ceł importowych oraz zmniejszenie obustrzeń, wymagających wysokiego udziału krajowych części i podzespołów w produkowanych samochodach, spowodowało spadek produkcji i wzrost importu gotowych pojazdów, a także skłoniło część koncernów do zamknięcia zakładów i wycofania się z Argentyny. Ponowne ożywienie tego sektora wiązało się ze zmianą polityki przemysłowej na początku lat 90. XX wieku oraz postępującą integracją gospodarczą w ramach MERCOSUR. Szczególnie od drugiej połowy lat 90. XX wieku, w globalnych strategiach transnarodowych korporacji motoryzacyjnych, Argentyna zaczyna być postrzegana jako ważny rynek w ramach rozwijanej i zacieśnianej współpracy z Brazylią. Wynikiem tego było ponowne ożywienie i wzrost produkcji, powrót części wcześniej obecnych międzynarodowych koncernów motoryzacyjnych oraz napływ nowych. Wielkość produkcji przekroczyła w 2011 r. poziom 828,7 tys. sztuk, z czego aż 506,7 tys. sztuk przeznaczono na eksport.

Celem opracowania jest określenie przemian potencjału produkcyjnego argentyńskiego przemysłu samochodowego, zbadanie przekształceń jego struktury w układach przestrzennych oraz prześledzenie ewolucji strategii produkcyjnych i inwestycyjnych międzynarodowych koncernów motoryzacyjnych inwestujących w Argentynie, co wynikało ze zmian koncepcji polityki gospodarczej, postępującej globalizacji produkcji oraz integracją w obrębie MERCOSUR. Praca zmierza także do określenia relacji między argentyńskim przemysłem motoryza-

cyjnym a wzrostem i regionalnym zróżnicowaniem wielkości parku samochodowego w tym kraju.

Regionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju bazy noclegowej na tle przemian społeczno-ekonomicznych w Polsce

Baza noclegowa to najistotniejsze ogniwo spośród elementów tworzących infrastrukturę turystyczną. W Polsce najbardziej dynamiczny okres rozwoju infrastruktury noclegowej przypadł na lata 60-te ubiegłego wieku. Wynikało to z polityki władz intensyfikującej działania skierowane na rzecz popularyzacji turystyki socjalnej i rozwoju krajoznawstwa, które przybrały masowy charakter. Kryzys społeczno-polityczny oraz niekorzystna kondycja polskiej gospodarki w latach 80-tych zapoczątkowały stopniową degradację, prowadzącą w efekcie do redukcji bazy noclegowej. Kolejna dekada to okres transformacji ustrojowej, która dała początek diametralnym zmianom w polskiej turystyce. W wyniku konsolidacji rynku usług noclegowych i wypierania z niego firm niedysponujących odpowiednim zapleczem, w 2000 roku gwałtownie spadła liczba obiektów noclegowych. Ich powolna redukcja następowała także w kolejnych latach, osiągając swój minimalny poziom w 2005 r. Od tego roku obserwujemy stopniowy wzrost liczby miejsc noclegowych, wyprzedzający wolniejszy przyrost obiektów noclegowych. W efekcie doprowadziło to do znaczącego wzrostu średniej liczby miejsc noclegowych przypadających na jeden obiekt, z ok. 57 w 1999 r. do 85 w 2010 r.

Celem opracowania jest określenie zmian w wielkości i regionalnego rozmieszczenia bazy noclegowej w Polsce, jakie dokonały się w pierwszej dekadzie XXI w. W pracy obliczono zmiany poziomu koncentracji bazy noclegowej, określono również główne tendencje zmian w jej regionalnym rozmieszczeniu z uwzględnieniem podziału na powiaty. Badania zmierzały także do zidentyfikowania różnic oraz ustalenie czynników decydujących o poziomie rozwoju bazy noclegowej w Polsce. Do realizacji powyższych celów zastosowano zestaw wskaźników koncentracji oraz wskaźnik funkcji turystycznej wg Baretje'a i Deferta, wykorzystując dane dostępne w Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w latach 2000-2010 wyraźnie wzrosła przestrzenna koncentracja bazy noclegowej. W 2010 r. aż 22% ogółu miejsc noclegowych skoncentrowanych było na zaledwie 1% powierzchni kraju. Obsza-

rami o bardzo silnej koncentracji bazy noclegowej są zazwyczaj występujące wyspowo miasta na prawach powiatu. Przy czym warto zaznaczyć, iż równocześnie większość z nich cechowała się niskim poziomem rozwoju funkcji turystycznych w świetle wskaźnika Baretje'a i Deferta.

ANNA WRÓBEL

Uniwersytet Warszawski, Warszawa, Polska

Rola sektora usług w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w Indiach

Celem artykułu będzie analiza roli sektora usług w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w Indiach. Temat wydaje się istotny z uwagi rosnące znaczenie sektora usług w rozwoju gospodarczym tego kraju. Należy również podkreślić, iż opracowania wskazujące na wzrost znaczenia krajów Azji Południowej i Południowo-Wschodniej w gospodarce światowej odnoszą się na ogół do sfery produkcji dóbr, mniej uwagi poświęca się natomiast usługom. W przypadku Indii takie podejście nie będzie właściwe. Istotną cechą wzrostu gospodarczego Indii w okresie ostatniej dekady był bowiem wzrost znaczenia sektora usług. Największą dynamikę rozwoju zanotowano w usługach biznesowych, komunikacyjnych oraz finansowych. Co prawda ponad 42% udział usług w PKB Indii daleko odbiega od poziomu państw wysokorozwiniętych gdzie udział usług zarówno w przypadku PKB jak i zatrudnieniu przekroczył 70%. Warto jednak zwrócić uwagę na te segmenty indyjskiego rynku usług, które rozwijają się niezwykle dynamicznie, co dowodzi, iż Indie włączyły się w proces globalizacji usług. Sektory te stanowią również podstawę budowy w tym kraju gospodarki opartej na wiedzy.

Funkcje przemysłu i usług w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy

Nasilające się procesy rozwoju cywilizacyjnego przejawiające się w przechodzeniu do informacyjnej fazy rozwoju oddziałują na wszystkie dziedziny życia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Towarzyszy temu zmiana bazy ekonomicznej, która stwarza nowe uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz wpływa na podnoszenia jakości i poziomu życia społeczeństwa. W nowej fazie społeczeństwa informacyjnego podstawą rozwoju jest nauka a gospodarka opiera się na wiedzy. Wiedza staje się cennym towarem, który pozwala na zwiększanie efektywności gospodarowania, jest przedmiotem wymiany oraz staje się strategicznym czynnikiem pobudzania wzrostu gospodarczego świata, grupy państw, poszczególnych krajów a także układów regionalnych i lokalnych. Znaczącą rolę w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy odgrywają nowoczesny przemysł i usługi. Nowoczesny przemysł obejmują nie tylko nowe intensywnie rozwijające się branże przemysłu „wysokiej techniki” ale także modernizowane tradycyjne branże, poprzez wdrażanie w nich nowoczesnych rozwiązań technologicznych prowadzących do automatyzacji i robotyzacji produkcji, co pozwalają na podejmowanie nowoczesnych i bardziej ekonomicznych wyrobów. Informacyjna faza rozwoju wprowadza także nowe rodzaje usług związane np. z obsługą nowych urzędzeń, obsługą biznesową, logistyką, magazynowaniem i in. Otwierają się w ten sposób dla geografii przemysłu i usług nowe problemy badawcze, których celem jest: poznawanie reguł ich kształtowania się w układach przestrzennych, określania efektywności i kierunków przemian, ich oceny oraz przedstawiania propozycji racjonalnych działań na rzecz sterowania procesami przemian.

Przestrzeń światowa odznacza się bardzo dużym zróżnicowaniem pod względem stopnia wkraczania w informacyjną fazę rozwoju. Wyrazem tego są różne klasyfikacje krajów np. ze względu na wykorzystanie potencjału naukowego w rozwoju społeczno-gospodarczym i kulturowym. W oparciu o 25 cech zestawionych w pięciu grupach: edukacja, wydatki publiczne i przedsiębiorstw na badania i rozwój, innowacje MiSP, działalności przedsiębiorstw w zakresie zaawansowanych technologii oraz aktywności wynalazków, wyróżniono trzy kategorie krajów, a to: liderów w zakresie innowacji, naśladowców innowacji i

doganiaczy. W świetle przyjętych cech do liderów innowacyjności zaliczono: Szwecję, Szwajcarię, Finlandię, Izrael, Danię, Japonię, natomiast Polska zajmowała pierwszą pozycję wśród doganiaczy a za nią Węgry, Bułgaria, Łotwa, Rumunia, Turcja. Oceniono, że Polska odznacza się niezły poziom edukacji mierzony liczbą absolwentów szkół średnich i wyższych, natomiast wyraźnie odstajemy pod względem wydatków przedsiębiorstw na prace badawczo-rozwojowe oraz w zakresie dostępności do kapitału wysokiego ryzyka. Również stosunkowo odległa jest pozycja naszego kraju w rankingu rozwoju społeczeństwa informacyjnego, zajmujemy w nim 69 miejsce, podczas gdy czołowe pozycje w rankingu zajmują: Dania, Szwecja, USA i Szwajcaria¹.

Podstawowym warunkiem rozwoju i wdrażania gospodarki opartej na wiedzy, w tym nowoczesnych technologii jest rozwój aspiracji oraz poziomu i jakości edukacji społeczeństwa na wszystkich szczeblach kształcenia. Dobrze wykształcone społeczeństwo jest w stanie rozwijać badania podstawowe, które dają możliwość wykorzystania ich wyników w aplikacyjnych pracach naukowo-badawczych a następnie mogą być wdrażane do produkcji, czy zarządzania. Dla realizacji tych zadań muszą być na różnych szczeblach edukacji przygotowane odpowiednie kadry zarówno do pracy koncepcyjnej a także na różnych stanowiskach i często w nowych zawodach. Na proces ten w zasadniczym stopniu wpływają mechanizmy konkurencji, określana chłonność rynku na oferowane produkty i usługi. Procesy te może stymulować także odpowiednia polityka społeczno-ekonomiczna i kulturowa państwa, otoczenie międzynarodowe oraz odpowiednie decyzje zapadające w przedsiębiorstwach a także w instytucjach publicznych, które poprzez odpowiednie zamówienia mogą wpłynąć na finansowanie badań naukowych i wdrożeniowych.

Procesy te w zasadniczym stopniu stymuluje wartość nakładów finansowych na badania i rozwój. Środki na ten cel mogą pochodzić z źródeł publicznych, firm i instytucji. Rozmiary finansowania prac badawczo-rozwojowych przez zarządy przedsiębiorstw w zasadniczym stopniu związane są z ich potencjału ekonomicznym oraz dążeniami do podnoszenia pozycji konkurencyjnej oferowanych na rynku produktów. Ważnym źródłem finansowania są także środki publiczne, które wynikają z poziomu rozwoju gospodarczego kraju, poziomu świadomości działań na polu polityki innowacyjnej oraz od przyjmowanych wizji rozwojowych. Regułą jest, że w krajach ekonomicznie rozwiniętych, na terenie których zlokalizowane są zarządy światowych korporacji, przeważająca część nakładów na badania i rozwój pochodzi z przedsiębiorstw, natomiast w pozostałych krajach nakłady finansowe na ten cel pochodzą w przeważającym stopniu z środków publicznych. Np. w Japonii w strukturze ogólnych nakładów

---

¹ Global Information Technology Raport. Światowe Forum Ekonomiczne, za Bogusze-wicz T. Polska w sieci coraz słabsza, Rzeczpospolita 26 marca 2009.

na badania i rozwój przeważający udział bo 75% pochodzi z przedsiębiorstw, a w Stanach Zjednoczonych - 63.

Systematyczne dążenia do podnoszenia pozycji konkurencyjnej oferowanych produktów wymaga od zarządów przedsiębiorstw przeznaczania znacznych kwot na badania i rozwój. W 2010 r. w skali światowej dominujące znaczenie w tym zakresie miała korporacja Rocher, w której na prace badawczo-rozwojowe przeznaczono - 7,2 mld euro, drugą pozycję zajmuje korporacja Pfizer, która przeznaczyła na ten cel - 7,0 mld euro a następny Microsoft – 6,7 mld. Natomiast cała Polska przeznaczyła na ten cel 1,5 mld euro i w strukturze rangowej światowych korporacji znalazła by się za korporacją BASF, która zajmuje 70 i przed Protector&Gamble zajmującą 71 pozycję².

Polska ma wiele przesłanek aby znacznie przyspieszyć proces wchodzenia w informacyjną fazę rozwoju. Największym atutem jest wysoki poziom edukacji o czym świadczy fakt, że np. w rankingu najlepszych programistów świata Top Coder Polska znajduje się na drugiej pozycji za Chinami i przed Rosją³. Łązik marsjański Magma2, zbudowany na Politechnice Białostockiej, zwyciężył w prestiżowych, międzynarodowych zawodach University Rover Challenge (URC) w USA, a dwa inne polskie roboty zajęły czwarte i szóste miejsca. Firma Optopol związana z Instytutem Fizyki Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu opracowała unikatowy na skalę światową spektralny tomograf optyczny – SOCT Copernicus (urządzenie do badania oczu), Inżynierowie Aton-HT wymyślili i opatentowali innowacyjną metodę wykorzystaną m.in. do instalacji utylizacji azbestu. Jedno z urządzeń tej firmy testowano podczas katastrofy ekologicznej w Zatoce Meksykańskiej. Według opinii „Polska nie jest bowiem rajem dla naukowców, a biznesmeni nie są skłonni do ryzyka, jakby nie rozumiejąc, że duże wynalazki to znacznie więcej niż pieniądze”⁴.

---

² Baca-Podgorzelska K., Polska najmniej innowacyjna w Unii, Rzeczpospolita z dnia 19 września 2012,

³ Kałucki J., Siła polskich programistów, Rzeczpospolita z dnia 21 czerwca 2011. Górzyski O., Medal otwiera drogę do milionów. Rzeczpospolita 19-20 maja 2012.

⁴ Wiele przykładów w tym zakresie podaje Zielke M., Lista polskich Jobsów, Rzeczpospolita 7 stycznia 2012.

Oferta lotniska Kraków-Balice w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Przykład zmian w infrastrukturze transportowej – implikacje dla rozwoju turystyki

Dzięki rozwojowi techniki nastąpił szybki rozwój transportu lotniczego w XX w. co spowodowało wzrost mobilności społeczeństwa, ułatwiło i przyspieszyło zmianę miejsca pobytu. Postęp ten spowodował wzrost liczby samolotów i linii lotniczych, zwiększył dostępność, szybkość, komfort przelotu, bezpieczeństwo podróży oraz spowodował obniżenie kosztów. Rozwój technologii informatycznych stanowi poważny krok w rozwoju lotnictwa cywilnego. Zamawianie biletów, planowanie urlopów, rezerwacja noclegów, płatności za pomocą komputera i Internetu znacznie skracają czas przygotowania do podróży. Budowa nowych regionalnych lotnisk i modernizacja istniejących skraca czas podróży i wydłuża wypoczynek. Rozwój portów lotniczych pociąga za sobą powstawanie wielu obiektów towarzyszących świadczących usługi korzystającym z lotnisk.

Polski rynek lotniczy rozwijał się bardzo dynamicznie w ostatniej dekadzie. W 2000 r. polskie porty lotnicze obsłużyły 5,7 mln pasażerów, podczas gdy w 2008 r. wielkość ta wyniosła 16,7 mln (16,2 mln w 2009 r.). Oznacza to, że w ciągu 8 lat rynek lotniczy w Polsce wzrósł niemal trzykrotnie. Pod tym względem Polska należy do ścisłej światowej czołówki. Według prognoz ULC w 2020 r. polskie lotniska obsłużą nawet 40 mln osób, co pozwoli na stworzenie dodatkowych 100 tys. miejsc pracy w tej branży

Lotnisko Kraków-Balice to drugie, co do wielkości, lotnisko w Polsce. Jest skomunikowane z 90 miastami w 28 krajach. Rocznie obsługuje około 3 milionów pasażerów. W pierwszym półroczu 2012 r. na krakowskim lotnisku obsłużono 1,6 mln pasażerów. Jest to wynik o 18% lepszy niż w pierwszym półroczu 2011r. Władze Kraków Airport prognozują, że do końca 2012 r. krakowski port obsłuży 3,5 mln pasażerów. Jednym z głównych celów miasta Kraków jest dostosowanie portu lotniczego w Balicach i jego otoczenia do wzrastającego corocznie ruchu pasażerskiego z jednoczesnym dostosowaniem usług portu do oczekiwań turystów przybywających do Krakowa.

Celem artykułu jest pokazanie – na przykładzie lotniska Kraków-Balice – jak zmieniało się znaczenie i funkcje lotnisk regionalnych w Polsce i jak obecne zmiany w infrastrukturze transportu lotniczego mogą przyczynić się do rozwoju

turystyki. Celem artykułu jest także przedstawienie liczby pasażerów korzystających z lotniska, aktualne kierunki połączeń krajowych, europejskich, międzykontynentalnych oraz czarterowych. Przedstawione zostanie lotnisko Balice na tle innych polskich portów regionalnych oraz prognozy na przyszłość i plany rozbudowy omawianego lotniska. W podsumowaniu omówiona zostanie implikacja dla rozwoju turystyki.

Literatura:

Dziedzic T., 2009, Raport Rynek Lotniczy Air Transport Market 2009, Wiadomości Turystyczne, Instytut Turystyki, Warszawa

STRESZCZENIA WYNIKÓW PRAC BADAWCZYCH STUDENTÓW
INSTYTUTU GEOGRAFII
UNIwersytetu PEDAGOGICZNEGO W KRAKOWIE
WYKONANE W RAMACH DZIAŁALNOŚCI
STUDENCKIEGO KOŁA NAUKOWEGO GEOGRAFÓW UP

KATARZYNA PAJĄK, WITOLD JUCHA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków

80 lat Pienińskiego Parku Narodowego. Historia badań naukowych SKNG UP w Pieninach

Studenckie Koło Naukowe Geografów od pięciu lat prowadzi badania na terenie Pienińskiego Parku Narodowego (PPN). W tym czasie podjęta problematyka badawcza obejmowała zagadnienia: monitoringu ruchu turystycznego, badań ankietowych nad preferencjami i profilem turysty odwiedzającego PPN oraz poziomu zagospodarowania turystycznego i infrastrukturalnego wokół Parku.

Powołany w 1932 roku Park Narodowy w Pieninach obchodzi w tym roku 80-lecie istnienia. Równocześnie w tym samym roku powstał Rezerwat Przyrody w ówczesnych czechosłowackich Pieninach. Razem stanowią one pierwszy w Europie międzynarodowy obszar ochrony przyrody.

Niniejsza praca w pierwszej części poświęcona została krótkiej charakterystyce Pienińskiego Parku Narodowego. Przedstawiono w niej cele powstania i istnienia Parku, jego historię, symbole i najważniejsze obiekty z punktu widzenia potencjalnego turysty. W drugiej części zamieszczono informacje o badaniach prowadzonych w Pieninach przez SKNG UP.

Praca ma charakter kompilacji wiadomości o Parku, stanowiąc wstęp do dalszych rozważań na temat wyników badań prowadzonych przez Studentów Geografii w lipcu i sierpniu 2012.

Metodyka pomiaru ruchu turystycznego i badania ankietowego w Pienińskim Parku Narodowym w 2012 roku

Metodyka badania ruchu turystycznego i technika jej wykonania pozwala nie tylko na dogłębną analizę ilościową osób odwiedzających Pieniński Park Narodowy, ale także na indywidualną ocenę obszaru przez turystę. Jedną z najpopularniejszych metod badania ruchu turystycznego jest obserwacja oraz ankietywanie.

Dzięki trafnemu doborowi punktów obserwacyjnych, a także właściwemu skonstruowaniu pytań zawartych w kwestionariuszach można było dokładnie określić sylwetkę turysty oraz dokonać poprawnej oceny monitoringu ruchu turystycznego. Obserwacja turystów, polegająca na liczeniu osób, miała miejsce w punktach węzłowych, w takich jak: Limierczyki, Przełęcz Sosnowy czy Przełęcz Szopka. Przedstawiciele Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego dokonywali pomiaru natężenia ilości turystów w okresie wakacyjnym, gdyż w tym czasie większa liczba osób odwiedza PPN. Kwestionariusz wypełniany podczas monitoringu określał, z jakiego kierunku przybyli i w jakim kierunku zmierzają turyści. Ich konkretną liczbę odnotowywano w odstępach piętnastominutowych, w godzinach od 9:00 do 16:00 przez sześć dni. Pomiar uwzględniał również obserwację pogody, w tym stopień zachmurzenia, opad, prędkość wiatru i temperaturę, co miało istotny wpływ na natężenie ruchu turystycznego. Do dalszych zakresów działania studentów należało przeprowadzanie ankiet składających się z 14 pytań. Sześć pytań pozwalało określić m.in. miejsce pobytu oraz zakwaterowanie turysty, kolejne 4 odnosiły się do powodu i sposób przybycia do parku, rodzaju uprawianej turystyki oraz źródła informacji na temat PPN. Ostatnie pytania dotyczyły oceny atrakcji i zaplecza turystycznego badanego obszaru. Kwestionariusz dawał również możliwość przedstawienia własnej opinii respondenta na temat badanego obszaru. Ankiety zawierały także metrykę, w skład której wchodziły m.in. pytania o wykształcenie, dochód miesięczny czy status zawodowy.

Wykorzystywana w trakcie badań metoda monitoringu jest jedną z lepszych na tle innych badań prowadzonych w pozostałych parkach narodowych. Posiada ona jednak zarówno zalety jak i wady. Niskie koszty realizacji, łatwość wykona-

nia obliczeń oraz niewielki obszar PPN przyczyniły się do jej wyboru. Jako ewentualne wady można wymienić zaangażowanie wielu osób do przeprowadzenia badań, ograniczenie czasu liczenia turystów oraz omyłkowość prowadzonych badań (co jednak nie wpływa znacząco na ich końcowe wyniki).

Interpretacja wyników monitoringu ruchu turystycznego na terenie Pienińskiego Parku Narodowego w sezonie letnim 2012

Pieniński Park Narodowy pomimo małej powierzchni odznacza się największym wskaźnikiem natężenia ruchu turystycznego na 1 ha powierzchni, spośród parków narodowych w Polsce¹. W związku z tym, istotne jest monitorowanie ruchu turystycznego oraz wykazania odcinków szlaków, które są najchętniej uczęszczane przez turystów. Pomiary te są istotne dla zbadania czy PPN jest wciąż atrakcyjnym miejscem wypadowym dla turystów czy też nie. Ważne jest też zbadanie obciążenia poszczególnych odcinków szlaków, jest to związane z negatywnym wpływem turystów na otoczenie. Ponadto rosnący wpływ turystyki masowej na środowisko przyrodnicze, w tym na obszary objęte ochroną prawną, wywiera wpływ na potrzebę zarządzania ruchem turystycznym oraz monitorowanie wpływu turystów na środowisko przyrodnicze.

Badania przeprowadzono w lipcu 2012 roku. Były to zarówno dni robocze (poniedziałek, wtorek, czwartek, piątek) jak i w weekend (sobota, niedziela). Pomiary zostały przeprowadzone przez członków Studenckiego Koła Naukowego Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego. Projekt ten został sfinansowany z budżetu Koła Naukowego oraz przy pomocy władz parku, które udostępniły studentom leśniczówkę na Hałuszowej. Badanie objęło 6 452 turystów oraz pozwoliło oszacować natężenie ruchu turystycznego na wybranych odcinkach szlaków. Na terenie parku wyznaczono 10 międzywęzłowych punktów pomiarowych, dzięki temu badający mogli wyznaczyć najbardziej obciążone odcinki i najchętniej uczęszczane szlaki. Z badań wynika, że średnie natężenie w badanych dniach pomiarowych wyniosło 1075 osób/dzień. Najbardziej obciążonymi odcinkami okazały się: Przełęcz Szopka – Trzy Korony, Krościenko - Toporzysko, Wymiarki – Limierczyki. Największe natężenie ruchu turystycznego w punktach pomiarowych było na Przełęcz Szopka i na punkcie Limierczyki. Uzyskane wyniki pokrywają się z wynikami badań poprzednich lat (2007, 2008,

---

¹http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/krak/ASSETS_turystyka_2007_2.2.wybrane_aspekty_turystyki_pl.pdf

2009) co wskazuje utrzymanie natężenia ruchu turystycznego na stałym poziomie na terenie Pienińskiego Parku Narodowego².

---

²Warcholik W., Majewski K., Kiszka K., 2010, Ruch turystyczny w Pienińskim Parku Narodowym, Pieniny- Przyroda i Człowiek, 11, s. 149-156

Sylwetka turysty odwiedzającego Pieniński Park Narodowy w 2012 roku

Pieniński Park Narodowy ze względu na bogate walory estetyczne i krajo-
brazowe wzbudza duże zainteresowanie wśród turystów. Dlatego też, znalazł się
w grupie trzech najczęściej odwiedzanych górskich parków narodowych w Pol-
ce¹.

Dominującą liczbę odwiedzających stanowią ludzie z Polski i krajów są-
siednich. Warto więc zastanowić się jak wygląda sylwetka przeciętnego turysty
na tym obszarze. Podczas obozu naukowego, który odbył się w dniach od 30
lipca – 5 sierpnia 2012 roku przeprowadzono badania ankietowe „co trzeciej
osoby” odwiedzającej Pieniński Park Narodowy. Pozyskane dane pozwoliły
stworzyć warsztat, który pozwoli przyjrzeć się dokładniej sylwetce turysty w
Pieninach.

Po wnikliwej analizie danych można zauważyć wiele zależności, które po-
zwalają nam lepiej zrozumieć strukturę odwiedzających park.

Ankieta wypełniły 503 osoby. Zebrany materiał pozwolił na określenie pre-
ferencji turysty w kilku istotnych kwestiach takich jak: zakwaterowanie czy
sposób dojazdu. Sylwetka turysty została także przedstawiona pod kątem wieku
oraz wykształcenia, dzięki czemu możemy określić strukturę wiekową a także
zawodową. Ponad połowa ankietowanych powyżej 18 roku życia deklarowało, iż
posiada wykształcenie wyższe. Z przeprowadzonych ankiet możemy się także
dowiedzieć jakie są wrażenia i oczekiwania dotyczące pobytu na terenie PPN.
Na zadowolenie turystów znaczny wpływ miały walory krajobrazowe, dostęp-
ność szlaków oraz możliwość wypoczynku. Wiele z przedstawionych informacji
może być pomocnych przy planowaniu strategii rozwoju PPN a także innych
podmiotów powiązanych z turystyką na tym obszarze.

---

¹ Partyka J., 2010, Ruch turystyczny w polskich parkach narodowych, Folia Turistica, nr
22, s. 9-23

Ocena infrastruktury turystycznej w Pienińskim Parku Narodowym

Turystyka jest bardzo szybko rozwijającą się branżą w sektorze usługowym. Ogromne możliwości gospodarcze, osiąga ona dzięki dobrze prosperującej infrastrukturze. Skutki niekorzystnego zagospodarowania turystycznego tj. niewłaściwa lokalizacja, brak walorów estetycznych, nadmierna eksploatacja obszarów cennych przyrodniczo bardzo często są trudne do uniknięcia.

Parki narodowe oprócz podstawowej funkcji jaką jest ochrona przyrody pełnią również funkcje turystyczne. Potrzeba kontaktu człowieka z przyrodą na obszarach chronionych powodują rozwój infrastruktury umożliwiającej spełnienie tego zadania. Jej budowa, jest niekiedy niezbędna dla bezpieczeństwa turystów jak i ochrony cennych walorów przyrodniczych. Dobrze rozwinięta infrastruktura determinuje właściwe funkcjonowanie turystyki. Jednak nadmierne jej zagęszczenie zaburza naturalny krajobraz.

Praca podejmuje próbę oceny infrastruktury turystycznej w Pienińskim Parku Narodowym, jako jednym z najczęściej odwiedzanych w Polsce. Ocena została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w dniach 31-07 oraz 4-08-2012 roku podczas Obozu Naukowego Studenckiego Koła Geografów UP w Krakowie. Turyści odpowiadali na liczne pytania, których uwaga skupiała się przede wszystkim na jakości infrastruktury drogowej, dostępności komunikacyjnej w Pieninach czy ilości szlaków turystycznych w parku.

Uzyskane wyniki pozwalają ocenić infrastrukturę turystyczną jako zadowalającą. Jednak mimo pozytywnych opinii, nadal trwają prace usprawniające pobyt turystów w Pienińskim Parku Narodowym.

WITOLD JUCHA

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków

Multimedialna mapa cyfrowa jako narzędzie przekazu informacji na stronie internetowej Parku Narodowego

Interaktywne mapy cyfrowe stanowią coraz ważniejszą, ciągle udoskonalaną platformę komunikacji między instytucjami a ich klientami. Są one zazwyczaj dostępne za pomocą komputera z dostępem do internetu, nie wymagają innego oprogramowania poza przeglądarką internetową. Najważniejszymi ich cechami jest szybki dostęp, możliwość zamieszczenia dużej ilości informacji oraz prosta obsługa.

Celem niniejszej pracy jest analiza obecnie istniejących map cyfrowych będących własnością instytucji państwowych na przykładzie polskich parków narodowych, a także możliwości ich tworzenia przez te instytucje oraz prywatnych użytkowników. Zostały w niej przedstawione i ocenione istniejące zbiory kartograficzne parków udostępnione na ich stronach internetowych. W dalszej części zostaną przedstawione technologie, za pomocą których można samodzielnie stworzyć funkcjonującą mapę interaktywną dowolnego obszaru. Jako ostatnia zostanie przedstawiona opracowana przez członków SKNG UP w Krakowie mapa cyfrowa Pienińskiego Parku Narodowego, który dotąd nie posiada własnego medium tego typu.

Metodyka badań terenowych w pracach licencjackich z zakresu geografii fizycznej

Zgodnie z Deklaracją Bolońską geografia znalazła się w grupie ponad 100 kierunków studiów, które realizowane są na trzech poziomach kształcenia. Konieczne do uzyskania dyplomu ukończenia studiów licencjackich zawodowych w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie jest złożenie pracy licencjackiej. Według założeń teoretycznych tworzenie pracy licencjackiej powinno kształtować umiejętności studenta w zakresie pisania tekstów o charakterze naukowym, wyszukiwania informacji związanych z tematem, trafnego formułowania problemu i jego możliwych rozwiązań. Praca licencjacka może mieć charakter przeglądowy i opierać się jedynie na istniejącej literaturze przedmiotu. Nie wyklucza to możliwości przeprowadzania przez studenta własnych obserwacji, pomiarów i eksperymentów przy pomocy stosowanych powszechnie w danej dziedzinie metod badawczych (<http://www.bip.nauka.gov.pl>).

Opracowanie poświęcone jest analizie prac licencjackich powstałych w Instytucie Geografii UP w Krakowie do roku 2012. Analizowano wykorzystanie terenowych metod badawczych. Metody te stanowią szczególnie źródło wiedzy i informacji geograficznej, które jest niezbędne w badaniach komponentów geografii fizycznej jak również w całościowym jej ujęciu. Metody badań terenowych zostały sklasyfikowane i zgrupowane pod kątem nauk, bądź działów, z których się wywodzą np. metody hydrologiczne, kartograficzne, geomorfologiczne, itp. Głównym celem było: określenie grup metod badań terenowych, które były stosowane najczęściej, wyszczególnienie metod najpopularniejszych, obliczenie udziału prac licencjackich, w których zastosowano terenowe metody badawcze. Autorzy podjęli także próbę oceny korelacji celów ze stosowanymi metodami.

Ekonomiczne konsekwencje ruchów masowych w Szczepanowicach (Pogórze Rożnowskie) na przykładzie osuwiska Tubendza

Od kilkudziesięciu lat na Pogórzu Karpackim zauważalny jest wzrost liczby mieszkańców, a w związku z tym także budynków mieszkalnych. Związane jest to z rozwojem sieci osadniczej i sąsiedztwem dużych miast (Kraków, Tarnów, Rzeszów), które w ostatnich latach przechodzą proces suburbanizacji, a ich mieszkańcy budują domy na terenach podmiejskich¹. Jednocześnie teren tak silnie zurbanizowany położony jest w obszarze narażonym na ruchy masowe, które zagrażają rozproszonej infrastrukturze oraz powodują duże straty materialne.

Analizowano skutki ekonomiczne zejścia jednego z osuwisk w roku 2010. Głównymi przyczynami powstania strat materialnych w wyniku osunięcia się gruntu w maju 2010 roku były długotrwałe opady w obszarach predysponowanych geologicznie na ruchy masowe. Obszary objęte osuwiskami objęły dużą ilość budynków mieszkalnych usytuowanych na stokach. Analizowane osuwisko Tubendza położone jest w miejscowości Szczepanowice (Pogórze Rożnowskie), ma powierzchnię 49 ha, z czego 16 ha zostało odmłodzonych w maju 2010 roku. W obrębie aktywnej części znajdowały się 4 budynki pełniące funkcje mieszkalne, z czego 3 zostały całkowicie zniszczone a 1 częściowo. Dodatkowo zniszczone zostały 2 budynki gospodarcze i 1 budynek pełniący funkcje rekreacyjne. Zniszczona została także infrastruktura przesyłowa: linie wysokiego i niskiego napięcia oraz linie telefoniczne. Droga asfaltowa znajdująca się na terenie osuwiska została silnie zdeformowana, uniemożliwiając dojazd do zniszczonych domów oraz pól rolnych.

Dla uniknięcia kolejnych zniszczeń konieczne jest całkowite wyłączenie spod zabudowy terenów zakwalifikowanych jako osuwiska oraz terenów podat-

---

¹ Starkel L., Pietrzak M., Łajczak A., 2007, Wpływ zmian użytkowania ziemi i wzrostu częstotliwości ekstremalnych opadów na obieg wody i erozję oraz ochronę zasobów przyrodniczych Karpat, [w:] *Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich* z. 54, Kraków, s. 19-30.

nych na osuwanie. Obszary te mogą być zalesiane, a na stokach o mniejszym nachyleniu powinna być prowadzona jedynie działalność rolnicza.

ANNA ŚWIĄTEK

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków

Nauczanie GIS w praktyce na przykładzie warsztatów Letniej Szkoły Geoinformacji Geogorce 2012

Systemy Informacji Geograficznej (GIS) zajmują się pozyskiwaniem, gromadzeniem, przetwarzaniem oraz prezentacją danych przestrzennych o świecie rzeczywistym. Do realizacji zadań, tak zdefiniowanych konieczne jest pozyskanie szerokiej i interdyscyplinarnej wiedzy oraz nabycie praktycznych umiejętności. W dużej mierze są to umiejętności techniczne, gdyż głównym narzędziem GIS jest komputer i specjalistyczne oprogramowanie.

W ostatnich latach w Polsce odnotowanie się rozwój edukacji w zakresie GIS, szczególnie na poziomie akademickim wśród kierunków związanych z Naukami o Ziemi. Pierwszy etap poznawania Systemów Informacji Geograficznej w trakcie studiów geograficznych, ma charakter realizacji ogólnych kursów GIS, Teledetekcji, Geoinformacji. Drugi etap to samodzielne rozwijanie umiejętności podczas pisania pracy licencjackiej lub magisterskiej, gdzie GIS jest wykorzystywany na każdym etapie opracowywania i wizualizacji wyników badań środowiskowych. Kolejny etap to możliwość doksztalcenia się w ośrodkach oferujących certyfikowane szkolenia i warsztaty.

Przykładem wcielania praktycznego nauczania GIS jest obóz naukowy „Letnia Szkoła Geoinformacji Geogorce 2012” organizowany przez Laboratorium Geomatyki Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, przy wsparciu firmy Esri Polska oraz Fundacji im. Anny Pasek. Rozbudowany program obejmował zajęcia prowadzone przez pracowników naukowych, specjalistów w dziedzinie oprogramowania GIS, instruktorów promujących wykorzystanie GIS i Teledetekcji oraz ratowników górskich. Wykłady, demonstracje sprzętu wykorzystywanego w Systemach Informacji Geograficznej oraz warsztaty oprogramowania ArcGIS Esri oraz środowiska ENVI, poszerzyły wiedzę i umiejętności uczestników w zakresie technologii geoinformacyjnej.

Upowszechnianie zastosowań technologii geoinformacyjnych na przykładzie Krakowskiego GIS Day 2012

Współcześnie obserwujemy w Polsce formowanie się nowego typu gospodarki, określanej mianem *Gospodarki opartej na wiedzy*. Zgodnie z założeniami tej koncepcji rozwój społeczno-gospodarczy państwa polskiego ma w przyszłości opierać się przede wszystkim na kapitale ludzkim, wiedzy oraz technologiach sektora ICT (ang. *Information and Communication Technologies*).

Głównym celem opracowania jest zwrócenie uwagi na dynamiczny rozwój technologii dotyczących informacji przestrzennej, które swój rozkwit zawdzięczają innowacyjnym rozwiązaniom w dziedzinie informatyki. Wzrost zainteresowania w Polsce technologiami geoinformacyjnymi wynika z ich praktycznego zastosowania niemal we wszystkich dziedzinach życia. Pracę z danymi przestrzennymi ułatwiają systemy GIS (ang. *Geographic Information Systems*), które zajmują się ich pozyskiwaniem, gromadzeniem, integrowaniem, analizowaniem, przetwarzaniem oraz wizualizacją.

Globalnym wydarzeniem propagującym korzyści z zastosowania technologii geoinformacyjnych w życiu codziennym jest *GIS Day* – święto użytkowników i pasjonatów Systemów Informacji Geograficznej, odbywające się corocznie podczas Tygodnia Świadomości Geograficznej. Tego dnia na całym świecie organizowane są liczne konferencje, warsztaty i konkursy mające na celu przybliżenie istoty GIS.

14 listopada 2012 roku odbyła się już czwarta edycja *Krakowskiego GIS Day*, organizowanego przez konsorcjum czterech krakowskich uczelni wyższych. Tematyka tegorocznego *Krakowskiego GIS Day* obejmowała Żywioty Ziemi. Zaproszeni goście poruszali istotne kwestie związane z wykorzystaniem technologii geoinformacyjnych w zarządzaniu i ochronie środowiska naszej planety. Starsi użytkownicy Systemów Informacji Geograficznej mogli wysłuchać referatów nawiązujących do 4 żywiołów (ziemi, powietrza, wody i ognia), poznać najnowsze oprogramowanie GIS oraz wziąć udział w warsztatach prowadzonych przez specjalistów ds. GIS. Na dzieci ze szkół podstawowych, gimnazjów oraz liceów czekały specjalne GeoWarsztaty (Dotyk Ziemi, Muzeum

Gleb, Na tropie wilka) oraz liczne konkursy zachęcające do zabawy i poznawania otaczającego ich świata (m.in. Geocaching, Foto-quizy, Mapa okolicy).

Z roku na rok wzrasta liczba uczestników *Krakowskiego GIS Day* oraz liczba przygotowanych dla nich atrakcji. Warto odnotować również fakt, iż w tym roku po raz pierwszy w organizację wydarzenia włączyło się Studenckie Koło Naukowe Geografów Uniwersytetu Pedagogicznego.

Wpływ zagranicznych inwestycji Państwa Środka na stan polskiej gospodarki

Współcześnie Chiny są jedną z największych i najszybciej rozwijających się gospodarek na świecie. Przejawem rosnącego potencjału gospodarczego jest międzynarodowa ekspansja kapitałowa Państwa Środka. Szczególne zainteresowanie wśród chińskich inwestorów skupia się na przejmowaniu zagranicznych przedsiębiorstw z sektora wysokiej techniki, dostępu do złóż surowców jak i rynku w postaci tworzenia zakładów fabrycznych. W ostatnich latach coraz większą uwagę chińskich korporacji transnarodowych skupia Europa Środkowo-Wschodnia. Wejście na rynki krajów dawnego Bloku Wschodniego, ułatwi chińskim przedsiębiorcom rozszerzenie wpływów gospodarczych na terenie całej Europy.

Coraz więcej państw przywiązuje dużą wagę do zacieśniania relacji z Chinami ze względu na ich wzrastające znaczenie w gospodarce światowej. Dowodem na wyżej przedstawione zjawiska była niedawna wizyta w naszym kraju premiera Chin Wen Jia Bao, której celem było nawiązanie porozumienia gospodarczego między obydwooma państwami. Efektem spotkania było podpisanie „Strategicznego Partnerstwa” co stawia Polskę na pozycji lidera Europy Środkowo-Wschodniej w stosunkach z Państwem Środka.

Niniejsze opracowanie ma na celu analizę badanego zjawiska, na podstawie dostępnych materiałów źródłowych, danych statystycznych, raportów branżowych oraz kwerendy prasowej. Praca podzielona jest na 4 zasadnicze części.

Pierwszy fragment zajmuje się przedstawieniem ogólnego zarysu współpracy gospodarczej Chin i Polski. Ujęte w niej są historyczne oraz współczesne wskaźniki stosunków ekonomicznych obydwu państw. Druga część przedstawia sytuację gospodarczą Chin, głównie pod kątem inwestycji zagranicznych na świecie. Po krótkim przedstawieniu procesu dynamicznego rozwoju gospodarczego w ciągu ostatnich 30 lat (po rewolucji społeczno- ekonomicznej wprowadzonej przez Deng Xiaopinga), nastąpi analiza wartości chińskich inwestycji na świecie oraz w Europie. Połączona będzie ona z ich uwarunkowaniami, polityką zagraniczną prowadzoną przez Państwo Środka, głównymi tendencjami BIZ wychodzącymi z Chin na przestrzeni ostatnich lat.

Trzecia część pracy dotyczy BIZ napływających do Polski. Opisana zostanie w niej atrakcyjność regionów Polski pod względem inwestycji zagranicznych, wartości przyjmowanych BIZ oraz ich uwarunkowania, trendy oraz perspektywy. Czwarta część ma na celu pokazanie poszczególnych chińskich przedsiębiorstw inwestujących w Polsce. Zbadane zostanie, czy dynamiczny rozwój chińskiej gospodarki oraz ich ekspansja w postaci inwestycji zagranicznych na świecie, przełożyła się na wartość kapitału oraz liczbę podmiotów napływających z Chin do Polski.

Przedstawione zostanie również przestrzenne rozmieszczenie przedsiębiorstw. Na podstawie kwerendy prasowej zostanie przeprowadzona próba wskazania możliwości wejścia konkretnych podmiotów w poszczególne sektory gospodarki Polski oraz ich lokalizacji.

Charakterystyka ruchu turystycznego na Spitsbergenie w latach 2000-2004

Archipelag Svalbard jest obszarem łatwo dostępnym dla turystów z całego świata. Turyści odwiedzają głównie największą wyspę archipelagu, którą jest Spitsbergen. Ze względu na słabo rozbudowaną infrastrukturę drogową, trudne warunki przyrodnicze oraz obszary chronione, poruszanie się po Spitsbergenie jest mocno ograniczone – tylko specjalne pozwolenie gubernatora Svalbardu pozwala na poruszanie się poza obszarami zamieszkałymi.

Gubernator Svalbardu może wydać specjalne pozwolenie na poruszanie się poza obszarami zamieszkanymi na Spitsbergenie.

Obserwowany w ostatnich latach intensywny rozwój Longyearbyen, stolicy archipelagu jest konsekwencją wzrastającego zainteresowania obszarami polarnymi przez turystów.

Uwzględniając warunki klimatyczne panujące w strefie okołobiegunowej można stwierdzić, że infrastruktura turystyczna jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Składają się na nią: baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty kulturalne oraz infrastruktura drogowa.

W referacie przedstawiono analizę ilościową ruchu turystycznego na Spitsbergenie w latach 2000-2004, opis infrastruktury turystycznej oraz główne atrakcje wyspy.

Zakres czasowy opracowania, ze względu na dostępność danych wyznaczono na lata 2000-2004. Analizując przyjazdy na Spitsbergen w badanym okresie można stwierdzić, że ruch turystyczny przez pierwsze lata wzrastał. Potwierdzeniem tego faktu jest również tendencja wzrostowa rejestrowanych gości hotelowych.

Obszar Spitsbergenu cechuje duża atrakcyjność walorów przyrodniczych oraz antropogenicznych. Przyciągają one turystów z całego świata. Do walorów środowiska naturalnego Spitsbergenu zaliczamy fiordy, lodowce, szczyty, jaskinie lodowe, grunty strukturalne oraz możliwość zobaczenia bogatej fauny wyspy. Z tymi walorami wiąże się rozwój turystyki kwalifikowanej, głównie: turystyki wysokogórskiej, glacijspeleologii, żeglarstwa. Rozwijają się też turystyka przeznaczona dla turystów mniej aktywnych. Są to głównie rejsy dookoła wyspy w celu zobaczenia wybrzeża oraz dzikich zwierząt. Z kolei do walorów tury-

stycznych związanych z działalnością człowieka zaliczamy obiekty związane z eksploatacją węgla kamiennego, galerie i muzea. Ponadto co roku odbywają się w Longyearbyen: festiwal Polarjazz, Tydzień Słońca oraz svalbardzki maraton. Wszystkie te atrakcje przyciągają turystów i sprawiają, że Spitsbergen jest sztandarowym miejscem dla odwiedzających obszary polarne.

WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU I USŁUG

Organizatorzy:

- Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
- Komisja Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego,
- Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich w Krakowie,
- Sekcja Gospodarki Przestrzennej Komisji Nauk Ekonomicznych PAN Oddz. w Krakowie.

Wykaz konferencji:

Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 9-10 grudnia 1985 r.

Zakład przemysłowy w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 15-17 grudnia 1986 r.

Problematyka ośrodka przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 30 listopada-2 grudnia 1987 r.

Problematyka okręgu przemysłowego w akademickim kształceniu nauczycieli geografii, Kraków, 12-13 grudnia 1988 r.

Regionalne problemy uprzemysłowienia – zagadnienia teoretyczno-poznawcze, Kraków 27-28 listopada 1989 r.

Problemy przemysłu rolno-spożywczego w badaniach geograficznych, Kraków, 26-27 listopada 1990 r.

Geografia przemysłu w warunkach nowego systemu gospodarowania. Problemy badawcze i odzwierciedlenie ich w kształceniu nauczycieli, Kraków, 2-4 grudnia 1991 r.

Funkcjonowanie przedsiębiorstw przemysłowych w zmieniających się warunkach gospodarowania, Kraków, 23-25 listopada 1992 r.

Zachowania przestrzenne przemysłu w zmieniających się warunkach gospodarowania, Kraków, 8-10 listopada 1993 r.

Wpływ procesów transformacji gospodarki narodowej na funkcjonowanie jednostek gospodarczych i układów przestrzennych, Kraków 5-6 grudnia 1994 r.

Osiągnięcia i kierunki badawcze geografii przemysłu w ośrodkach akademickich, Kraków, 4-5 grudnia 1995 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (I), Kraków, 9-10 grudnia 1996 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (II), Kraków, 8-9 grudnia 1997 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (III), Kraków, 7-8 grudnia 1998 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej (IV), Kraków, 6-7 grudnia 1999 r.

Przemiany struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej, Kraków, 4-5 grudnia 2000 r.

Problemy transformacji struktur przemysłowych, Kraków, 3-4 grudnia 2001 r.

Przemysł w procesie globalizacji, Kraków, 2-3 grudnia 2002 r.

Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu, Kraków, 1-2 grudnia 2003 r.

XX Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej, Kraków, 6-7 grudnia 2004 r.

XXI Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. Procesy transformacji przemysłowych układów regionalnych na tle zmieniającego się otoczenia, Kraków, 5-6 grudnia 2005 r.

XXII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. Problemy metodologiczne geografii przemysłu, Kraków, 4-5 grudnia 2006 r.

XXIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa nt. Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych, Kraków, 3-4 grudnia 2007 r.

XXIV Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Funkcje przemysłu i usług w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego (Functions of Industry and Services in the Development of Information Society), Kraków, 1-2 grudnia 2008 r.

XXV Jubileuszowa Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych (The Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems), Kraków, 30 listopada – 1 grudnia 2009 r.

26. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Wpływ kryzysu na funkcjonowanie przedsiębiorstw oraz zmiany struktur przestrzennych przemysłu i usług (Impact of Crisis on the Activity of Enterprises and Changes in the Spatial Structures of Industry and Services), Kraków, 6-7 grudnia 2010 r.

27. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Wpływ innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw i gospodarki w układach przestrzennych (The Effect of Innovation on the Development of Enterprises and Economy in Spatial Systems), Kraków, 5-6 grudnia 2011 r.

28. Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. Przemysł i usługi w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy (Industry and services in the development of knowledge-based economy), Kraków, 3-4 grudnia 2012 r.

W 2013 r. zapraszamy na kolejną, 29. Międzynarodową Konferencję Naukową z tego cyklu, która odbędzie się w Krakowie w dn. 2-3 grudnia 2013 r.

oprac. Tomasz Rachwał

WYKAZ OGÓLNOPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Organizatorzy:

- Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie,
- Wydawnictwo Nowa Era
- Fundacja „Edukacja dla Społeczeństwa”
- Komisja Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego

Wykaz konferencji:

Pierwsza Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne”, Kraków, 27-28 września 2004 r.

II Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki” ze specjalną sesją „Rola etyki w przedsiębiorczości”, Kraków, 10-11 października 2005 r.,

III Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej”, Kraków, 9-10 października 2006 r.,

IV Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy” ze specjalną sesją nt. „Rola etyki w przedsiębiorczości”, Kraków, 8-9 października 2007 r.

V Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego” połączona z I Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 6-7 października 2008 r.

VI Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej” połączona z II Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 5-6 października 2009 r.

VII Ogólnopolska Metodyczna Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w warunkach globalizacji” połączona z III Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 4-5 października 2010 r.

8. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Rola przedsiębiorczości w edukacji” (The Role of Entrepreneurship in Education) połączona z 4. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 3-4 października 2011 r.

9. Międzynarodowa Konferencja Naukowa "Przedsiębiorczość w warunkach kryzysu gospodarczego" (Entrepreneurship in the conditions of economic crisis) połączona z 5. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości, Kraków, 8-9 października 2012 r.

W 2013 r. zapraszamy na kolejną, jubileuszową 10. Międzynarodową Konferencję Naukową z tego cyklu (połączoną z 6. Ogólnopolskim Zjazdem Nauczycieli Przedsiębiorczości), która odbędzie się w Krakowie w dn. 7-8 października 2013r.

oprac. Tomasz Rachwał

WYKAZ TOMÓW PRAC KOMISJI GEOGRAFII PRZEMYSŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO

„Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego” to czasopismo wydawane od 2000 roku (początkowo jako seria wydawnicza o charakterze monograficznym) przez Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz Komisję Geografii Przemysłu PTG. Poszczególne tomy zawierają prace wpisujące się w problematykę określoną tytułem danego numeru. Według listy B czasopism MNiSW z 2012 r. posiada ono 7 pkt. Obecnie wydawane jest w cyklu półrocznym.

Zapraszamy do lektury i składania artykułów.

*Strona internetowa czasopisma z dostępem do archiwalnych numerów:
www.prace-kgp.up.krakow.pl*

e-mail redakcji: pracekgp@up.krakow.pl

Ziolo Z. (red.), 2000, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 1, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Ziolo Z. (red.), 2001, *Problemy przemian struktur przestrzennych przemysłu*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 2, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Ziolo Z. (red.), 2001, *Problemy przemian struktur przemysłowych w procesie wdrażania reguł gospodarki rynkowej*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 3, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Wydział Ekonomiczny UMCS w Lublinie-Filia w Rzeszowie, Warszawa-Kraków-Rzeszów.

Ziolo Z. (red.), 2002, *Problemy transformacji struktur przemysłowych*, red. Z. Ziolo, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 4, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Uniwersytet Rzeszowski-Wydział Ekonomii, Warszawa-Kraków-Rzeszów.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2003, *Kształtowanie się struktur przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 5, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2003, *Przemysł w procesie globalizacji*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 6, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Makiela Z. (red.), 2004, *Przemiany struktur przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 7, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, *Międzynarodowe uwarunkowania rozwoju przemysłu*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 8, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, *Efekty restrukturyzacji polskiej przestrzeni przemysłowej*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 9, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, *Procesy transformacji układów przestrzennych przemysłu na tle zmieniającego się otoczenia*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 10, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, *Problematyka badawcza geografii przemysłu*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 11, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Wpływ procesów globalizacji i integracji europejskiej na transformację struktur przemysłowych*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 12, Komisja Geografii

Przemysłu PTG, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydaw. Nauk. AP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Funkcje przemysłu w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego / Functions of industry in the developing of an information society*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 13, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Problemy kształtowania się przestrzennych struktur przemysłowych i ich otoczenia / Problems in the formation of industrial spatial structures and their surrounding*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 14, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Procesy transformacji przemysłu i usług w regionalnych i krajowych układach przestrzennych / Processes of Transformation of Industry and Services in Regional and National Spatial Systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 15, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Procesy przemian przemysłu i usług w wybranych krajach / Processes of Transformation of Industry and Services in Selected Countries*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 16, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Wpływ kryzysu na zachowania przedsiębiorstw oraz przemiany struktur regionalnych / The impact of the crisis on the behavior of enterprises and regional structure changes*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 17, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Przemiany struktur lokalnych i regionalnych sektora usług w latach kryzysu gospodarczego / Changes in local and regional structures of the service sector during economic crisis*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 18, Komisja Geografii

Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Ziolo Z., Rachwał T. (red.), 2012, *Wpływ innowacyjności na zmiany gospodarki w układach przestrzennych / Effect of innovativeness on the economic changes in spatial systems*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 19, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Ziolo Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Wpływ innowacyjności na rozwój przedsiębiorstw / Effect of innovativeness on the development of enterprises*, Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, nr 20, Komisja Geografii Przemysłu PTG, Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Wydaw. Nauk. UP w Krakowie, Warszawa-Kraków.

oprac. Tomasz Rachwał

WYKAZ TOMÓW „PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – EDUKACJA”

„Przedsiębiorczość – Edukacja” to czasopismo wydawane corocznie od 2005 r. (początkowo jako seria wydawnicza o charakterze monograficznym) przez Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz Wydawnictwo „Nowa Era”. Poszczególne tomy zawierają prace wpisujące się w problematykę określoną tytułem danego numeru. Część prac każdego tomu poświęcona jest zagadnieniom edukacji w zakresie przedsiębiorczości. Według listy B czasopism MNiSW z 2012 r. posiada ono 5 pkt.

Zapraszamy do lektury i składania artykułów.

Strona internetowa czasopisma z dostępem do archiwalnych numerów:

www.p-e.up.krakow.pl

e-mail redakcji: pe@up.krakow.pl

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2005, *Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 1, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Wydawnictwo „MiWa”, Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2006, *Rola przedsiębiorczości w podnoszeniu konkurencyjności społeczeństwa i gospodarki*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 2, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2007, *Rola przedsiębiorczości w aktywizacji gospodarczej*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 3, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2008, *Rola przedsiębiorczości w gospodarce opartej na wiedzy*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 4, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2009, *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 5, Wydawnictwo

Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2010, *Przedsiębiorczość w warunkach integracji europejskiej*, Przedsiębiorczość - Edukacja, nr 6, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2011, *Przedsiębiorczość w warunkach globalizacji/ Entrepreneurship in the Conditions of Globalization*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, nr 7, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

Zioło Z., Rachwał T. (red.), 2012, *Rola przedsiębiorczości w edukacji / The Role of Entrepreneurship in Education*, Przedsiębiorczość - Edukacja / Entrepreneurship - Education, nr 8, Wydawnictwo Nowa Era, Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Warszawa-Kraków.

oprac. Tomasz Rachwał

INFORMACJA O MIĘDZYNARODOWYM PROJEKCIE RESeCO

Retail Sector Competencies: Developing self and social competencies in vocational training for the retail sector

Kompetencje sektora handlu detalicznego: Kształtowanie kompetencji osobistych i społecznych w szkolnictwie zawodowym dla sektora handlu detalicznego

Informacje ogólne:

Program współfinansowany ze środków UE w ramach Lifelong Learning Programme, subprogram: Leonardo da Vinci, kategoria działania: Projekty wielostronne, działanie: Transfer innowacji.

Okres realizacji: 1.10.2011-30.09.2013

Nr Projektu: DE/11/LLP-LdV/TOI/147405

Kraje partnerskie: Niemcy (lider Projektu), Polska, Wielka Brytania, Włochy.

Kierownik Projektu: prof. dr Matthias Pilz (Universitaet zu Koeln)

Koordinator organizacyjny: mgr Sabrina Theis (Universitaet zu Koeln)

Uczestnicy ze strony polskiej (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie):

Dr hab. Sławomir Kurek, prof. UP (kierownik zespołu polskiego: 1.10.2012-30.09.2013, wykonawca)

Dr Tomasz Rachwał (kierownik zespołu polskiego: 1.10.2011-30.09.2012, wykonawca)

Mgr Wioletta Kilar (wykonawca)

Mgr Małgorzata Dąbrowska (obsługa administracyjna)

W Projekcie biorą także udział nauczyciele i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, w których przeprowadzone będzie wdrożenie pilotażowe materiałów edukacyjnych, będących przedmiotem transferu innowacji.

Strony internetowe Projektu:

<http://www.up.krakow.pl/geo/reseco.html>

http://www.adam-europe.eu/prj/8530/project_8530_en.pdf

<http://www.lehrstuhlwi paed.uni-koeln.de/16303.html?&L=1>

<http://www.data.unibg.it/dati/bacheca/230/54942.pdf>

Przesłanki i cele Projektu:

W wielu krajach europejskich istnieją problemy z przechodzeniem z kształcenia zawodowego do systemu zatrudnienia (ryнку pracy), które wynikają z deficytu kompetencji osobistych i społecznych. Szczególnie dotyczy to nisko wykwalifikowanych młodych ludzi, którzy stoją tuż przed wejściem w życie zawodowe.

Głównym celem projektu jest poprawa jakości edukacji w sektorze handlu detalicznego, poprzez rozwój kompetencji osobistych i społecznych. Rozwijanie kompetencji osobistych i społecznych będzie się odbywać w ramach godzin lekcyjnych za pomocą materiałów dydaktycznych dostarczonych nauczycielom. W celu rozwijania kompetencji osobistych i społecznych zostały wzięte pod uwagę cztery zagadnienia w ramach kształcenia zawodowego: kompetencje związane z umiejętnością pracy zespołowej, świadomego przyjmowania krytyki, zarządzania czasem oraz autoprezentacji.

Kraje partnerskie realizujące Projekt to Niemcy, Polska Wielka Brytania i Włochy, wskutek czego uzyskano kombinację krajów o odmiennych uwarunkowaniach rozwoju społeczno-gospodarczego i różnych systemach kształcenia zawodowego. Transfer innowacji od Lidera Projektu (Niemcy) będzie się odbywał na trzech różnych poziomach: różnego przedziału wiekowego uczniów, określonej grupy uczniów i pomiędzy krajami (różne państwa europejskie). Przedmiotem Projektu jest sektor detaliczny, który charakteryzuje się różnymi aspektami komunikacji i kontaktu z klientem. Wymagania zawodowe w sektorze handlu są coraz wyższe, szczególnie w związku z kluczowymi kompetencjami takimi jak umiejętności społeczne i osobiste. Zawód sprzedawcy jest odpowiedni dla transferu innowacji w zakresie edukacji w obrębie krajów UE, ponieważ wymagania odnośnie tego zawodu są podobne w krajach europejskich, a jego znaczenie jest coraz większe, w związku z dynamicznym rozwojem sektora handlu.

Projekt ReSeCo nawiązuje do europejskich priorytetów: wspieranie kluczowych kompetencji w przygotowaniu zawodowym i kształceniu przez całe życie oraz rozwój międzynarodowych kompetencji w przygotowaniu zawodowym. Celem długoterminowym Projektu jest osiągnięcie przez uczniów sukcesu

w życiu zawodowym, a także korzyści dla firm, dzięki lepszemu przygotowaniu potencjalnych pracowników.

Zadania partnerów Projektu:

- Przeprowadzenie badań (analiza literatury i wywiady) na szczeblu krajowym w zakresie wymagań zainteresowanych stron (partnerów społecznych) w sektorze detalicznym co do rozwijania kompetencji osobistych i społecznych.
- Nawiązanie kontaktu z pracodawcami, organizacjami pracodawców i związkami zawodowymi i przeprowadzenie wywiadów z ich przedstawicielami w odniesieniu do potrzeb i wymagań w sektorze sprzedaży detalicznej dla rozwijania kompetencji osobistych i społecznych.
- Dostosowanie podstawowego materiału Projektu (cztery moduły kształcenia) do krajowego systemu szkolnictwa zawodowego i systemu szkoleń w zakresie handlu detalicznego
- Wdrożenie testujące modułów kształcenia w co najmniej trzech szkołach zawodowych lub placówkach szkoleniowych.
- Przeprowadzanie wywiadów z nauczycielami i uczniami w celu oceny procesu wdrażania.
- Optymalizacja krajowych modułów kształcenia w oparciu o proces ewaluacji.
- Opracowanie raportów dotyczących procesu realizacji Projektu, w zakresie uzyskanych wyników na szczeblu krajowym i międzynarodowym.
- Upowszechnienie wyników krajowych i międzynarodowych poprzez raporty i publikacje w języku angielskim oraz narodowym, informowanie kluczowych osób w dziedzinie edukacji poprzez rozpowszechnianie informacji oraz organizowanie warsztatów, wspieranie procesów innowacyjnych w systemie szkolnictwa i kształcenia zawodowego.

oprac. Sławomir Kurek, Tomasz Rachwał

INFORMACJA O INNOWACYJNYM PROJEKCIE „KROK W PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ”

Informacje ogólne:

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, PO Kapitał Ludzki, priorytet III: Wysoka jakość systemu oświaty.

Projekt jest realizowany przez podmioty mające duże doświadczenie w zakresie opracowywania strategii edukacyjnych, kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz działalności publikacyjnej dla sektora oświatowego, tj.

- Wydawnictwo Nowa Era (lider projektu) – wiodący wydawca podręczników szkolnych i innych publikacji edukacyjnych w Polsce, posiadający także duże doświadczenie w realizacji projektu edukacyjnych,
- Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie (partner) – najlepsza uczelnia pedagogiczna w Polsce (w świetle rankingu „Perspektyw” i „Rzeczpospolitej”) kształcąca nauczycieli od ponad 65 lat, specjalizująca się m.in. w badaniach naukowych z zakresu dydaktyk szczegółowych,
- Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie (partner) – wiodący ośrodek doskonalenia nauczycieli w Polsce (największy w województwie podkarpackim), posiadający duże doświadczenie w realizacji projektów edukacyjnych.

Kierownik Projektu: mgr Paweł Pocheć (Wydawnictwo Nowa Era)

Koordinator ds. merytorycznych: dr Tomasz Rachwał (Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Wykonawcy (eksperti, autorzy materiałów edukacyjnych, wykładowcy, osoby prowadzące warsztaty dla nauczycieli) ze strony Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie: prof. dr hab. Zbigniew Ziolo, prof. UP dr hab. Sławomir Kurek, dr Monika Borowiec, dr Sławomir Dorocki, dr Maria Zająć, dr Małgorzata Zdon-Korzeniowska, mgr Marta Boguś, mgr Wioletta Kilar, mgr Agnieszka Świątek, mgr Piotr Wilczyński.

Ponadto w projekcie są zaangażowani pracownicy innych instytucji naukowych i edukacyjnych w Polsce. W Projekcie biorą także udział nauczyciele i uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, w których przeprowadzone będzie wdrożenie testujące produktu finalnego.

Przesłanki realizacji Projektu

Mija już 10 lat, odkąd w szkołach ponadgimnazjalnych realizowany jest powszechnie, tj. w ramach kształcenia ogólnego, dotyczącego wszystkich uczniów, przedmiot podstawy przedsiębiorczości. Gdy w wyniku reformy systemu oświaty wprowadzano ten nowy przedmiot do szkół, wielu dyrektorów i nauczycieli zastanawiało się, na ile jest on potrzebny w polskiej szkole.

Kluczową sprawą do zrozumienia miejsca i rangi tego przedmiotu w edukacji szkolnej jest rozumienie istoty przedsiębiorczości i jej roli we współczesnej gospodarce. Przedsiębiorczość, definiowana zarówno w szerokim ujęciu jako postawa człowieka kreatywnego, zdolnego do aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-gospodarczym, jak i w nieco węższym zakresie jako zdolność oraz chęć do założenia i prowadzenia własnego przedsiębiorstwa, jest – jak wskazuje wielu badaczy i znawców problematyki – jednym z podstawowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego układów przestrzennych różnej skali: lokalnej (gmina), ponadlokalnej (powiat), regionalnej (województwo), krajowej i światowej. Rozwój ducha przedsiębiorczości w społeczeństwie, jak również przedsiębiorczości jako wyrazu aktywności przedsiębiorców jest uważany za szczególnie ważny czynnik wzrostu gospodarczego w krajach transformujących swoje gospodarki, szczególnie w Polsce oraz innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej. Nabiera to szczególnego znaczenia ostatnio, w burzliwych czasach kryzysu gospodarczego.

Przedsiębiorczość odgrywa więc ogromną rolę nie tylko w polskim, ale również w europejskim systemie edukacji. Jest jedną z kompetencji kluczowych w europejskim obszarze edukacyjnym, obok między innymi posługiwanie się językiem ojczystym i obcym, a także kompetencjami matematycznymi i informatycznymi. Nie ma więc rozwiniętego gospodarczo kraju w Europie, w którym nie zajmowałaby ona znaczącego miejsca w szkole. Rola kształcenia w zakresie przedsiębiorczości nie wynika tylko z samego faktu zaliczenia jej do listy kompetencji kluczowych, lecz także z wyzwań stojących przed polską szkołą, związanych z wymaganiami pracodawców na rynku pracy.

Wielu z nauczycieli zadaje sobie jednak ciągle pytanie: jak efektywnie kształtować postawy przedsiębiorcze w szkole? Co zrobić, aby przedmiot podstawy przedsiębiorczości, przez wielu uważany za mniej ważny, ponieważ nie można go zdać na maturze, zyskał uznanie w oczach uczniów jako przydatny w życiu i wartościowy?

Z tego względu podjęto inicjatywę opracowania nowej strategii edukacyjnej, ukierunkowanej na wzmocnienie postaw przedsiębiorczych uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz rozwijania ich kompetencji matematycznych i infor-

matycznych, którą mogą wykorzystać w swojej pracy nauczyciele przedsiębiorczości.

Cele Projektu:

Głównym celem Projektu jest zaprojektowanie i pilotażowe (testujące) wdrożenie (w woj. małopolskim i podkarpackim) innowacyjnego programu kształtowania postaw przedsiębiorczych, rozwijania kompetencji informatycznych i matematycznych w szkołach ponadgimnazjalnych. Opracowany program kształcenia oparty jest na koncepcji planowania i tworzenia przez uczniów wirtualnej firmy, zlokalizowanej na Otwartej Platformie Edukacyjnej (stworzonej specjalnie na potrzeby Projektu) i konkurowania na wirtualnym rynku. Program ten może być wykorzystany powszechnie w szkołach ponadgimnazjalnych jako wiodąca metoda kształcenia w realizacji zajęć pozalekcyjnych lub w ramach podstaw przedsiębiorczości i nowego fakultatywnego przedmiotu ekonomia w praktyce, który został wprowadzony zgodnie z harmonogramem reformy oświaty od roku szkolnego 2012/2013. W ramach Projektu wypracowano szereg pomocniczych materiałów edukacyjnych dla nauczycieli (scenariusze zajęć, poradnik) oraz uczniów. Materiały te we wstępnej wersji razem z wirtualną platformą edukacyjną zostały udostępnione nauczycielom i uczniom ze szkół uczestniczących w fazie testowej Projektu. Faza ta, po pozytywnym zaopiniowaniu przez Krajową Sieć Tematyczną „Edukacja i Szkolnictwo Wyższe” oraz MEN strategii wdrażania, była realizowana w roku szkolnym 2011/2012. Po zakończeniu fazy testowej i walidacji produktu będzie możliwość wykorzystania Innowacyjnej Strategii Kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych przez nauczycieli w całej Polsce.

Odbiorcy Projektu:

Projekt kierowany jest przede wszystkim do nauczycieli przedsiębiorczości, a także matematyki oraz informatyki w szkołach ponadgimnazjalnych. W fazie testowej projektu uczestniczyli nauczyciele i uczniowie z 30 szkół z województwa małopolskiego i podkarpackiego, ale produkty wypracowane w ramach Projektu są adresowane do nauczycieli wszystkich szkół w Polsce. Jego realizacja powinna więc przyczynić się – w okresie reformy programowej kształcenia – do pomocy nauczycielom w takiej zmianie strategii nauczania, aby bardziej zmotywować uczniów do aktywnego udziału w kształceniu w tym zakresie oraz zachęcić ich do wyboru kierunków studiów inżyniersko-technicznych o kluczowym znaczeniu dla gospodarki.

Zapraszamy wszystkich zainteresowanych do zapoznania się z informacjami zawartymi na stronie internetowej Projektu oraz artykułem *Założenia i cele Projektu „Krok w przedsiębiorczość”* opublikowanym w tomie 7 czasopisma „Przedsiębiorczość - Edukacja”.

oprac. Tomasz Rachwał

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	5
INTRODUCTION	7
NATALIA BATSUN	
Quality of life in the society of consumers	9
PAWEŁ BREZDEŃ, WALDEMAR SPALLEK	
Przestrzenne zróżnicowanie poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki województwa dolnośląskiego	11
TOMASZ T. BRZOWSKI	
Wartość wiedzy jako podstawowego czynnika rozwoju sektorów przemysłu i usług	13
ALEXANDER BURNASOV, MARIJA ILUSHKINA, JURIJ KOWALEW, ANATOLY STEPANOV	
Neoindustrialization of old industrial regions of Russia (on the example of “Titanium Valley”)	15
MATEUSZ ĆWIKŁA	
Ocena walorów wypoczynkowych gmin powiatu nowosądeckiego	16
PAWEŁ CZAPLIŃSKI	
Formowanie się nowej struktury przestrzennej przemysłu przetwórstwa rybnego w Polsce.....	18
PIOTR DAWIDKO, ADAM GÓRKA	
Wpływ funduszy Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na rozwój sektora naukowego w Polsce	20
MAGDALENA DEJ	
Rola lokalnych i zewnętrznych przedsiębiorstw w rozwoju niemetropolitalnych obszarów wiejskich Polski	21
ANNA DELEKTA	
Integracja systemów rezerwacyjnych w kontekście gospodarki opartej na wiedzy	23
SŁAWOMIR DOROCKI, PAWEŁ BRZEGOWY	
Wpływ polityki innowacyjnej na rozwój przemysłu zaawansowanej technologii w departamentach Francji zamorskiej	24

SŁAWOMIR DOROCCI, ANNA I. SZYMAŃSKA, MAŁGORZATA ZDON-KORZENIOWSKA	
Przedsiębiorstwa agroturystyczne w gospodarce opartej na wiedzy	26
SŁAWOMIR DOROCCI, AGNIESZKA ŚWIĘTEK	
Uwarunkowania rozwoju usług opartych na wiedzy, na przykładzie analizy działalności gabinetów dentystycznych w Polsce	27
SŁAWOMIR DOROCCI, MARTA BOGUŚ, MONIKA BOROWIEC	
Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju przemysłu biotechnologicznego.....	29
DILEK FERUDUN, PIOTR WILCZYŃSKI	
Hierarchic cluster technique as a means of industrial development assessment: the case of EU and Turkey	31
ELENA GAFAROWA	
Role of the state in the process of forming an innovation type of economy	32
JADWIGA GAŁKA, SŁAWOMIR DOROCCI	
Poakcesyjne uwarunkowania rozwoju gospodarki innowacyjnej w Polsce w aspekcie migracji klasy kreatywnej.....	33
ŁUKASZ GAWOR, ANNA SZMATŁOCH, PIOTR DOLNICKI	
Waloryzacja zwałowisk pogórnich jako obiektów geoturystycznych na przykładzie Zagłębia Ruhry.....	34
ANNA GOLEJEWSKA	
Rola instytucji w regionalnej gospodarce opartej na wiedzy	35
ANNA GOLEJEWSKA	
Konkurencyjność regionalna państw Europy Środkowej i Wschodniej w dobie gospodarki opartej na wiedzy	36
BOLESŁAW GORANCZEWSKI, PAWEŁ ŻUKOWSKI	
Use of general electric matrix as a technique in strategic analysis of organization potential.....	37
JANUSZ T. HRYNIEWICZ	
O potrzebie wspólnej europejskiej polityki przemysłowej.....	39
ANATOL JAKOBSON, IVAN BLINOV	
Multy-scale approach in economic geography and regional policy	40
DANUTA JANCZEWSKA	
Logistyczno- marketingowe uwarunkowania transferu wiedzy w sektorze mikroprzedsiębiorstw	42
WOJCIECH JARCZEWSKI, MACIEJ HUCULAK, MAGDALENA DEJ	
Gospodarcze uwarunkowania rozwoju rynku pracy w Małopolsce	43

KATARZYNA KOWALSKA	
Nowoczesny kanał dystrybucji. Współczesne standardy i strategie rozwoju	44
TATIANA KREYDENKO, SERGEY ELAGIN	
Features of development of transport system of Russia	45
SŁAWOMIR KUREK, PAULINA WACŁAWIK	
Zróżnicowanie zagranicznej turystyki przyjazdowej w Unii Europejskiej w czasach kryzysu gospodarczego	47
KONSTANTIN LIDIN	
Structure of information streams as social-psychological factor of territories development	48
KAROL MAJEWSKI, MARCIN SEMCZUK	
Ruch turystyczny na górskich obszarach chronionych w świetle teorii motywów turystycznych	49
VASILII MARTYNOV	
Spatial development of the industry at North-West of the Russian Federation in 2000-2011	50
JACEK MAY	
Czynniki rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w województwie łódzkim w świetle teorii sieci przedsiębiorstw	51
MICHAŁ MĘCZYŃSKI	
Rola przedstawicieli klasy kreatywnej w zmianach organizacyjnych przedsiębiorstw w poznańskim regionie metropolitalnym	54
AGNIESZKA MROZIŃSKA	
Strukturalne i przestrzenne przeobrażenia przemysłu przetwórczego w polskich regionach w latach 1999-2010	56
DOROTA MURZYN	
Małopolskie przedsiębiorstwa na rzecz budowy gospodarki opartej na wiedzy i innowacji – analiza wykorzystania funduszy strukturalnych UE	57
PAWEŁ NOWAK	
Polska w rankingach gospodarek opartych na wiedzy	59
DARIUSZ NOWOTNIK	
Imigracje zagraniczne na stałe do Polski	61
GRZEGORZ NY CZ	
Nowa gospodarka w Polsce po transformacji systemowej – problemy węzłowe	62

AGNIESZKA PACH-GURGUL	
Perspektywy wykorzystania gazu łupkowego w energetyce Unii Europejskiej.....	64
BARTŁOMIEJ PATKOWSKI	
Rola Systemów Informacji Prawnej i metod ich dystrybucji w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy	66
ANITA PERSKA	
Aktywność samorządu terytorialnego w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy	68
DANUTA PIRÓG	
Teorie przechodzenia absolwentów szkół wyższych na rynek pracy w warunkach gospodarki opartej na wiedzy	69
MONIKA PŁAZIAK	
Domy energooszczędne i pasywne jako nieunikniona przyszłość nowoczesnego budownictwa Małopolski	71
MARCIN POPIEL	
Turystyka osób niepełnosprawnych w gospodarce opartej na wiedzy ..	73
PAVEL PTÁČEK, ZOLTÁN GÁL, LUČKA LORBER, ZORAN STIPERSKI, VÁCLAV TOUŠEK	
Global value chains and global production networks in Central Eastern Europe: the case of pharmaceutical industry	74
TOMASZ RACHWAŁ	
Rola przedsiębiorstw przemysłowych w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	75
PIOTR RAŻNIAK	
Zależność pomiędzy miejscem w międzynarodowych hierarchiach miast a poziomem usług turystycznych.....	78
IRINA RODIONOVA, ULIANA MIZEROVSKAYA	
Correlation between level of use of the information and communication technologies and development of the countries	79
EKATERINA ROMANOVA	
German knowledge based economy: strengths and weaknesses in the time of globalization.....	81
MARCIN SEMCZUK, RADOSŁAW ULISZAK	
Pozarolnicza działalność gospodarcza w aktywizacji obszarów wiejskich województwa małopolskiego	84

MARCIN SEMCZUK, KRZYSZTOF WIEDERMANN	
Aktywność ekonomiczna a dostępność komunikacyjna w rozwoju gospodarczym obszarów wiejskich w województwie małopolskim	85
MARIA SVIRIDOWA	
Zmiany struktury przestrzennej zatrudnienia w przemyśle i budownictwie krajów grupy Wyszehradzkiej w latach 1990-2000	86
VLADIMÍR SZÉKELY	
Tourism cluster and rural development: the case of Liptov region, Slovakia	88
ANNA I. SZYMAŃSKA	
Podejście kompozycyjne i dekompozycyjne w pomiarze wyrażonych preferencji konsumentów w gospodarce opartej na wiedzy	89
ANNA I. SZYMAŃSKA	
Popytowe podejście do innowacji w gospodarce opartej na wiedzy	91
KADIR TEMURÇIN GIZEM ULUŞAR	
Analysis of spatial development in and around the city of Isparta through Remote Sensing and Geographic Information Systems	93
MARIA TKOCZ, ARKADIUSZ HEDER	
Funkcjonowanie górnictwa węgla kamiennego w gospodarce opartej na wiedzy	94
MARIOLA TRACZ	
Rola edukacji w budowaniu kapitału społecznego w Polsce	96
MARTA ULBRYCH	
Priorytety polityki przemysłowej w UE i wybranych krajach wobec wyzwań kryzysu globalnego	97
PIOTR L. WILCZYŃSKI	
Sektor zbrojeniowy jako czynnik rozwoju gospodarki opartej na wiedzy	98
BOŻENA WÓJTOWICZ	
Wykorzystanie nowoczesnych systemów informacyjnych w promocji i dystrybucji usług turystycznych na przykładzie wybranych biur podróży	99
MIROŚLAW WÓJTOWICZ	
Kształtowanie przemysłu samochodowego Argentyny w dobie globalizacji	101
MIROŚLAW WOJTOWICZ, DOMINIKA BURDEK	
Regionalne zróżnicowanie poziomu rozwoju bazy noclegowej na tle przemian społeczno-ekonomicznych w Polsce	103

ANNA WRÓBEL	
Rola sektora usług w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w Indiach.....	105
ZBIGNIEW ZIOŁO	
Funkcje przemysłu i usług w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy	106
KAMIŁA ZIÓŁKOWSKA-WEISS	
Oferta lotniska Kraków-Balice w rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Przykład zmian w infrastrukturze transportowej – implikacje dla rozwoju turystyki	109
STRESZCZENIA WYNIKÓW PRAC BADAWCZYCH STUDENTÓW INSTYTUTU GEOGRAFII UNIwersYTETU PEDAGOGICZNEGO W KRAKOWIE WYKONANE W RAMACH DZIAŁALNOŚCI STUDENCKIEGO KOŁA NAUKOWEGO GEOGRAFÓW UP.....	111
KATARZYNA PAJAŁ, WITOLD JUCHA	
80 lat Pienińskiego Parku Narodowego. Historia badań naukowych SKNG UP w Pieninach	112
MARLENA FARON, AGNIESZKA KOCHAN, JUSTYNA LISZKA	
Metodyka pomiaru ruchu turystycznego i badania ankietowego w Pienińskim Parku Narodowym w 2012 roku.....	113
JOANNA CŹWIĄKAŁA, AGNIESZKA GIL	
Interpretacja wyników monitoringu ruchu turystycznego na terenie Pienińskiego Parku Narodowego w sezonie letnim 2012.....	115
GABRIELA BOŁOŻ, MAGDALENA JĘDRASIK	
Sylwetka turysty odwiedzającego Pieniński Park Narodowy w 2012 roku.....	117
RENATA DUDA, ALEKSANDRA GORAJ, EWA LEDNIEWSKA	
Ocena infrastruktury turystycznej w Pienińskim Parku Narodowym .	118
WITOLD JUCHA	
Multimedialna mapa cyfrowa jako narzędzie przekazu informacji na stronie internetowej Parku Narodowego	119
KAROL WITKOWSKI, GRZEGORZ WYSMOLEK	
Metodyka badań terenowych w pracach licencjackich z zakresu geografii fizycznej.....	120
JAROSŁAW CEBULSKI	
Ekonomiczne konsekwencje ruchów masowych w Szczepanowicach (Pogórze Rożnowskie) na przykładzie osuwiska Tubendza.....	121

ANNA ŚWIĄTEK	
Nauczanie GIS w praktyce na przykładzie warsztatów Letniej Szkoły Geoinformacji Geogorce 2012	123
DAREK MIKOŁAJCZYK	
Upowszechnianie zastosowań technologii geoinformacyjnych na przykładzie Krakowskiego GIS Day 2012	124
RAFAŁ KOSZEK, EWA LEDNIEWSKA	
Wpływ zagranicznych inwestycji Państwa Środka na stan polskiej gospodarki.....	126
JOANNA ĆWIAKAŁA	
Charakterystyka ruchu turystycznego na Spitsbergenie w latach 2000-2004.....	128
WYKAZ OGÓLNPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE GEOGRAFII PRZEMYSŁU I USŁUG	130
WYKAZ OGÓLNPOLSKICH I MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI NAUKOWYCH Z CYKLU POŚWIĘCONEGO PROBLEMATYCE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.....	133
WYKAZ TOMÓW PRAC KOMISJI GEOGRAFII PRZEMYSŁU POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOGRAFICZNEGO.....	135
WYKAZ TOMÓW „PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ – EDUKACJA”	139
INFORMACJA O MIĘDZYNARODOWYM PROJEKCIE RESeCo	141
INFORMACJA O INNOWACYJNYM PROJEKCIE „KROK W PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ” ...	144
SPIS TREŚCI.....	147